

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

MEGHÍVÓ.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Egyházi Értekezletének t. tagjait f. évi novembér hó 11-én (vasárnap) d. u. 4 órakor a theol. fakultás disztermében tartandó évi

KÖZGYŰLÉSRE

tisztelettel meghívjuk.

TÁRGYAK:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárnok jelentése.
4. Jelentés a Vasárnapról és kiadványokról.
5. Jelentés az egyházmegyei egyh. értekezletek beérkezett javaslatairól az Egyházi Értekezlet munkásságának fokozása érdekében.
6. Indítványok.
7. Tisztújítás.

Kolozsvárt, 1906. október 4-én

NAGY KÁROLY,
Ért. e. alelnök.

TÁRKÁNYI GYÖRGY,
Ért. e. titkár.

Egyháztársadalmi életünk belterjesebb tételéről.

— Tóthfalusi József m.-vásárhelyi lelkész. —

Abban a hatalmas, nagy küzdelemben, a melyet a magyar faj, nemzeti és állami létének megszilárdítására folytatott ezer éven át s folytat jelenben, a melyben faji kiválóságát, életrevalóságát, teremő erejét igyekszik érvényre juttatni s eljövendő évezretekre akarja biztosítani fennmaradását nemzeti jellegének zászlója alatt: e küzdelemben nyilván látható ama nagy természeti törvény, az evolúció, a fejlődés törvénye. És ha e küzdelemben, csupán a létért való durva harc jeleneteit szemlélném, vagy ha még tovább menve, ezt, mint egyszerűen a szerves anyagon végbemenő, rejtélyes, de nem megfajthetetlen tünetnyek sorozatát fogom fel, ha e küzdelemben egyebet sem akarnék látni, mint a fizikai energiának más és más alakban való felhalmozódását vagy éppen kölcsönös átalakulását: akkor meg kellene állanom eme határon s úgy az egyéni, mint a faji létet kizárólag e természeti törvény nyilvánulásaképpen

fogva fel, a nagy kérdést, ha nem is megoldottnak, de mint a gordiusi csomót, kettévágottnak kellene tekintenem.

E küzdelemben azonban, látok és látnom kell egyebet is, a mit nem mellőzhetek. Tünetnyeket, a melyeknek okát hiába keresem az anyagban az élő fejérményben, hordozóját az egyéni kiválásban és magyarázatát az evolúcióban. Látom, hogy az ember nemcsak öncél, a mi volna, ha őt csupán természeti jelenségnek tekinteném. Látom, hogy fölötte más cél lebeg: az eszményi. Látom, hogy ez a fenséges cél egyesben elhomályosulhat, az anyagiasság, a durva röghöz való tapadtság s a nyers önzés mellett; de a maga ragyogó, kápráztató fényében tündöklök egy nemzet életében. — Látom, a kicsinyes fontolgatás s a csak mával töprengő ész és az anyagi jólét csábító példái mellett is: ez eszményeknek gyümölcsbe érését, megdönthetetlen erejét. Látom azt, hogy a mi jó, a mi nemes, a mi magasatos érvényre jut, megnyilatkozik az emberben, mint egyénben, a mit az ihlettség teremt, a mit a szeretet ápol, a mi felett a lelkiismeret őrököl: az mind eszmények körül csoportosul. Érzem, hogy e nemzeti szellem nélkül egyéb se volnék, mint egy mozgó

automata; hogy ez adja meg lelke alapját, rugója bennem mindannak, a mit szellemi életnek nevezünk.

Epen ezért vallom, hogy lehetetlen egy faj, egy nemzet létért való küzdelmeiben csupán csak egy természeti törvény uralmát keresnünk. Kell abban magasabb rugónak is szerepelni és lehetetlen meg nem ismernünk egy nemzet nagyratörekvésében, fejlődésében, emelkedésében, a faji kiválás természeti törvényénél egy felsőbb erkölcsi törvényt, egy isteni törvényt: az ember magasabb rendű elhivatását e földön.

Ez elhivatást, e magasabb elhivatást, hirtelen nem tudnám másképen kifejezni, mint hogy az ember Isten gyermeke; élete Istenországának építése. Ez létünk megdicsőítése, életfeladataink megszentelése, fénnel bevonása, vagyis közelebből a szentírással szólván: az Istennel és Istenben való élet — vallás. Összefoglalása mindannak, a mi szépet, jót, nemest, magasztost az életben érzünk.

Tehát az eszményi felé törekvés a mi kötelességünk! És az a jó igyekezet, a mely a mi egyesületi életünk értékét emeli, szintén, az eszményi felé törekvés: *egyházi ismeretek terjesztése; az ev. ref. keresztyén vallás-erkölcsi öntudat s egyházi összetartozás érzésének ápolása, a református hit és egyházi élet erősítése, az egyházi és világi elemnek egyházunk hittani küldetéséből folyó feladatainak megoldhatása által követelt közös munkára tömörítése.*

Most, a mikor a hozzám intézett kitüntető felhívásnak engedve, egyháztársadalmi életünk belteresebb tételéről készülnök szólni, nem kerülhetem el feltenni a következő kérdéseket: Mi volt szervezkedésünk célja? A kitűzött célnak volt-e kellő eredménye? Azután magam is keresni fogom azokat az utakat, a melyek végcélunkhoz elvezetnek vagy legalább annak megközelítésével biztatnak.

A kitűzött eszményi cél kezdeményező lépése Marosvásárhelyt, az 1894. évben vettett fel, az akkori „egyházkerületi papi-értekezlet“ keretében, de csak 1900. évi június 7-én tartott értekezleti közgyűlésen vált valóra, mikoris Kolozsvárt, egyházkerületünk vezető férfainak buzgólkodása s agitálása, megteremtette a most itt ünneplő „Egyházi Értekezlet“-et. Vezéreink sorban nyilatkoztak szervezkedésünk okairól. Br. Bánffy Dezső, egyházkerületünk rangidősb főgondnoka, emlékezetes beszédében egész lelkesedéssel szól, mondván: *Az utolsó évek alakulásai kettőzött kötelességünkké teszik komolyan és erélylyel munkálni a vallásos igazság, a szeretet, a szabadság elveinek érvényesülése érdekében. Szűbség, hogy legyen minden akadályt legyőző életerős közszellemünk, melynek egy célra szelő tevékenysége áldást hoz az egyháza, javára válik az a hazának s tanúbizonyosságot tesz arról, hogy mi nem ok nélkül valljuk szellemi életünk egyedüli fejének a Krisztust.* — Dr. Bartók György püspök atyánkfia pedig a mozgalom hivatalos elismerésének bizonyosságául örömeinek ad kifejezést, mert: *egy pillanatra sem volt kétségben: a felől, hogy ez a mozgalom egyházi életünknek s ezzel együtt a protestáns szellemnek természetes és szükségzerű megnyilatkozása, azzal a kitűzött céllal, hogy reformált egyházunkban az erőket egy nagy és nemes munkára tömörítse. Néhai Molnár Albert theol. tanár az egész mozgalomnak szervező lelke, a maga ihletett idealizmusával mutat az egyesületté tömörülés okaira, feladataira. Egyházkerületünk világi s egyházi tagjai óhajtanak a most szervezendő Egyházi Értekezletben, ez újabb egyháztársadalmi szervezetben közös munkára egyesülni. Egyesülni. De lehetséges-e száznaknak, ezreknek egygyétömörítése, sok embernek mondhatni egy emberré egyesítése? Az egyes emberben a különböző tapasztalatok, hajlamok, gondolatok, érdekek, célok, az adott és szerzett elemek egy végleges és egységes eredménybe: az egyéni-*

ségbe tömörülnek. A különböző társadalmi osztályok, a különböző pályakörök képviselői, szóval a különböző egyének éppen így tömörülnek, például nemzeti vagy egyházi egységig; mikoris a sokaság, mint egység jelenik meg. Csak valamely központi erő kell, mely körül csoportosuljunk, hogy vágyban, törekvésben egymással harmonikus egységbe jöjjük. Van-e nekünk ily egyesítő központunk? Kérde ő. Van; adja meg a feleletet. Egy ideális központ: Isten országa. De van nekünk egy reális központunk is. E reális központ: református egyházunk!

(Folyt. köv.)

A keresztyén vallás két sarktétele és azok társadalomfejlődési jelentősége.

— Felolvastatott a nagyszebeni ev. ref. egyházmegye szept. 8-án Vizaknán tartott egyházi értekezletén. —

(Folyt. és vége.)

Sokan úgy értelmezik a váltságot, hogy Krisztus váltságul adta magát az emberiség bűneiért; az ember nyugodt lehet, mert Krisztus egyszersmindenkora abszolválta őt a bűn büntetése alól. Ves-zélyessé válható értelmezés a mi élvsóvár korunkban, hajlandók lévén bünt bünre halmozni azon reményben, hogy a Krisztus váltsága mentesít a bűn büntetésétől. Ennek Pál apostol ellent mond. Ez a keresztyén bölc az eset által feltüntetett állapotot halálnak, bűnnek nevezi és azt tanítja, hogy a ki bújaságban él, a bűnnek zsoldja is halál; az Istennek pedig ajándéka az örökélet a mí Urunk Jézus Krisztusban (I. Tim. 5. 6. Rom. VI. 23.). Tehát nem a büntetésről beszél, hanem egy szomorú, kétségbejítő állapotról, mely felett az Édenkert számkivetettjei szégyenkedve panaszkodnak. „A megromlott nemzetség elvesztette minden kiváló adományait, melyeket Istentől nyert és semmi mást nem tartott meg, mint néhány csekély maradékot, mely elégséges arra, hogy az embert megfossa ártatlanságától, míg a világosság, mely bennünk van, sötétséggé változott. A gyermeki kezek a tiltott gyümölcs után nyulnak, az ifju szivek tisztátalan vágytól égnek, a férfi erők Isten ellen való haszontalan küzdsben fecserlődnék el, az öregek homlokukon viselik az ítélet bélyegét“ — rajzolja azt az állapotot a Heidelbergi Káté tudós értelmezője, Van Oossterzee.

Ez az állapot a halálnak állapota, melynek ellentéte az élet. Az eset és váltságrol tan e két állapotot állítja egymás mellé és világosítja meg. A tudósok azt mondják, hogy az élet az organizmusnak a külső viszonyokhoz való alkalmazkodása, összhang a környezettel. Ha az organizmus nem alkalmazkodik a külső viszonyokhoz, ha a megszakadt összhang nem álltatik helyre s így a régi környezettel való viszonyt nem tartja fenn, beáll a halál. Az esetről tan az ember és az Isten közötti összhang megbomlását fejezi ki; a váltság a megbomlott összhang visszaállítását. Első szülőink előbb örültek, ha az Isten hangját hallhaták, most reszketnek, ha az esti szél zúgásában Édenkert fáin keresztül az Isten jelenlétének jele közeledik. Előbb örömmel várták az atyát s mentek elébe; most mint egy ellentállhatlan hatalom által inditva igyekeznek elrejtőzni a bíró szemei elől. Előbb az Isten fönségének elégséges ismeretével rendelkeztek; most ismeretük úgy elhomályosult, hogy azt hiszik, a bozótok mögött kikerülhetik lán-gol tétkintetét. Előbb önzetlen szeretetben, egymással összekötve, most egymást vádolva igyekeznek önmagukat menteni. Az anyaság örömet fájdalommal kell megvásárolni; a kéz, mely az isteni fának gyü-

mölcset akarta leszakítani, most a kemény földet kénytelen ásni. S végül mindezek után a halál, mely Ádámra nézve e pillanatban nem egyéb, mint szó, de borzasztóan ható szó s később rettenetes valóság. (U. o.)

És már Pál apostolnak azon tanítása, hogy a bűnben és vétekben fetrengő ember halott, azt tartalmazza, hogy hiányzik közte és a szellemi környezet közötti összhang. A bűn Istentől való elpártolás.

De hát van-e az embernek lelki, szellemi környezete? Minden bizonynyal. Hiszen az igazságnak, a békességnek, a szeretetnek, a jóságnak, a szépségnek, a fönségesnek, a minden tökéletességnek lelke környékez — kit egyetlen szóval Istennek nevezünk — Ő tőle, ő általa vannak, élnek és mozognak mindennek. A tudomány maga is beszél az embernél felsőbb hatalmasságról, annak létezését nem tagadja. Az atheizmus, Isten tagadás, üres beszéd. Nem is az Isten létezését tagadják, hanem a vele való viszonyt tagadják, az összeköttetést nem ismerik. A magas kultúra élvezetében kéjelgő ember nem igen hajlandó megérteni a nagy apostol ezen tantételét: „a lelki (pszüchikosz) ember meg nem foghatja azokat, melyek az Istennek lelkéi, mert ő neki bolondságnak tetszenek; meg sem tudhatja azokat, mert a léleknek ereje által ítéltetnek meg. I. Kor. 2. 14. Pedig ebben az az igazság van kifejezve, hogy valamint az élőfa a madárdallal, a született vak a csillagos ég szépségeivel szemben érzéketlen, azt meg nem érti: azonképpen az a ki nem él összhangban Istennel, nem érti, „nem foghatja fel,“ magasabb szellemi, vallás-erkölcsi élet követeléseit. Es mikor korunk hangosan panaszkodik az erkölcsi élet hanyatlásáról, paragrafusok gyártásával, intézmények felállításával igyekszik biztosítani magát a bűn, a gonoszság, az erkölcstelenség ezer meg ezer nemei ellen: ezzel csak azt bizonyítja, hogy korunk szülőttei nem élnek összhangban teljesen környezetükkel. Az anyagival lehet, hogy igen — legalább úgy viselkednek, hogy igen — de a szellemivel bizonyosan nem. Más szókkal, az emberekről nem lehet általában elmondani azt, hogy környezetüknek azon részével, melyet felsőbb szellemi, erkölcsi világnak neveznek, összeköttetésben volnának: már pedig a kik Istennel közösségben vannak, élnek, a kik pedig nincsenek, halottak — tanítja Pál apostol.

Az életnek és halálnak, az érzékinek és szelleminek, a bűnnek és erkölcsnek, a gonoszságnak és erénynek, mint ellentétes tünetekkel minden tudományág — a maga hatáskörében és módszere szerint foglalkozik. „Az a törvény — mondja Drummond — hogy az élet őszhang a környezettel, az őszhang hiánya pedig halál“ — mindenütt érvényben van. Ezt a törvényt mondotta ki — még a tudomány felfedezése előtt Pál apostol az *eset és váltság* tantételében. Szakított az ember Istennel, kiesett a vele való közösségből, megszűnt a közte és a teremtője közötti összhang, erkölcsileg halott, minden jóra tehetetlen; ujjá kell születnie és fel kell öltöznie amaz új embert, ki Isten szerint teremtett az igazságra és valóságos szent életre. Eféz. 4. 24.

Amaz új ember, az eszményi, a szellemi ember pedig Jézus Krisztus, a második Ádám, kiben ujjá születünk. Az elsőben meghaltunk, a másodikban új életre ébredtünk. Az első az állapotember tyussa, a természeti szerves élet közös vonásaival; a második az Isten szerint való ember nemes tulajdonságaival, magas erkölcsiségével. Az elsőről való származás által a szervesek országához — közelebből az állatországhoz lánczolva; a második által egy magasabb régióba — Isten országába emelve, hogy részesse legyen az *örök életnek*. „Az örök élet pedig az, hogy egyedül téged ismerjünk igaz Istennek és a kit elbocsátottál a Jézus Krisztust. Ján. 17. 3.

Tehát van örök élet. A keresztyén vallás határozottan tanítja, a tudomány nem tagadja, feltéve oly organizmus létezését, mely környezetét teljesen ismeri s ennek minden részletével összhangban van. Ezen organizmus a keresztyénségben — mint a makkban a terebélyes tölgy — csak mint profecia létezik, mert a keresztyénség még nem lépte át az embriónális korszakot, ki tudná megmondani, hogy a folytonos fejlődés folyamán mely organumokat és organizmusokat fog létesíteni, mely a tökéletes környezettel Istennel való összeköttetést megszakítás nélkül közvetítse? Bizonyosan senki, mint nem tudta megmondani azt, hogy a föld kihülése után, ezelőtt sok-sok ezerosztendővel először életre ébredt protoplazma mely organumokat és organizmusokat fog előállítani, hogy környezetével összhangban legyen és így élete legyen.

A tudomány felfedezte, elfogadta a folytonos fejlődés törvényét s ezzel átlépte az örök élet küszöbét. A törvényt megdönthetetlennek hirdeti és mégis, mintha kételkedne annak megbízhatóságában. „Ha a környezetben nem lenne más változás, mint a mi-lyenhez az organizmus alkalmazkodhatik s az organizmus mindig megtalálná az alkalmazkodás helyes módját; akkor lehetővé válnék az *örök élet és örök bölcsesség*“ — vélekedik Herbert Spencer.

Krisztus szerint az *örök élet*: Istennek ismerete. Istent ismerni annyi, mint Istennel összeköttetésben lenni. Istennel pedig összeköttetésben lenni, a tökéletes környezettel való összeköttetés. Es annak az organizmusnak, mely ide eljut, a dolog természete szerint örökké élni kell. Ez az *örök élet, ez az örök bölcsesség* — állítja Drummond a kételkedőkkel szemben. Ha a tudomány a tökéletes élet feltételül tökéletes összeköttetést keres — a theologia azt feleli: „nincs más tökéletes összeköttetés az emberre nézve, csak *Isten ismerete*.“ Istent ismerni annyi, mint Istennel, az örökkévalóval összekötve lenni. Ezt a *sajátos, személyes viszonyból álló* összhangot fejezi ki a váltáság tana.

Hiszen éppen az Istent nem ismerem, mert az megismerhetetlen — mondja a modern kultúra mámorában kéjelgő ember. Igaza van: nem ismeri, mint a vak nem ismeri a csillagos eget, a zöldelő mezőket és ezek szépségeit; ki van szakítva környezetének egy részletéből. Ha emellett még süket is, helyzete már nyomorultabb, szerencsétlenebb. Es ez fokozódik szerveinek fogyatkozásaival. Az ilyen állapot visszaesés, degeneráció. Hasonló az eset a lelki, szellemi bénasággal is. Lehet az embernek esze, értelme, művészeti érzéke, gyakorlati ügyessége, minden tehetsége: de ha a lelki, a szellemi környezettel, Istennel nem érzi magát személyes viszonyban: magasabb élet fejlődésének leglényegesebb feltételeit nélkülözi. Ezért még nem bűnös, nem gonosztevő, de lehet hasznos, munkás családtag, honpolgár: de minden perczen az elsatnyulás, a degeneráció személye fenyegeti; a változó divatnak, szokásnak, világnézetnek önállóság nélküli játékszere.

A folytonos fejlődés nem ismer megállapodást, folyton előre halad. Maga az emberi társadalom nagy átalakulás kezdetén van. Ez az átalakulás emberek közreműködésével történik ugyan: de nem emberi számítások, tervek szerint, hanem egy felsőbb hatalom megelevenítő, ujjászülő kegyelme által. Kicsiny, erőtelen, tehetetlen a csupán saját erejében bizakodó ember e nagy fejlődési processusban. Erős, bátor, határozott az Istennel való szövetségben. Ezt az igazságot hirdeti az *eset és váltság*ról tan. Hirdeti pedig oly egyszerűen, világosan, hogy azt egyformán megértheti mindenki. Reformált egyházunknak csöndes, zajtalan, eredménydus ereje épen ezen két sarkalatos keresztyén tantételre támaszkodik. Szoros kapcsolatban van ezzel a predesztináció, determinizmus zordon, sokszor megtámadott tantétele, theologiai

rendszere, egész egyház szervezete. Nagy előnyünk, hogy egyházunk sarktételei a tudományok fejlődésével újabb meg újabb bizonyítékokat, erősségeket nyernek s minden jel arra mutat, hogy a szociális kérdések megfejtése az ő hathatós közreműködését nem nélkülözheti.

Ebben a tudatban; a múlt évi egyházkerületi egyházi értekezleten, Sepsiszentgyörgyön tett határozati javaslatomat azon módosítással ajánlom a n. t. egyházmegyei értekezlet becses figyelmébe: ríltóztassák oda hatni, hogy az egyházkerületi egyházi értekezlet választmánya, a theologiai, filozófiai és természettudományoknak megfelelőleg, tanárok, nemzetgazdászok, szociológusok, filozofusok, természet-tudósok és más jelesek közreműködésével, évenként legalább egyszer vitatéteket tüzzön ki, vitatkozásokat rendezzen, hogy így a gyakorlati munkálkodás mellett és azzal párhuzamosan a tudományos nézetek is terjedjenek.

Horváth István,
bürkösi ev. ref. pap.

Nyílt levél Vajda György tanító urhoz.

Édes bátyám uram!

Igaz lelki gyönyörűséggel olvastam sorait, melyekben az én csekélységem által felvetett dolgot tárgyalni szives volt, mert látom, hogy amiket felszínre dobtam, közérdekű dolog, sajnó seb egyházunk, tágabb értelemben nemzetünk testén is. Nem haragszom a sorai személyes éléért sem és nem is válaszolok reá. Csak csekély személyemet illetőleg az alól a vád alól igyekszem tisztázni magam, mintha én a tanítóság esküdt ellensége lennék.

Azt hiszem, emlékszik reá Bátyám uram, hogy rugusztusban múlt 12 éve valánk először egy társaságban. Arra is emlékszik talán, hogy ott valaki a porosz Schulmeistereket emlegetve, felköszöntötte épen talán Bátyám uramat. Hát én a tanítókat és a tanítóságot attól a valakitől tanultam meg becsülni és tisztelni, mert az illető apám volt.

Fáj az én lelkemnek, hogy viszályt látok — nem a magam személyéről esik szó — pap és tanító között. És abban is igaza van, hogy Sodoma ez az állapo. Azért, itt nyíltan kérem, hogy 22 év gazdag tapasztalataival mutasson reá — a jóakaratu értelmezés szerint — a cselédsorjából kiemelkedett tanító olyan utjára, hol még a pappal sem jut ellenkezésbe. Ezt annál is inkább megteheti, mert ellenkezése egyik pappal sem volt. Hálás leszek érte első sorban én, de háláját fogja érdemelni kerületünk és egész egyházunk papságának is.

Addig azonban, a miket irtam, fentartom. Mert a tanítójelöltet megtanítják arra, hogy milyen legyen egy magyar tanító, de arra még nem tanították meg, milyen legyen egy református tanító. Magyarnek magyar kell hogy legyen, de reformátusnak is református. Es ha kerületünkben egyik hiányzik — joggal mondhatom — esik véle a másik feltétel is.

Végül, ha cselédnek nézné „a jól gondozott“ református pap a tanítóját: azon sem csudáll-oznám olyan erősen, mert hiszen a „szolgálatban“ mindnyájan cselédek vagyunk, a püspök is, Bátyám uram is.

Hogy pedig a dolog megismétlésénél ama 10,000. sz. miniszteri rendelet és az azt megelőző törvény 5-ainak 13 éves gyakorlata vezetett, az mutat arra, hogy sem jobb fajta kicsapott diákot, sem obszós káplárt, legkevésbé pedig munkakerülő mesterlegényeket nem értettem a tanítók közé, nem csak azért, mert ezeket kollegának egyetlen tanító sem fogadná.

Látom azért kettőnk között az ellentétet is.

Azt mondják, hogy a debreczeni civis egy erdélyi református templomban sem tud énekelni, mert

— szerintük — mi forgatjuk ki énekeinket rendes dallamukból; mi pedig e váddal a debreczenieket illetjük. Mit gondol Bátyám uram, ha — a miként szerette egy időben remélni — most én vagyok a kaczkói pap: hogyan énekelnek Szelecskén a XC. zsoltárt?

Egyébként pedig kérem, azt hiszem, sokunk nevében a békesség ösvényének megrajzolását Bátyám szerint is, csak azért, hogy mi papok közös erővel, egy értelemmel használhassuk mindnyájunk javára.

A Nagytiszteletű szerkesztő urnak köszönetet mondva soraim közzétételéért. Bátyám Uramnak vagyok a régi, tanítóit szerető öccse:

Osváth Lajos.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1906. szept. 27.

Jelen voltak: br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok elnök, Zeyk Dániel ehker. főgondnok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Becsek Lajos, Incze Gerő, Váró Ferencz, dr. Sárkány Lajos igazgatótanácsosok, Maksay János számvevő és Módy Elek levéltáros, mint jegyzőkönyvvezető.

Elnök főgondnok aa. az ülést megnyitván, bejelenti, hogy Simó Lajos ehker. főgondnok aa. távolmaradását igazolta, minek tudomásul vétele után a következő ügyek vétettek tárgyalás alá:

I.

A tordosi taxás földek eladása s a visszavásárlási jog töröltetésénél elkövetett szabálytalanságok ügyét átette az igazgatótanács a jogügyi bizottsághoz.

Pelekeszi tanító segélykérése nem volt teljesíthető.

Egyházkerületi közgyűlési határozat alapján a theol. fakultás előjárósága egy szabályzatot terjesztett be a theologusok segélyezéséről s az ösztöndíjak kiosztásáról, amit az ig. tanács azzal a módosítással fogadott el, hogy általában az egyházkerület kötelékébe tartozó szülők gyermekei előnyben részesítendők s a nagyenyedi kollegium ösztöndíjaiba mindaddig, míg erdélyi fiuk vannak, más ehkerület kötelékébe tartozók nem részesíthetők, habár csak elégséges eredményt is tanúsítanak amazok.

Az udvarhelyi ehmege 1905. évi számadása jóváhagyatott azon figyelemzetéssel, hogy a tetemes hátrálék rendezése iránt intézkedések teendők.

A szászudvégi templomépítésre a dézma tőke kamatai kiutaltattak.

A szebeni ehmege a hivatalos kiküldöttek s ehmegei tisztviselők utiköltség s napidijairól egy szabályzatot terjesztvén be, előterjesztés tétett a kerületi közgyűléshez az iránt, hogy az érvényben levő ehkerületi szabályzat alkalmaztassék az egyöntetűség szempontjából mindenik ehmegeynknél.

Kolozsi egyházközségünk presbiteriumának ama határozatai, melyek szabálytalanul egy presbiter elnöklete alatt hozattak, megsemmisítették s ugyanazon ügyek újabb szabályszerű tárgyalására utasított a presbiterium.

Nagyenyedi kollegiumunk szőlőinek rekonstruálása engedélyeztetett.

A kerületi pénztárt kezelő Leszámitoló bank számlája rendben találtatott, a kamatlab emelése folytán előzetes értesítettésünk nélkül terhünkre irt 607 korona kifogásolásával.

Bartha Lajos elhalálozása folytán előterjesztés tétetik az ehker. közgyűléshez az iránt, hogy az ehker. ügyészi állás ne is töltsessék be, miután az új Zsinati törvény értelmében ez állás fölöslegessé válik.

Ormányi ehközség részére a korábban megsza-

vazott 400 kor. papiház építési államsegély kiutaltatott.

A Berzeviczi-féle perből kifolyólag kirótt 2125 kor. illeték, mint veszteség leiratik.

Szilágykövesdi l. egyháznak Sarmasághoz csatolása iránti kérés ajánlattal terjesztetik a kerületi közgyűlés elé.

A krasznai papi állásnak egy évig üresen hagyása, illetve ez időre helyettes pap alkalmazása engedélyeztetett.

Alsószováti lelkész kérésére azon feltétellel, hogy rendes adminisztrátorról gondoskodik, megengedett, hogy nyugdíjazási ügye felfüggesztessék.

Számvevői jelentés arról, hogy a folyó évben 99,487 kor. államsegély utaltatott ki ehkerületünk részére, tudomásul vétetett.

A szásznyiresi papi jövedelemben beállott emelkedés bejelentetett a közoktatási miniszternek.

Médvési ehknek az iskola államosításával elvált kötelezettségek alól felmentése iránti kérése ajánlattal terjesztetik a közoktatási miniszterhez.

Mezőörményesi ehközségünk részére torony befedés költségeire a 600 kor: konventi segély kiutaltatott.

Komollói ehközség papi állásának üresen hagyása 1907. szept. 1-ig engedélyeztetett s papilak építési költségeire a Horváth Paula alapból 400 kor. segély szavaztatott meg.

A kántori és tanítói fizetések külön választásáról szóló konventi határozat a díjlevelek megerősítésénél jövőre figyelembevételük.

Szilágyzsolnoki ehközségünk indítványa arról, hogy a nyomtatványok kezelésével vidéki kereskedők bizassanak meg, sem czélszerűne, sem megengedhetők nem találtatott, miután több oly fontos okmányt képező nyomtatványunk van, melyeknek kellő ellenőrzés nélküli kezelése visszaélésekre adna alkalmat.

A kolozsvári két hitoktató tiszteletdíja az ehkerület pénztárából előlegeztetik, miután az állampénztár csak íélevi utólagos részletekben adja ki azt.

A Mátyáskirály-u. 4. számú ház bérleti szerződése jóváhagyatott.

A Honvéd-utca 6. sz. háznak 33,000 koronáért leendő eladásáról a szerződés megkötésére elnökség meghatalmaztatik.

Lőrinczi Á. theologus 20 kor. kórházi költsége kiutaltatik.

Theol. fakultás épületének közegészségi szempontokból némely hiányok pótlása s szept. 1-től április 1-ig még egy szolga alkalmazása engedélyeztetett.

Theol. fakultásunk Rendszabályainak némi módosítása iránt előterjesztés tételük a kerületi közgyűléshez.

Marosvécsi ehközségünk a szavazati jogok szabályozása tárgyában kelt ehmegyei tanácsi határozat a beadott felelkezés folytán megsemmisítettük s újabb elbírálás alá veendő az egész ügy a törvény §§-aihoz való szigorú alkalmazkodással s a régi gyakorlat figyelembe vételével.

Nagyszőlősi ehmegye 1905. évi számadása jóváhagyatik a hátrálékok felhajtására való utasítással.

Főt. püspök aa. elszámolása a bocsárdi szőlők rekonstruálásáról, tudomásul vétetett.

Zilahai kollégiumunk kérésére, a tulajdonukba lévő „Magyar Szó“ részvénynek, mint értéktelennek számadásukból való törlése engedélyeztetett.

Magyarpéterlaki kepemegváltás szabályzata a hívek kötelezettségének esetleges további fentartásával megerősítettük.

Enyedi ehmegyénk több ehközségének megengedtetett, hogy közalapi adóját 5 évig átalányban fizesse.

Tasnádszántói ehközség kérésére iskolaépítésre

a Radák-tőke kamatai, valamint 3000 korona tőke, visszahelyezés feltétele mellett kiutaltatott.

A kölcsönök revideálására kiküldött bizottság egyik tagsági helye dr. Kádár János titkár aa. nyugalmazásával megüresedvén, arra Maksay János számvevő aa. neveztetett ki.

A szeretetház átdolgozott szabályzata visszaadatik a közgyűlésük által leendő tárgyalatás végett.

Az igazgatótanácsi iroda helyiségek és püspöki lakás villanyfelszerelési költségei kiutaltattak.

Nagyenyedi kollégium tanítóképezdájénél két tanári állásra a pályázat kihirdetése elhatározottat.

Theol. fakultásunk épülete a házgondnok kezelése alá adatoit.

Az igazgatótanácsi tisztviselők fizetésrendezés iránti kérésök áttételük egy bizottsághoz.

II.

A közigazgatási s fegyelmi biráskodás egyesítése s közigazgatási ügyekben jogorvoslatoknak bírósági uton való kereshetése tárgyában részletesen indokolt előterjesztést tesz az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűléshez.

Fehéregyháza önállósítási kéréséhez csatolt okmányokban téves bejegyzés találtatván, visszaadott kiigazításra.

Kilyén Sándor igazgatótanácsi irodaigazgató aa. a rátoni egyházközség javára kepeváltás céljaira 5000 l. oronát adományozván, köszönettel tudomásul vétetik, az ehkerületi közgyűlésnek bejelentetik s az alapítólevél megerősítettük.

Szászvárosi kollégium két miniszterileg kinevezett tanárának a kerületi közgyűlés tagjai sorába leendő felvétele iránti kérése, mint indokolatlan, visszaküldetik esetleges kiegészítésre.

Dési ehközségünk konfirmáltak egyesületének szabályzata megerősítettük s esperes aa. utasítottuk, hogy annak működését a vizitációk alkalmával kísérelje figyelemmel.

A délelőttés leczkerendszer ellen az egyetemes konvent állást foglalván, e tárgyban előterjesztés tételük a kerületi közgyűléshez.

Szászvárosi kollégium felelbevezése a délelőttés leczkerendszer tárgyában kelt igazgatótanácsi határozat ellen, elutasító javaslattal a kerületi közgyűlés elé terjesztetett. Szászvárosi ref. kollégium beterveztvén egy szabályzatot a fizetéselőlegekről, nem volt jóváhagyható.

Jáni Lajos volt kézdimártonfalvi lelkész perujtási kérése illetékesség hiányában érdemleges tárgyalás alá nem vétetett.

Fogarasi ehközségtől a két lelkészi állás fizetésrendezése tárgyában bekéréte, a díjlevelek tervezete.

Kolozsvári theol. fakultásunk véleményes jelentése a theológiánál mutatkozó vagyoni hiány elenyésztetése s a vagyoni ügyek autonóm kezelését illetőleg, áttételük az e tárgyban kiküldött bizottsághoz.

Még egy pár személyi ügy letárgyalása után az ülés véget ért.

M. . y.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A nagyenyedi egyházmegye ez évi rendes közgyűlését szeptember 24-én tartotta O-Tordán. A kedvezőtlen idő daczára is szép számban jelentek meg úgy az egyházi, mint világi tagok. Utóbbiak sorában ott láttuk gróf Bethlen Bálint fő- és gróf Bethlen Sándor algondnokot, kik egyházunk iránti ügybuzgóságuknak mindig elismerésre méltó tanujelét adják.

Jancsó Lajos esperes buzgó imája után a névsorolvasás is igazolván, hogy a tagok szép számban

vannak jelen: a közgyűlést elnöklő esperes megalakultnak jeleni ki.

A múlt közgyűlés óta egyházmegyénk körébe jött lelkészek kebeleztek be, nevezetesen Csiki István kercedi, Dali István csucs-koppándi, Elek Lajos csombordi, Gyenge János torockószentgyörgyi és Veress Sándor harasztosi lelkész aak, kik közül Elek Lajos és Gyenge János az egyházmegyéből való eltávozásukat is bejelentették. Majd Donáth Mátyás újtordai énekvezér és Máthé Jenő m. szt.-királyi lévitántató eskületélel lettek bekebelezve.

Ezalatt már szólottak az Úr házába hívó harangok és megindult a menet a piac téren végig a templom felé. Ide érve önkénytelen is lekötötte figyelmünket a már-már bevégezéshez közeledő új torony, mely, ha lételét oly magas számú ezreseknek köszöni, de aztán méltó büszkesége lesz az ó-tordai nagy népességű egyháznak.

Az istenitiszteleket Csiki István kecsedi lelkész végezte. Nem terjengős, de rövid, buzgósággal teljes imádkozásával áhitatra indította a nagyszámú közönséget. Gyönyörű folytatása volt ennek a Donáth Mátyás újtordai énekvezér soló közéneke, ki természet gazdag ajándékából nyert hangját iskolázottan mutatta be. Eléggé elő lettek készítve a vallásos kedélyek, hogy a Jel. 22. r. 20. v. alapján elmondott beszédet, azt megérdemlő figyelemmel hallgassák. Es hallgatták is, mert lehetetlen volt nem figyelemmel hallgatni a szép kidolgozású beszédet.

Istenitiszteleket végeztével visszasieténk a tanácskozó terembe, hol a már előzetesen nyomatásban szétküldött különböző jelentések következtek tárgyalásra. Első volt az esperesi jelentés. Két hozzászólás volt személyes ügyben. De hát vajjon irjam? . . . ne irjam? . . . Ha nem irom, nem vagyok hű krónikás! Ha irom, személyes ügyről kell referálnom s ekkor kiteszem magam annak, hogy fejelemit kérnek a referens ellen; sőt a perrendtartás nem tudom hányadik §-a alapján megcizáltatom s a polgári büntető törvény §-ai fejemhez vágnak. Jobb hát, ha végét referálok ez ügynek, azt t. i., hogy egy több pontból álló indítvány egyhangulag nem lett elfogadva. Ellenben el lett fogadva amaz esperesi indítvány, hogy a kerületi közgyűlés a konvent útján intézzen az államkormányhoz kérést, adna az a lelkészeknek is kedvezményes vasuti jegyet. Jó volna, ha lenne. .

A többi jelentésekről kevés szó esett, elfogadták — specifikálás nélkül.

A felsőbb rendeletek ismertetése és tárgyalása során egyhangulag fogadta el a közgyűlés az egyházmegyei tanács amaz indítványát, hogy minden lelkész 10 korona évi járulékot fizessen a „Szeretetház” részére. A közgyűlés hatáskörébe tartozó számadások és kezelési naplók megvizsgálására Ferencz Samu, Veress Károly és Boér Dénes személyében bizottság küldetvén ki, a segélykérvények tárgyalása következett. Sajnos, hogy sok a segélyre szorult, de az volt mindig; bár ezután ne lenne.

Barabás József 28 évig nagy lelkiismeretességgel kezelvén a pénztárt, most végleg lemondott. Az egyhangu bizalom Bartha Lajos gyéresi lelkészt választotta ki ezen állásra s végre sikerült engedelmességre bírni a vonakodót. A számvevői állás is üresedésbe jött. hamar, 4 évi szolgálat után. Az egyhangu bizalom Veress Gábor gerendi lelkészt választotta meg — kapacitálás nélkül. A két lemondott tisztviselőnek jegyzőkönyvi elismerés lett szavazva.

A kiküldött bizottság jelentését megadván, kezelőknek a felmentés megadatott. A fegyelmi bíróság kiegészítéséül pótbírónak világi részről dr. Bocz Vilmos tordai kir. törvényszéki bíró, egyházi részről: Ferencz Samu és Nagy Mózes lettek megválasztva; Ferencz Samu egyszersmind egyházmegyei tanács-

birónak is. Ezzel a közgyűlés véget ért hivatalosan. Mintegy 50-en gyűltek össze az ezután következő közebédre, hol a pohárköszöntők nem hiányoztak.

Aztán szétoszlottunk a viszontlátásra.

Referens.

KÜLÖNFÉLÉK.

Theologiai Faku.tásunkon az Ifjusági-Egylet alakuló közgyűlése e hó 22-én folyt le Nagy Károly theol. professzor jelenlétében. Elnök lett egyhangulag Berde Sándor IV. theol., alelnök Varga Zsigmond III., főtitkár Nagy Géza III., pénztáros Lőrinczi Arpad IV., főjegyző Nagy Béla III., főlapfelügyelő Miklós Pál III., főkönyvtáros Csog Sámuel IV., tekepálya felügyelő F. Nagy Lajos, játéktér felügyelő Sárkány Lajos IV., ellenőrök: Tőkés András IV., Nagy Elek I., alkönyvtáros Szabó Gyula III., aljegyzők Vánca János II., Farkas Albert I. Theol. nagykönyvtáros Berde Sándor IV., alkönyvtárosok: U. Szabó Gyula II. tj. és Muzsnai László I. theol. Választmányi tagok: Tőkés József IV., Péter Géza III., Dóczi Ferencz II., Elek István I. theologusok, Szegedi Géza, Égető Béla tanárjelöltek.

Az ének és zeneegyletben elnök Bartha Péter, jegyzőtítkár Dénes Dezső, pénztáros Gebédi Lajos, ellenőrök: Nagy Géza, U. Szabó Gyula, karnaagy Vinczi Károly, választmányi tagok: Sebestyén Endre, Kacsó Lajos, Balogh Imre, Gergely Ferencz, Tankó József, szertáros Kovács György.

A Theologus kör elnöke Tőkés Ernő IV. éves theol., alelnök Puskás Kálmán, főtitkár Ilyés Géza, főjegyző Kovács György, pénztáros K. Nagy Lajos, titkár Tőkés András, ellenőrök: Kiss Károly, Dénes Dezső, jegyzők: Czirjék Mihály, Vásárhelyi István, vál. tagok: Varga Gyula, Farkas Imre, Kiss Mihály, Dóczy Ferencz.

Uj theologiai tanár. A dunamelléki ev. ref. egyházkerület a múlt héten töltötte be a budapesti ev. ref. theol. akadémián üresedésben levő egyik r. tanári állást. 47 szavazat közül 45 szavazattal dr. Prnzsinszky Pál főgimn. tanárt választotta meg az állásra. Benne kiváló erőt nyert a budapesti theol. akadémia, ki tudományos képzettségével, vonzó, szép előadásával, buzgóságával méltó dicsekedése lesz az intézetnek. Már eddig is élénk tevékenységet fejtett ki az egyházi irodalom terén, bizton reméljük, hogy új állásában nem egy derék munkával fogja azt gazdagítani, bár tudjuk róla, hogy munkássága sulypontját a kathedra képezi. Szívből köszöntjük új állásában!

Az Irsay-ügy. Legutóbbi h iradásunk óta fejleménye a következő: Mután szept. 23-án is, Katona András presbiter-földész udvarán külön istenitiszteleket tartott: Herepei esperes hivatalos iratban tiltotta meg Irsaynak ilyeneknek további tartását. Ez esperesi intézkedést némely lapok a vallás szabad gyakorlata elleni merénylökként támadták. A perujítási kérvény feleit e hó 2-án döntött a kolozsvári egyházmegye fegyelmi bírósága, melyen az esperes akadályoztatása miatt Bartók Béla egyh. m. főjegyző elnökölt. A bíróság a perujításnak nem adoi helyet, a mely végzése ellen kérelmező Irsay ügyvéd dr. Ötvös az egyh. ker. törvényszékhez felebbezett. A zavarók még aznap este nagygyűlést tartottak a csizmadiaszinben, a hol — mint a K. F. U. írja — elhatározták, hogy „a királyhoz is adnak be kezgyelmi kérvényt, a jövő vasárnap, a tilalom daczára, istenitiszteleket tartanak Irsayval, megsürgetik a br. Bánffy Dezső főgondnokhoz beadott s közbenjárást sürgető kérvényük elintézését; a gyűléshez végül Irsay intézett beszédet, mely a Hymnusz és Szózat ének kísérelve fejeződött be.“

A kolozsvári „Bethlen Gábor-kör“ alakuló közgyűlése szept. 29-én folyt le a theol. fakultás nagytermében. Elnök lett: ifj. Bartók György. Alelnök: Abrudbányai Ede és Benedek Márton, főpénztáros: Bíró Lajos, főjegyző: Kovács Béla, főtitkár: K. Nagy Lajos, levéltáros: Tókos Károly. Az egytel első választmányi gyűlést okt. 2-án tartotta. A Kör munkaprogramjába fel lettek véve a felolvasó- és vitaestélyek is, melyek rendezését már e hóban megkezdí a választmány. Az estélyekről annak idején részletesebben meg fogunk emlékezni. Addig is sikert kívánunk a megkezdett munkához.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1059—1906.

Körlevél valamennyi espereshez.

Felkérem az esperesi hivatalokat, hogy az 1906. évben megejtett e. megyei vizsgálatok jegyzőkönyvét sürgősen felterjeszteni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1906. okt. 3.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 3810—1906.

KÖRLEVÉL

az egyházi és iskolai hatóságokhoz.

A központi statisztikai hivatal a Helységnevtárnak új kiadását bocsátja közre, mely sok tekintetben megfelelőbb lesz az utóbbi kiadásnál, reánk nézve különösen azért, mert a községek egyházi hovatartozását is tartalmazza. Az egyházi hatóságok a bolti árak feléért, t. i. 6 kor. kedvezményes áron szerezhetik meg e munkát, ha ezt az összeget f. év október hó végéig postautalványon beküldik a központi statisztikai hivatalhoz Budapestre. Melegen ajánljuk a munka megrendelését.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. szept. hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 2878—1906.

KÖRLEVÉL

a theol. fakultás méltóságos t. Elöljáróságához és valamennyi legátust fogadó református egyházközség tiszteletes t. Presbiteriumához.

Egyházkerületi közgyűlésünk 1896. évi 59. számú határozatával megállapította s 1901. évi 41. és 1902. évi 51. sz. határozataival pedig módosította a legáció intézményének szabályzatát, de a megállapított szabályzat rendelkezéseinek figyelmen kívül hagyása most is nem egy esetben visszaélésekre s rendetlenségre ad alkalmat, ugy hogy Igazgatótanácsunk szükségessé látja az érdekeltek figyelmébe ismételtén felhívni a szabályzat szigorú alkalmazására. A szabálytalanságok legtöbb esetben két forrásra vezethetők vissza, egyik a kihívás (specifikáció), a másik a visszamondás, vagyis az az eljárás, hogy az egyházközség bejelenti, hogy valamelyik ünnepre nem kér legátust s a szabályzat által nem engedett uton fogad legátust.

Felhívjuk a legátust fogadó egyházközségek tiszteletes t. Presbiteriumait, hogy legációra való kihívásokat csakis a szabályzatnak szigorú szem előtt tartásával eszközöljenek, ha pedig a legációt egy-egy ünnepre kivételesen visszamondani kénytelenek, ennek indoklását is jelentsék be a theol. fakultás igazgatóságához, az illetékes espereshez pedig egyidejűleg jelentést tegyenek arról, hogy a legátumot mire fordítja a presbiterium. Felhívjuk egyúttal a theologia méltóságos t. Elöljáróságát, hogy a legációi szabályzatnak mindennemű, bármelyik részről történő mellőzéséről azonnal jelentést tegyen Igazgatótanácsunkhoz kellő adatokkal, hogy az ügyet megvizsgálathassuk s orvoslattal szerezessünk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. szeptember hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1300—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperes urnak.

A f. évi nov. hó 10-re kitűzött egyházkerületi közgyűlés tárgysorozatába az ifjú lelkészek felavatása is felvételvé, felkérjük nt. esperes aait, hogy az egyházkerület területén levő új lelkészek szabályszerű kéréseit mielőbb bevenni és legkésőbb f. évi nov. 1-ig igazgatótanácsunkhoz felterjeszteni sziveskedjék.

Már ezuttal is figyelmeztetni kívánjuk felavatandó lelkész aait, hogy felavatásukról szóló oklevelük kiállítási költségelt kiegyenlítve, Igazgatótanácsunk 2676—1904. sz. körlevelé értelmében díjlevelük bemutatása mellett, jövedelmük 3%-át Igazgatótanácsunkhoz a theologia részére befizetni és az erről nyerendő nyugtát a felavatást kérő folyamodáshoz csatolni el ne mulasszák, mivel ennek hiányában felavatásuk nem fog engedélyeztetni.

Kolozsvárt, 1906. zsept. hó 30-án.

Dr. Bartók,
elnök.Maksay János,
számvevő.

Sz. 3448—906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes aához.

Egyetemes konventünk f. évi április hó 24—27. napjain tartott ülésében hozott 25. jkvi sz. határozatával, az érmelléki egyházmegye előterjesztése és az Egyetemes Tanügyi Bizottság 1906. április hó 18-án tartott ülésében hozott 5. jkvi sz. határozata alapján kimondotta, hogy az új fizeteskiegészítési törvény életbeléptetését megelőzőleg minden kántortanító fizetése választassék kétfelé oly módon, mint a hogy azt az 1891. évi XLIII. tc. 4. §-a kívánja, illetőleg a hogy azt a közoktatásügyi miniszterium 1903. évi 29751. sz. rendelete értelmében a közigazgatási hatóság megállapította.

Felhívjuk ennél fogva összes nagytiszteletű esperes aait, hogy utasítsák az egyházmegyéjük kötelékébe tartozó egyházközségeket, miszerint a kántortanítói fizetéseket esetről-esetre, a tanítótávtozások alkalmával, olyképen válasszák szét, hogy a díjlevél megfelelő tételei alá csak a tisztán tanítói javadalmat képező járandóságok vétesse-nek fel, míg a kántori javadalmak külön a tanítói fizetésbe be nem számítva, a díjlevél 7. pontja alá „Megjegyzés” képen veendő fel.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. szept. hó 27-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.Maksay János,
számvevő.

Sz. 332—1906. előlj. sz.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium előljárósága pályázatot a néptanítóképző pedagógiai tanszékére. Ez állás javadalma törzsfizetés 2600 kor. és 5 évenként 5 izben 600 kor. korpótlék, melyre nézve más, egyenlő rangu tanintézetnél (főgimnázium, tanítóképző) töltött rendes tanári szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíthatnak. 600 kor. szálláspénz, esetleg természetbeli lakás. A fizetés havi, a szálláspénz félévi előleges részletekben adatik ki.

Ez állás kötelességei: a nevelés és oktatástan és a kapcsolatos tárgyak tanítása hetenként 9 órán, a tanítási gyakorlatok vezetése hetenként 8 órán, a néptanítóképző s a kapcsolatos elemi és gyakorló iskola igazgatói teendőinek ellátása.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja a Bethlen-kollégium közös tanárkarának és előljáróságának, mindkét testület gyűléseiben a néptanítóképző tanítási ügyeinek állandó előadója.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. tc. által létesített országos tanári nyugdíjintézetnek.

A pályázóknak tudományegyetemi képzettséggel kell birniok, előnyben részesülnek azok, a kik theologiai tanfolyamot is végeztek.

A pályázók életkoruk, végzett tanulmányaik és megelőző szolgálataikról szóló okmányaikat az erdélyi ref. egyházkerület mélt. Igazgatótanácsához (Kolozsvárt) címzett folyamodványuk kíséretében a Bethlen-kollégium előljáróságának (Nagyenyeden) október hó 20-ig nyújtásuk be.

Az állás az erdélyi ev. ref. egyházkerület november 10-én kezdődő közgyűlésén választás útján töltetik be és 1907. évi július 1-én foglalandó el.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium előljáróságának 1906. évi szeptember 29-én tartott gyűléséből.

Br. Bánffy Kazimir s. k., Bartha Zsigmond s. k.,
gondnok. számvevő.

Sz. 332—1906. előlj. sz.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium előljárósága pályázatot hirdet a néptanítóképző földrajz-történelmi tanszékére. Ez állás javadalma 2400 kor. törzsfizetés és öt évenként 5 izben 200—200 kor. korpótlék és 480 kor. szálláspénz. A fizetés havi, a szálláspénz félévi előleges részletekben adatik ki.

Ez állás kötelességei: a néptanítóképzőben a történelem és földrajzot s esetleg más rokon tárgyat tanítani: hetenként legfeljebb 20 órán.

A megválasztottnak a Bethlen-kollégium kormányzó testületeihez való viszonyát az 1900. évi 39. számú közgyűlési határozat szabályozza.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. tc. által létesített országos nyugdíjintézetnek.

A pályázók életkoruk, végzett tanulmányaik és megelőző szolgálataikról szóló okmányaikat az erdélyi ref. egyházkerület mélt. Igazgatótanácsához (Kolozsvárt) címzett folyamodvány kíséretében az ev. ref. Bethlen-főiskola előjáróságához Nagyenyeden, nyujtsák be f. évi október 20-ig.

Az állás az erdélyi ref. egyházkerület f. évi november 10-én kezdődő közgyűlésén választás útján töltetik be és 1907. évi szept. 1-én foglalandó el.

Az ev. ref. Bethlen-kollegium előjáróságának 1906. évi szept. 29-én tartott gyűléséből.

Br. Bánffy Kázmér s. k., Bartha Zsigmond s. k.,
gondnok. _____ jegyző.

1033—906. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *nyárádszentimrei* anya- és seprődi leányegyházközség lelkészi állomására pályázat hirdetik.

Dijlevélszerinti javadalom: tisztességes lakáson, kerten és gazdasági épületeken kívül, 11 hold 1474 □-öl szántó, rét, legelő és erdő földhasznélvezetének értéke 58 K., terményjövedelem értéke 624 K. 84 fill., munkabeli szolgáltatás értéke 133 K 34 f., összesen 816 K 18 f., ebből levonva a kiadást, 30 K 70 fillért, marad tiszta jövedelem 785 K 48 f., állami kiegészítés 814 K 52 f., összesen 1600 korona.

Pályázati határidő 1906. okt. 20.

Folyamodványok minősítvényvel és a pályázati hirdetés ideje alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelten nt. Ravasz János esperes aához nyujtandók be Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1906. szept. 28.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 679—1906.

KÖRLEVÉL

a görögényi egyházmegyéhez.

Közeledvén úgy az egyházmegyei, mint az egyházkerületi közgyűlés ideje, felhivom a segélyre szorult egyházakat, hogy *országos közalapi és egyéb segélykérvényeiket*, e körlevél vétele után azonnal küldjék be számvevő aához, ki azokat előbb egyházmegyei tanácsban, majd közgyűlésünkön referálni fogja.

Fennálló szabályzatunk értelmében ezeket a segélykérvényeket már a számadásokkal egyszerre be kellett volna adni! És jövőre ennek a betartását igenis kérem, mert az igényjogosultság legméltányosabban a számadásokkal kapcsolatosan állapítható meg.

Gernyeszeg, 1906. szept. 27.

Csekme Ferencz,
görögényi esperes.

1439—1906. sz.

KÖRLEVÉL.

Tudomására hozom az egyházközségeknek, lelkipásztortársaimnak s ezek által az egyházmegyei gyámintézet javadalmasainak és adósainak, hogy egyházmegyei közgyűlésünk Barabás József egyhm. pénztáros lemondása folytán egyházmegyei köz- és gyámintézeti pénztárossá 16. jkvi sz. a. Bartha Lajos ar.-gyéresi lelkészt választotta. Az egyházmegyei számvevői állásra pedig a szintén lemondott Ferencz Sámuel helyett Veres Károly gerendi lelkész lett 17. jkvi sz. a. megválasztva. Az oda utalt pénzek, nyugták, számadások hát ezentúl az újonnan választott pénztárhoz, illetőleg számvevőhöz küldendők.

Marosujvár, 1906. szept. 26.

Jancsó Lajos, esperes.

FELKÉRÉS.

Atyafiságos tisztelettel kérem a nemes presbiteriumokat és erdélyi ref. egyházkerületünk azon tisztelt lelkészeit, kikhez a 3170—1905. sz. alatt helyben hagyott oláhujfalui papilak építés végett könyöradomány gyűjtő ív érkezett, hogy azokat eredmény nélkül is ezen év október végéig hozzám visszaküldeni sziveskedjenek, hogy számadásomat rólok megtehessem.

Oláhujfalun, 1906. szept. 30.

Bogdán József, körlelk.

Sz. 115—1906.

FELHIVÁS

a nagyenyedi egyházmegye tiszteletes lelkipásztoraikhoz.

A folyó évi szeptember 24-iki egyházmegyei közgyűlés, úgy az egyházmegyei közpénztár, mint a gyámintézeti pénztár kezelésével engem bizván meg, tisztelettel kérem egyházmegyénk lelkipásztoraikat ezután a *közfizetendőket mindig részletezett ellennyugta* kíséretében hozzám küldeni be.

Továbbá tisztelettel kérem azon lelkipásztor atyámfiait, kiknek egyházközségükben egyházmegyénk gyámintézetéhez tartozó özvegyek és árvák vannak, kegyeskedjenek azokat figyelmeztetni, hogy *egyházmegyei özvegyi vagy árvai járandóságait* szabályszerűen láttamozott nyugtákkal ezután tölem fogják fölvenni.

Ugy nyugták, valamint *ellennyugták kiállításánál, ugyszintén a határidők szabályszerű és pontos betartásánál szives figyelmet kérve, maradtam*

Aranyos-Gyéresen, 1906. szept. 28-án.

Bartha Lajos, ref. lelkész,
egyházmegyei köz- és gyámintézeti pénztáros.

MEGHIVÓ.

A marosi egyházmegye bekecsalyi köre őszi rendes egyházi értekezletét *Mosonban* tartja meg folyó évi október hó 31-én d. e.

Tárgysorozat: 1. Reggel 1/2 10 órakor gyülekezés tekintetes Szánthó Elek pátronus ur házában. Onnan pont 10 órakor testületileg a templomba vonulás. A fogatok az állami iskola udvarán helyezendőek el. 2. Gyülekezeti ének után imát mond Rákosi György nyárádszentannai lelkész. 3. Közének után Bocskay-émlékbeszédet a reformációi ünneppel kapcsolatosan tart Adi Sámuel nyárádszentbenedeki lelkész. 4. „Óda Bocskaihoz.” Irta és szavalja Staudner Mátyás tompai lelkész. 5. Az értekezlet megnyitó elnöki beszéd. 6. Mult jegyzőkönyv felolvasása. 7. Néhai Orbán Károly magyarosi lelkész élet- és jellemrajzát felolvassa Simon Gábor sellyei lelkész. 8. Indítványok. 9. Zárt ülésben tisztujtás az állami iskola nagy termében.

Az összes tagok megjelenését kérjük.

Kelt Nyárádszentannán, 1906. október 1-én.

Sántha Albert,
világi alelnök.

Rákosi György,
egyházi alelnök.

Felhivás az egyházmegyei Egyházi Értekezletek nt. elnökeihez.

Egyházkerületi Egyházi Értekezletünk — a mult évi közgyűlés határozata értelmében — a f. évben a kerületi közgyűléssel kapcsolatban Kolozsvárt tartja közgyűlését és pedig november 11-én d. u. 4 órakor a theol. fakultás disztermében.

Tisztelettel kérjük az igen tisztelt elnök urakat, sziveskedjenek intézkedni, hogy a vezetésük alatt álló egyházmegye ez évi értekezleti munkásságáról szóló jelentést a kerületi Ért. titkára az évi jelentés összeállítása céljából okt. 10-ig kezébe kapja a tagok és az egyházmegyei értekezleti pénztár pontos kimutatásával.

Tisztelettel kérjük továbbá, sziveskedjenek értesíteni azokról a javaslatokról, illetőleg határozatokról, a melyeket egyházmegyénk értekezletének közgyűlése az értekezleti munkásság fokozása érdekében elfogadott és a melyeket a kerületi értekezleti közgyűlés elé vinni határozott. Értekezletünk ez évi közgyűlésének tárgya ugyanis a jelentéseken kívül egyedül az értekezleti munkásság elevebbé tételére vonatkozó javaslatok tárgyalása lesz, a mire nézve szivesen kérjük minden egyhm. Értekezlet javaslatát.

Egyben kérjük a nt. Elnök urakat: sziveskedjenek a pénztárnokot értesíteni a begyült tagdíjak beküldésére, illetőleg beszédésére, mivel központi pénztárunk nem tudja különben a fizetési kötelezettségeket teljesíteni. Szives üdvözlettel

Kolozsvárt, 1906. október hó.

Nagy Károly,
ért. e. alelnök.

Tárkányi György,
ért. e. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyháztársadalmi életünk belterjesebbé tételéről.

— Tóthfalusi József m.-vásárhelyi lelkész. —

(Folytatás.)

Ezek voltak vezéreink nyilatkozatai, a melyeknél hosszadalmasabb részletességgel igen, de szebben s meggyőzőbb, hogy úgy mondjuk, erőteljesebb apostoli buzgólkodással nem lehetne megadni a feleletet arra a kérdésre, hogy mi volt szervezkedésünk célja?

És most következnie kell, hogy megfeleljek arra a kérdésre, miszerint vajjon meg volt-e szervezkedésünknek kellő eredménye? Megdönthetetlen véleményem, hogy — igen! Nem akarom ezzel azt mondani, hogy minden óhajítás betölt s minden remény kielégítést talált és minden követelmény éppen úgy reálizálódott, mint a mily magosra hirtelen felcsapott a lelkesedés lángja. Nem. Itt, amott éreznünk, látnunk, tapasztalunk kellett, hogy értekezletünk eszméi, s az általa kifejezett közóhaj, sőt többet mondok, a korszellem intő szava által hangsúlyozott feltételek és követelmények sorsa az volt, mint az evangéliumi magé, melyből némely esék az útfélre; és eljövének a madarak és elkapdosák azt. Némely pedig esék a köves helyre, a hol nem vala sok föld és hamar kikele, mivelhogy a földben nem vala mélyen. Mikor azonban a nap fölkel, megüté a hó és mivel gyökere nem volt elszárad. Némely pedig esék a tövis közé és a tövisek felnövekedvén, megfojták azt. Némely pedig esék a jó földbe és gyümölcsöt terme, némely száz annyit, némely hatvan annyit, némely pedig harmincz annyit. Ugyde általában örömmel, elismeréssel kell és lehet tanuskodni a mellett, hogy közszellemünk ébredőben, ev. ref. öntudatunk, ha még nem is a tenger közepén kiemelkedő gránitszikla, a melynek oldalát hiába csapkodják romboló hullámok, de minden vihar és romlás közepette okos czállal, megfontolt belátással, szilárdan épülő világitó torony, mely biztos révpartra juttatja egyháztársadalmi életünknek bár nehézkes járatu, de a kitűzött iránytól még el nem tért hajóját. Ne kicsinyeljük az eddigi eredményeket. Azok a sokszor jelentékteleneknek valott egyházi felolvasások; egyházközségeink hivei között alakult, részben alakulófélben levő ifjusági, olvasó, nő-, temetkezési-egyletek — mind az élet jelei. Ezért nem sorakozom azok sorába, a kik felvont szemlődökkel bírálják Értekezletünk hatását s az elért eredményt felszínesen csak a külső látszat s futólagos hangulatok alapján ítélik és épen ezért, ha valami nem tetszik, azonnal készek az ítéletre; sőt többet mondok: az elítélésre, amelylyel kérlelhetlenül sujtják ügyünk vezető férfait, magát az ügyet és mint feles-

leges, hiábavaló, csődöt mondott kérdés felett átsietnek mindazon, a mi ennek keretébe vonva volt.

Ne a »vég«-ről beszéljünk mi; sohase engedjünk erőt venni a tehetetlenség érzésének s az önbizalom hiányának. Hanem számot vetve minden kezdet nehézségeivel, tapasztalatokat gyűjtve, tartsuk szilárdan magunk előtt a kitűzött irányt; itt-ott megpihelve, új lélekzetet véve, új erőt merítve haladjunk előre. Csak erősen akarjunk, állhatatosan bizzunk a diadalban s megszerez az eredmény, a siker.

Ezen felfogással kerestem mindig egyháztársadalmi életünk fellendítésének módjait és alkalmait s ezzel vezéreltettem most, hogy annak belterjesebbé tételéről szólok.

Már fennebb említettem, hogy én sem látok csupa fényt; háttért is látok s ott hiányokat.

Legyen szabad első és igen nagy hiányunknak jeleznem, hogy az evangélium ereje még mindig nem eléggé vezéreszméje tevékenységünknek. Nem az ugynevezett »divatos« evangelizálás mellett akarok szólni; de úgy hiszem nem vétek senki egyéni felfogása ellen, ha nem elégszem meg azzal, hogy egy fényes távlatból nézzem, szemléljem az Ur Jézus Krisztus életét, cselekedeteit, hanem be akarom vinni az életbe; ott, vele és benne akarok élni s keresem, hogy megtaláljam őt, mint követendő példányképet mindenben; őt, a ki által lett az evangélium Istennek erejévé, minden hívőnek üdvösségére. És nem kegyeskedő szemforgatás ez, a midőn ezt hangsúlyozom. Csak azt akarom kifejezni, hogy *eljött* az óra s már itt vagyunk, hogy az élet minden mozzanatát, minden nagy kérdését az evangélium szellemével világitjuk meg; de nemcsak hogy megvilágosítsuk, hanem éppen áthassuk. Az evangélium, határozottan, nemcsak szellemi erő, hanem egyuttal a legnemesebb szociális erő is és egyházunknak meggyőződése szerint, a napirenden levő nagy kérdésekkel is számolni kell, ha azt nem akarja, hogy azok rombolólag zúgjanak el felette. Az életet megnemesíteni és irányítani hivatása az evangéliumnak, ezt pedig csak úgy teheti meg, ha magunk rásegítjük, hogy belenyulhasson az áramló élet középebe, hogy ott mint erő, élet-hívásokban mutassa meg magát.

De erről a kérdéstről nem akarok hosszabban szólni, mert nem óhajtanék vitát provokálni abban, a mi felől lehetnek még eltérő nézetek, de nincsenek ellentétek.

Hiányainkat s egyháztársadalmi életünk belterjesebbé tételének útjait keresve, rámutatok arra, hogy a sok oldalról hangoztatott eredménytelenségnek egyik oka, hogy elhanyagoljuk a tömörülést; helyesebben tömörülésünk nem eléggé gyakorlati s kivitele nem

mindig alkalmazkodik a protestáns és magyar ember sajátossága szerint.*

A magyar ember nemzeti karakterénél fogva individualista; megkívánja tehát, hogy az egyéninek jogosultságát ismerjék el, úgy az egyesben, mint a társadalomban; ellensége a mindent nivelláló abszolutizmusnak. Igazi autonomista; ethicista, mert nemcsak a cselekedetet méltányolja, hanem a jóakaratot és érületet is, de megköveteli, hogy benne is méltányolja. Mint progresszista pedig megkívánja a folytonos kölcsönhatást, kutatást, az ethizált egyéni irányzatnak érvényesítésével. Ha valamiben részt vesz, ott mint szerves rész akat működni, nem vezeteti magát, hanem igyekszik érvényesülni. A magyar jellem e vonásait a protestánsizmus nemhogy eltörölte volna, hanem még inkább mélyítette. Azért nekünk protestánsoknak és pedig első sorban a magyar protestánsoknak, minden tömörülésnél, minden egyesülésnél kétszeresen kell erre figyelniünk, ezzel számolnunk. Általánosan tudjuk és valljuk azt s mégis el kell ismerjünk, hogy az elvet a gyakorlati életben nem eléggé realizáltuk.

Mindezekre pedig bizonyosságom az, a mire már rámutattam, a minek örvendeztem, de a mikben való hiányosságunkat is fel kell, hogy tárjam.

Abban a programmban, a melyet egyháztársadalmi életünknek reformációjával, sinormértékül lelke szépségével, tudásának és tapasztalatainak sokoldalúságával néhai elnökünk Molnár Albert elénekbe tárt, — ott egyes egyházközösségeknek csaldatjai, női és ifjúsági organizációja volt leghatásosabban hangsúlyozva. Ehez fűzött reményeink beváltásában vagyunk a legadósabbak s a mire nézve a legkönnyebb és legkövetlenebb utat kellett volna válasszuk, azon voltunk a legtételebbek.

(Folyt. köv.)

„Egymásnak terhét hordozzátok.“

(Gal. 6. 2.)

Érkezik a posta, jönnek a hivatalos levelek. Felnyitom a legelső és olvasom: „az x-i egyház kérő szózata“. Segélyt kér a „jókedvű adakozók“-tól „vihartól megrongált temploma újra építésére“. Olvasom a másikat: „Felhívás adakozásra a roskadó félben levő m—i templom javára“. És az indokolás mindenikben egy és ugyanaz: „a hivek szegénysége“, az „erők gyengesége“ stb. És ez így megy esztendőkön át, csaknem a végtelenségig. Szegények kérnek a szegényektől, erőteleneke várnak támogatást az erőtelenekektől. Aztán jön a végeredmény. Felhívás a lapokban a gyűjtőivek beküldésére (ha eredménytelenül is), sürgetés, felszólítás levelekben, levelezőlapokon. Szóval a segélyre szoruló egyház gyűjtőivek, sürgető levelekért elkölt 40—50 koronát s a végén csak csalódást arat.

Tarisznyás emberek kopognak be ajtónkon, kezökben egy-egy vaskos könyvvel. Gyűjtenek az s—i templom javára. Beutazzák az egész országot, eltöltenek az utazással egy fél, egy egész esztendőt, összekoldulnak 5—600 koronát, a miből a segélyre szoruló egyháznak jut 2—300, a többi felemészti a kéregetők. Sőt olykor egy-egy kevés panamázt is megengednek magoknak. (Erre is tudok példát.)

Nem jól van ez így atyámfiai! Szegények vagyunk, az igaz. Rászorulunk a segélyre, az tény. Az országos közalapnak sem áll módjában, hogy minden szükségét kielégíteni tudjon, az kétségbevonhatatlan. Adakozni erkölcsi kötelesség az való igaz. És mégis

* Erre vonatkozó kijelentésemet Paál Gusztáv marosvásárhelyi tanár atyánknak *Egyháztársadalmi életünk szervezetről és szervezéséről* című és a marosi e. m. ért. közgyűlése előtt tartott felolvasásából kölcsönöztem.

én és velem együtt bizonyára többen nem vagyunk barátjai a gyűjtés sem ilyen, sem amolyan módjának. A gyűjtőiveket 100 ember közül 60—70 egyszerűen félreteszi, el sem olvassa, sürgetésre 10—20 üresen visszaküldi, a többi még azt se teszi meg. Egy néhány gyűjt jelentéktelen összeget. A kéregetők egy-egy ekklezsiában összegyűjtenek 6—7 koronát. Végtere is a hivek adománya nem érkezik teljes összegében a segélyt kérő egyház pénztárába, mert jelentékeny összeget emésztenek fel a gyűjtőivek, meg a kéregető atyafiak.

Nem jól van ez így! Miért tegyünk fölösleges kiadásokat akkor, mikor magunk más segélyre szorulunk? Miért adjunk a gyűjtött összegből 40—50 %-ot egyes embereknek? Nem jobb volna-e, ha ez is megmaradhatna? Általánossá, sőt kötelezővé kell tenni az adakozást minden egyház, lelkipásztor, tanító, énekvezér és ievita részéről. Ha ezek mindnyájan csak egy-egy homokszemet raknak évenként össze, tekintélyes összeg gyűl egybe, melyből 4—5 templom és ugyanannyi iskola részére tekintélyes összeg jut, anélkül, hogy bármely egyház vagy egyházi hivatalnok nagyobb megterhelésével járna. Én legalább nem vagyok hajlandó elhinni, hogy akadna egyház vagy egyházi tisztviselő, a ki az általam ajánlandó megoldási kulcs szerinti összeget magára nézve terhelőnek találná akkor, a mikor évenként amuget is apránként többet kiad a gyűjtőivekre és kéregető embereknek.

A segélyezés könnyebb és célszerűbb módját a következőképen gondolom megvalósíthatónak:

Töröltessék el a gyűjtőivekkel és a kéregető emberekkel való gyűjtés módja és foglalja el helyét az egyházkerületi segélyezés és pedig 10 templom és iskola céljaira adjon be az egyházkerületi pénztárba évenként

minden leány- és fiókegyház 1—200 lélekig	à	1.— K
” ” ” 200 léleken felül	à	2.50
III. osztályu anyaegyház	à	5.—
II.	à	10.—
I.	à	15.—
III. lelkipásztor	à	2.50
II.	à	5.—
I.	à	7.50
tanító, énekvezér és ievita . . .	à	1.25

” egyháztag január 1-én perselypénzt.

Ilyen formán begyűlné az 1906. évi névtár adatai szerint:

leány- és fiókegyházak 1—200 lsz.	126 á	1.— K	=	126.— K
” ” ” 200 lsz.	44 á	2.—	=	88.—
III. osztályu anyaegyház	463 á	5.—	=	2315.—
II.	30 á	10.—	=	300.—
I.	41 á	15.—	=	615.—
III. lelkipásztor	464 á	2.60	=	1160.—
II.	30 á	5.—	=	150.—
I.	40 á	7.50	=	367.—
tanítók, énekvezérek, ieviták	833 á	1.25	=	1041.25
leány- és fiókegyh. perselypénze átlag	á	0.50	=	85.—
anyaegyházak perselypénze átlag	á	2.—	=	1068.—
				Összesen = 7315.25 K

Ezen összegből segélyezendő lenne:

1 templom	à	2000 K	=	2000 K.
2	à	1000	=	2000
3	à	500	=	1500
2 iskola	à	500	=	1000
2	à	400	=	800

Összesen 6 templom és 4 iskola 7300 K.

A fenmaradó 15 kor. 25 f. tőkésítették. Önként értendőik, hogy az így segélyezett egyházak közalap segélyre fel nem ajánlatnának. A mennyiben az iskolaépítési segélyek — mint ritkábban előfordulók — igénybe nem vétetnének, egész összegükben templomépítési segélyre lennének fordíthatók. Így lassankint egyházkerületünk roskadozó templomai és iskolái megújulnának, illetve kijavíthatnának, magun-

kat pedig megváltanók a kéregetők örökös kilincseléseitől.

Régi egyházi számadásokban látok ilyen kiadási tételket: „külső oskolák és templomokra“. Miért ne szerepelhetne az újabb számadásokban is egy ilyen tétel?

Ajánlom az illetékes körök figyelmébe.

Baczó Lajos,
betfalvi lelkipásztor.

A felekezeti középiskolai tanárok fizetés-rendezése.

A sok panaszra, melyet a nem állami tanárok tettek, fizetésüknek az államiaké mögött való elmaradása miatt, most a kultuszminiszterium egy lépést tett ezek megszüntetésére. 300,000 koronát vett fel a költségvetésbe az egyenlenség megszüntetésére. Ez összeg kiosztására nézve a miniszterium egy »szabályzat«-ot dolgozott ki s küldött meg véleményezésre a hatóságoknak. A mi egyh. hatóságunk most kérte be a kollégiumok véleményét idevonatkozólag. Addig is, amíg azt jövő számunkban ismertethetnők, itt közöljük magát a »szabályzat«-tervezetet s reá a pápai ref. koll. tanárkarának véleményét, a melyben igen fontos szempontok érvényesülnek s a mely — a D. Pr. L. minden érthetetlen (?) támadása daczára is — megszívlelendő.

Ideiglenes szabályzat

a felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolák igazgatóinak, tanárainak és tornatanítóinak engedélyesendő rendkívüli segélyről, illetőleg személyi pótlékról.

1. §. A felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolai rendes igazgatók, rendes tanárok és rendes tornatanítók jelenlegi fizetése személyi pótlékkal az állampénztárból oly összegre egészítették ki, a minőt az állami középiskolai igazgatók, tanárok és tornatanítók az 1893. évi IV. és az 1904. évi I. t.-cz. alapján együttesen élveznek.

2. §. Ezen személyi pótlék fizetés természetével bir, és azok számára, kiknek iskolai főhatósága, illetőleg községi és törvényhatósági középiskoláknál a fenntartó hatóság folyamodványát ezen miniszteriumhoz legkésőbb 1906. évi decz. hó 15-ig benyújtja: 1906. évi július hó 1-től számítva fog folyósíttatni.

Azon rendes igazgatók, rendes tanárok és rendes tornatanítók számára azonban, kiknek iskolai főhatósága, illetőleg községi és törvényhatósági középiskoláknál fenntartó hatósága a folyamodványt 1907. évi február hava után nyújtja be: a személyi pótlék csak a folyamodvány benyújtását követő hó elsejétől számítva fog folyósíttatni.

3. §. A személyi pótlék egyénenként fog ugyan megállapíttatni, azonban a felekezeti középiskoláknál az egyes egyházi főhatóságok, illetőleg szerzetesrendi főnökök kezeihez a hatóságuk alá tartozó összes középiskolákra nézve egy összegben, — a törvényhatósági és községi középiskolákra nézve pedig az iskolafenntartó kezeihez iskolánként egy összegben, naptári előleges félévi részletekben fog utalványoztatni.

4. §. Az, kinek kezeihez az összeg utalványoztatott, tartozik a személyi pótléket előleges havi részletekben a jogosultaknak kiszolgáltatni.

Az egész félévi összegről szóló és a jogosultak szabályszerűen bélyegelt nyugtáival okmányolt számadások minden naptári félév végén — legkésőbb azonban a következő augusztus, illetőleg február hó végével — ezen miniszteriumnak bemutatandók.

5. §. Egy közös főhatóság alá tartozó tansze-

mélyzet, a személyi pótlék megállapítása szempontjából, egy státusnak fog tekintetni.

6. §. Az 5. §. szerinti egységes létszámokon belül, az állandóan alkalmazott rendes igazgatóknak fele a VII-ik, fele pedig a VIII-ik, — a rendes tanárok fele a VIII-ik, fele pedig a IX-ik fizetési osztálynak megfelelően részesülnek személyi pótlékban.

A magasab fizetési osztálynak megfelelő beosztásnál az illető minőségben megszakitás nélkül eltöltött szolgálati idő az irányadó.

A rendes tornatanító a X-ik fizetési osztálynak megfelelő kiegészítésben részesül.

A nem állandóan alkalmazott igazgatók rendes tanári minőségük szerint részesülnek személyi pótlékban.

7. §. Valamely alacsonyabb fizetési osztály illetményeinek megfelelő személyi pótlék helyett a magasabb fizetési osztály illetményeinek megfelelő személyi pótlék ez utóbbival egybekapcsolt állás üresedésbe jövelele napját követő naptári félév (január vagy július) első napjától kezdve lesz esedékes.

8. §. Szerzetes rendek által egészben vagy részben ellátott középiskoláknak a rendhez tartozó igazgatói és rendes tanárai után rendkívüli segély, illetőleg személyi pótlék gyanánt évi fixösszeg utalványoztatik, olyképp, hogy a szerzetes-rendi tanároknak jelenlegi fizetése — a fizetési osztályoknak megfelelő beosztás mellőzésével — a IX. és VIII. fizetési osztályok 2-ik és 3-ik fokozatának megfelelő összegek átlagára egészítették ki. A természetben birt teljes ellátás évi 1200 koronának tudandó be.

9. §. Arra nézve, hogy a személyi pótlék eltávozás, lemondás, nyugdíjazás, halálozás, egy évnél tovább tartó szabadságolás, vagy más esetben mely nappal szüntetendő meg, továbbá a szolgálati idő beszámítása, annak megszakitása s egyéb e körül még felmerülhető kérdésekre nézve: az állami középiskolai tanárookra e részben fennálló szabályok analógiája irányadó.

Csak az egyfolytában eltöltött szolgálati idő számítható be.

10. §. Az iskolai főhatóságok, illetőleg fenntartók kötelesek a tanszemélyzetben és ennek fizetési viszonyaiban előforduló minden változást a miniszteriumnak, kellő okmányokkal fölszerelve, haladéktalanul bejelenteni, hogy a személyi pótlék újabb megállapítása iránt intézkedés történhessék.

11. §. Minden első megállapításnál a következő okmányok mutatandók be:

1. §. Az illető iskolai főhatóság, illetőleg fenntartó hatóság folyamodványa.

2. §. Születési bizonyítvány (keresztlevél).

3. §. Középiskolai tanári oklevél vagy az 1883. XXX. t.-cz. alapján nyert jogosítás.

4. §. A megválasztást, illetőleg alkalmazást, annak időpontját és minőségét előtűntető okmány.

5. §. Pontos kimutatása és igazolása annak, hogy jelenleg minő illetményeket élvez és ezeket honnan kapja az illető.

12. §. Rendkívüli segélyben, illetőleg személyi pótlékban csak oly középiskola rendes igazgatója, rendes tanárai és rendes tornatanítója részesíthetők, melynek iskolai főhatósága a jelen ideiglenes Szabályzatot magára nézve kötelezőnek elismeri. Nem szükséges, hogy ez kifejezetten megtörténjék, elegendő, ha a tanszemélyzetnek személyi pótlékban való részesítéséhez a maga részéről hozzájárul, illetőleg ezt elfogadja.

13. §. Azok, a kik az első megállapítást akár a beosztás, akár a pótlék magassága szempontjából vagy más tekintetben is sérelmesnek vélik: az ellen három hónapon belül ezen miniszteriumhoz felfolyamodhatnak.

14. §. Az első megállapításkor bünyenyítő avagy

fegyelmi eljárás alatt álló igazgató, rendes tanár, vagy rendes tornatanító, míg az eljárás befejezést nem nyer, személyi pótlékban nem részesíthető.

A mennyiben a büntető vagy fegyelmi eljárás az illető felmentésével végződik, személyi pótléka 1906. évi július hó 1-től, illetőleg a 2. §. második bekezdésében megállapított határnaptól kezdve fog folyósíthatni. Ha azonban az ítélet elmarasztaló, a 15. §. az irányadó.

15. §. Az igazgatók, tanárok s tornatanítók elleni büntető vagy fegyelmi eljárás esetében szükséges felfüggesztés, valamint az eljárás eredményét képező büntetés vagy felmentés, hatálya tekintetében, illetőleg ezen személyi pótléka való következményei szempontjából, azonos az állami tanári személyzetre nézve fennálló törvényekkel és szabályokkal.

16. §. Nem részesülhet személyi pótlékban s ha részesült, elveszti, a ki államellenes magatartást tanúsít s e miatt büntetőbírói ítélettel, vagy fegyelmi úton el lett marasztalva.

Mi tekintendő államellenesnek, azt az 1893. XXVI. t.-cz. 13. §-ának utolsó bekezdése határozza meg.

17. §. Ha személyi pótlékban részesülő igazgatót, tanárt vagy tornatanítót büntetőbírói ítélettel szabadságvesztésre ítélték, vagy ha ellenük ezen minisztérium előtt állásukhoz nem méltó súlyos erkölcsi vétség vagy államellenes magatartás miatt alapos panasz emeltek: ezen minisztérium az illetékes iskolai főhatóságot a fegyelmi eljárás megindítására, a vádirat másolatának megküldése mellett, felszólítja.

18. §. Ha az iskolai főhatóság fegyelmi határozata az illető igazgatót, tanárt vagy tornatanítót a panasz alapos volta daczára, felmenti: ezen minisztériumnak jogában áll a rendelkezésére álló adatok alapján az ügyet ezen minisztérium kebelében felállított fegyelmi tanács elé terjeszteni és ennek javaslatára esetleg a személyi pótléket megvonni.

A fegyelmi tanács javaslatára hozott határozat indokaival együtt az illető iskolai főhatósággal közölni fog és ennek, illetőleg az érdekeltek jogában áll, kifogásainak előadása mellett, a miniszterhez három hónapon belül felfolyamodással élni, mely felfolyamodás újabb tárgyalás alá vétetvén, az ügyben végérvényes határozat fog hozatni.

A végérvényes határozat az illető iskolai főhatósággal egész terjedelmében szintén közölni fog.

19. §. Ha azonban az iskolai főhatóság, a felszólítás daczára (17. §.) az illető igazgató, tanár vagy tornatanító ellen a fegyelmi eljárást folyamatba nem tette, ezen minisztérium a felszólítás kézbesítésétől számított 3 hónap elteltével, a 18. §-ban jelzett eljárás szerint, a személyi pótlék esetleges elvonása iránt határoz.

20. §. A jelen ideiglenes Szabályzat nem prejudikál az iskolafentartókkal a középiskoláknak az 1883. XXX. t.-cz. 47. §-a alapján való segélyezése, illetőleg ennek módja tekintetében történt megállapodásnak, vagy már megkötött és még megkötendő szerződések intézkedéseinek, illetőleg a már megkötött szerződések revíziójának, sem pedig az új szerződések vagy szerződési revíziók alkalmával ezen minisztériumnak fentartandó tanszékek számának.

21. §. Ezen ideiglenes Szabályzat értelmezése és végrehajtása körül felmerülő minden vitás kérdésben a végső döntést ezen minisztériumnak fentartom.

A pápai ev. ref. főgimnázium tanári karának Javaslata

az „Ideiglenes Szabályzat a felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolák igazgatóinak, tanárainak és tornatanítóinak engedélyezendő rendkívüli segélyről, illetőleg személyi pótlékról“ cz. munkálatra vonatkozólag.

A pápai ev. ref. főgimnázium tanári kara az ideiglenes szabályzatot jelen alakjában sérelmesnek találja s azon mindenestre változtatásokat óhajt eszközölni. Általánosságban sem tartja elfogadhatónak.

1-ször cziménél fogva, mert ellenkezik az 1906. II. törvényzczikkel, mely t.-cz. a felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolák igazgatóinak, tanárainak s tornatanítóinak részére már királyi szentesítéssel megállapított rendes személyi pótlék czimén ad segélyt, így a szabályzat többé nem szólhat a nevezetteknek engedélyezendő rendkívüli segélyről, mert ezt nem a közoktatásügyi miniszter engedélyezi, hanem a már megszavazott, rendes személyi pótléknak miként leendő kiosztásáról.

2-szor a 6. §-ban kifejezett elvénél fogva, mint a mely ellenkezik a középiskolai tanárságnak azzal az általános meggyőződésével, hogy a tanári fizetéseket igazságosan csak a szolgálati évek elve alapján lehet rendezni; ellenkezik egyházkerületünk s az egyetemes konvent határozatával, a mely szerint a tanári fizetéseket a szolgálati évek alapján óhajtják rendezni.

3-szor a 8. §. miatt. E §. olyan tanárokat is (szerzetes-tanárokat) személyi pótlékban akar részesíteni, akik az ideiglenes szabályzat alapját képező 1906. II. t.-cz. világos rendelkezése szerint erre igényt nem tarthatnak. Az említett t.-cz. értelmében ugyanis a személyi pótlék csak a felekezeti, törvényhatósági s községi középiskolák igazgatói, tanárai s tornatanítói fizetésének rendezésére szolgál, a szerzetes-tanárok pedig e kategóriák egyikéhez sem tartoznak, miről minden kétséget kizárólag intézkednek az 1883. XXX. t.-cz. 7., 8., 13., 15., 18., 19., 22., 23., 33, 34., 34., 38., 39., 46., 47., 48., 50., 72. §-ai, melyek világosan megmondják, hogy mely intézetek értendőek felekezeti intézetek alatt s melyek nem.

Amint ezen §§-ok, éppen úgy az ezeken alapuló összes miniszteri leiratok, illetve rendeletek és utasítások kezdettől fogva mai napig egyedül az autonóm felekezetek főhatóságát ismerték el és czimezték is hitfelekezeti középiskolai főhatóságnak, a szerzeteseket soha. Sőt az 1883. évi XXX. t.-cz. részint idézett, részint egyéb §§-ai és az összes miniszteri rendeletek, leiratok és utasítások még azt is kizárják, hogy egyetlenegy magyar szerzetes-iskolát is akár községi, akár társulati, akár törvényhatósági, akár egyesektől fenntartott középiskolák közé lehetne sorolni s kormányzatilag, szervezetileg e nevek egyikével illetni.

Az erdélyi kath. státus középiskolái is mind ki vannak véve törvényileg a hitfelekezeti (társulati, községi s egyesek által fentartott) középiskolák köréből, amennyiben róluk az 1883. évi XXX. t.-cz. 41. §-a külön intézkedik s ez alapon minden miniszteri leirat, utasítás és rendelet külön czimen jön le hozzájuk.

Hasonlóan intézkedik az 1894. XXVII. t.-cz. is, mely a felekezeti stb. középiskolák tanárainak nyugdíjazásáról szól.

Mindezekből világos, hogy az 1906. II. t.-cz. mind ezen czimen: felekezeti, törvényhatósági, községi középiskolai tanárok részére megállapította a személyi pótléket, nem jöhet ellenkezésbe az 1883. XXX. t.-cz. idézett §§-aival s így a 8. §-ban említett tanerőknek a szabályzatba való fölvétele törvényellenes s a szabályzatba törvényellenesen kontemplált személyi pótlékuk csupán azok rovására, anyagi károsodásával történhetnék, kiknek érdekében az idézett törvényt alkották. Azon iskolák száma ugyanis, melyeknek érdekében az 1906. II. t.-cz. létesült, 65; az ezekben működő tanárok — szám szerint 1149 — részére

leszünk, mint — hogy mást ne említsünk — a tanítóképezdei tanárok, kiknek, mint rendes tanároknak előmenetele a VIII. fizetési osztályba 10, sokszor 9 év után is okvetlenül megtörténik. Az ideiglenes szabályzatnak 3. §-át oly módon javasoljuk módosítani, hogy a fizetéskiegészítésben a vallástanárok is részesülhessenek.

Amennyiben pedig a szerzetes tanárok, illetőleg főhatóságaiak szükségesnek tartják a segítyt s azért folyamodnak, ám ők is részesüljenek segélyben; de történjék mindez alkotmányos uton, a mint ez az autonóm középiskoláknál történt, a jelen szabályzattól függetlenül, külön törvényhozási intézkedéssel.

Mély tisztelettel kéri tanári kar főtiszteletű és méltóságos püspök urat, hogy az ügyben mielőbb intézkedni méltóztassék s a javaslatunkban kifejtett elvek lehető érvényesítése céljából méltóztassék érintkezésbe lépni a többi egyházkerület vezetőivel.

Pápa, 1906. október hó 1-én.

Az ev. ref. főgimnázium tanári kara.

A Bethlen-koll. főgimnáziumában a létszám apadásának okai.

Az Erd. Prot. Lap idei 39. számában «A statisztika beszél» című közlemény 7-ik pontjában a Bethlen-koll. főgimnáziumáról az utóbbi öt iskolai év népességi hullámszámára vonatkozóan oly megjegyzések jelentek meg, melyek alkalmasak lehetnek arra, hogy iskolánk iránt a nem tájékozottakban bizalmatlanságot, sőt gyanút keltsenek. Bár a Bethlen-koll. hire-neve jobb, semhogy ily megjegyzések ártalmára volnának, az olvasó közönség felvilágosítására és a szülők tájékoztatására a létszám apadását, illetőleg a következő tárgyilagosságot nyilatkozatot tesszük:

A létszám apadására természetes befolyással volt a marosvásárhelyi konviktus rendezése, mi miatt a marostordamegyei illetőségű tanulóink száma az utóbbi öt év alatt 23-ról 2-re esett; az erzsébetvárosi állami konviktus beállítása, minek folytán a kisküküllőme gyek száma ez idő alatt 29-ről felényire esett. Apadóban van a tordaaranyosme gyek s különösen a tordai tanulók száma az ujan alakuló tordai gimn. létesülése miatt; egy pár magyarországi csonka ref. gimn.-nak teljessé tétele szintén csökkentette tanulóink létszámát, mivel ez intézetek sok tanulója nálunk végezte be gimn. tanulmányát s most otthon is elvégezheti.

A gimnáziumok, szakiskolák szaporodásával minden intézetnek s így a mienknek is népességét az ő vidéke kell, hogy szolgáltassa; ha e tekintetben lényeges apadás volna konstatalható, az már komoly vizsgálódást követelhetne. Ebből a szempontból helybeli és alsófehérmegyei növendékünk volt 1902—3-ban 191, 1903—4-ben 179, 1904—5-ben 180, 1905—6-ban 181 és most 188; mint látjuk e szám állandó.

Ezek azok a természetes okok, a melyek intézetünk létszámát csökkentik, de azért aggodalomra egyáltalán ok nincsen; könnyen érthető, hogy Kolozsvárt és Marosvásárhelyen a lakosság rohamos szaporodása folytán a középiskolák létszáma is emelkedik.

A Bethlen-koll. előjáróságának megbízásából Nagyenyed, 1906. okt. hó.

Fogarasi Béla
főgimn. igazgató-tanár.

A statisztika tovább beszél.

Minapi statisztikai megjegyzésemben (l. e lap 39. számában) — egy számjegy elnézéséből — némi számítási hiba esett. Azt jeleztem ugyanis, hogy a nagyenyedi főgimnázium népessége «négy év alatt

összesen 62-vel, az egykorinak több mint 15%-jével, majdnem egy hetedrészével» csökkent. Ezt így kell kiigazítanom: Az enyedi főgimnázium népessége négy év alatt 72-vel, az egykorinak 17.3%-jével, több mint egy hatodrészével csökkent.

Arról értesülök, hogy a Bethlen-kollégium előjárósága nyilatkozni szándékszik* a népesség azon, illetőleg ezen csökkenésének okairól. A nyerendő felvilágosításnak mindenestre örvendenünk kell.

Csak ne igyekezzék az előjáróság olyan okokat keresni, a melyeket többi kollégiumaink statisztikája menten megczáfol.

Ne beszéljen az általános szegényedés hatásáról. Hiszen hét kollégiumunk népessége együttvéve tényleg emelkedett és csak azon belül az enyedié csökkent nagyon. Pedig az enyedi kollégium, olcsóságával és sokféle nagy jótéteményével — főleg a theologia megszünte óta — épen a szegénysorsu tanulók áldott anyja volna.

A tordai gimnáziumot (volt polgári iskolát) se hozzák fel, a petrozsényit sem, mint népesség elvonó versenyintézeteket. Az enyedi főgimnázium tordaaranyos- és hunyadme gyei illetőségű tanulóinak száma a szóbanforgó utóbbi négy év alatt csak hullámszótt (Tordaaranyosból 48, 52, 62, 52; Hunyadme gyéből 10, 9, 7, 12), de egyetlenegygyel sem csökkent. Afféle verseny nem ártott neki, Gyulafehérvár, Erzsébetváros, Marosvásárhely pedig miért nem csökkentették az enyedi gimnáziumnak a népességét mostanig s miért kell csökkenteniök épen most? Hisz ez a kérdés lényege.

Az osztályozások szigorát sem lehet jóhiszeműleg okul hozni fel. Enyeden az elégtelen bizonyítványu tanulók 1900—5. évekbeli átlaga 22.3%. Ellenben ugyanazoknak átlaga Marosvásárhelyt 31.8%; mégis a marosvásárhelyi főgimnázium népessége ezen években majdnem ugyanannyival gyarapodott (68), a meny nyivel a nagyenyedié csökkent (72).

Bizonyos azonban, hogy nem ismeri el az előjáróság az igazi okot, azt, a melyet Zeyk Dániel, az intézet elkedvetlenített főgondnoka, két évvel ezelőtt már látott, megnevezett, Kasszandra-szóval kimondván, hogy az a kollégiumot egy időre le fogja járítani.

Az az ok: a kollégiumnak belemerítése a politikai mozgalmakba; az, hogy Szászkarolyosdit játszott valaki és hiúságának játékszereivé tett olyan dolgokat, a melyekkel nem kell játszani.

Az ilyestől akarta vala a kollégiumot mindenkorra óvni gr. Mikó Imre is azzal a (többször idéztem) bölcs tanácsával, a melyet az ő klasszikus edzettségű lelkéből bizony-bizony nem a Wohlgemuth nyomása sajtolt ki. A századok tapasztalása sugallta neki. Sapientis satis. Insipientis vano.

A hiú játék, a melybe a kollégiumot, balgán, belevonták, elidegeníti a szülők egy részét. A ki könnyen teheti és válogathat: az másutt taníttat.

Nem csak az a baj, hogy sokan hagyják el évről-évre az intézetet; nagyobb baj, hogy az I. osztályba mostanában nem jönnek a rendes szokott számmal magyar és református fiuk. Négy s főleg két év óta a kollégium csemetés kertjének, az I. osztályoknak népessége mindinkább és rohamosan veszi református és magyar jellegét.

Íme, az aggasztó statisztika adatai a kollégium 1903—6. évi Értésítőiből véve:

	1902—3.	1903—4.	1904—5.	1905—6.
Végezte az I. osztályt	73	80	84	73
Ezek között református volt	57	61	54	41
	78.0%	76.2%	64.9%	56.2%
Nem református volt	16	19	30	32
	22.0%	23.8%	35.1%	43.8%

A nyilatkozat az, a melyet fent közöltünk. Szerk.

Utóbbiak közt oláh } 3 2 8 11
 anyanyelvű volt . . } 41% 25% 94% 150%

E szerint az intézet I. osztályaiban a reformátusok számaránya rohamosan apadt 78%-ról 56%-ra, a szaporátlan létszámnak is majdnem felére; ellenben a nem reformátusok számaránya 22%-ról 43%-ra emelkedett.

És a nem reformátusok között az oláh anyanyelvűek számaránya az I. osztályokban egy pár %-ról 15%-ra szökkent fel. Ez az egésznek több mint egy hetedrésze. Van számukra már elhagyott üres hely elég. Azt hiszem, az időre még több is van.

Nekünk zörög, zúg a malom,
 Más szedi a vámot azon.

Érzik-e ezen új, fogyó perczentes állapotnak jelentőségét a kollegium rektora s új főgondnoka, mint ilyenek?

S az egyházkerület látja-e fejedelmi »főiskolája« senyvedését, legalább öt más kollegiumának egészséggel, sőt izmosodásával szemben? Látja-e, hogy az országos, református, színmagyar intézet miképp kezdett helyi érdekűvé, felekezeti-közivé, elegnyelvűvé silányulni?

Miért senyved és silányul?

Azért, mert a politikai törtetés és az iskolakormányzás — inkompatibilis dolgok.

Vigil.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

Egyházmegyei vizsgálat a marosvásárhelyi ev. ref. egyházmegyében.

Folyó év szept. 23-án és következő napjain folyt le az esperesi egyházvizsgálat Marosvásárhely városának népes, nagy ev. ref. egyházközségében. Az egyházvizsgálat ünnepélyes istentisztelettel kezdődött szept. 23-án d. e. 1/2 10 órakor. A presbíterek s az ev. ref. kollegium tanárai valamennyien az ev. ref. leányiskola dísztermében gyülekezvén, a helyi lelkészekkel, főgondnokokkal és az egyházvizsgálati bizottsággal élükön 1/2 10 órakor a Gecse Dániel-utcai templomba vonultak, melyet az ünneplő közönség zsufolásig megtöltött. A hívek áhitatát, buzgóságát fokozta az a gyönyörű, mély hitről tanuskodó imádság, mely Benedek Dénes e. m. főjegyző aa. ajkairól hangzott el; erőt, kitartást öntött, egy szebb jövőnek reményét keltette fel a hívek lelkében Ravasz János esperes aanak megragadóan szép ünnepi beszéde.

Tudjuk azt, hogy a marosvásárhelyi ev. ref. egyházközség ősrégi őrhelye az evangéliumi tanoknak és ha más városokban hullámszának volt kitéve a protestánsizmus ereje, itt e városban egyszer gyökeret vevén, folyton csak gyarapodott, fokozódott. A reformátusoknak várbeli »nagytemplom«-ához a lelkiismereti szabadságért folyó küzdelmeknek nem egy dicsőséges emléke fűződik, ennél fogva csak természetes, hogy ez az egyházközség egyházkerületünknek különösen is féltett drága kincse. Ezért kétszeres a mi örömünk, hogy a vizsgáló bizottság a legszigorubb, a legkörültekintőbb vizsgálat mellett is úgy találta, hogy egyházkerületünknek és protestáns hitünknek ez az erőssége jó kezekben van, bölcs vezetés alatt áll.

A meghatoottságnak érzete vett erőt az emberen, mikor esperes aanak dicsőre, elismerő szavait hallotta; hiszen ő is ragyogó arczzal, boldogan adott kifejezést örömeének a felett, hogy itten mindent jó és példás rendben talált. A hitélet — a felvett jegyzőkönyv tanuskodása szerint — nemcsak hogy nem tengődik, de igazán erővel lüktet és a buzgóságnak szép példáit mutatja. Fokozására a már több éven át tartott vallásos felolvasóestélyek szolgálnak, melyeknek rendezésében a lelkészek vezetése és irányítása mellett tevékeny részt vettek a különféle egyletek, u. m. a Bethlen-Kata-Egylet, az ev. ref. koll. ifj., Bethlen-Gábor-Kör, a Nőegylet és az ev. ref. Dalkör.

Az egyházközség vezetése alatt álló elemi-, polgári leány- és államilag seg. nőipariskolák a csekély anyagi eszközöknek és támogatásnak dacára is igen szépen fej-

lődnék. A vizsgálóbizottság örömmel győződött meg a tantermeknek szép tisztaságáról, a pontos köteleességteljesítésről és az igazgatói irodában a lelkiismeretes ügykezelésről.

A vagyoni ügyek — bár nem mondhatók fényességnek — még sem adnak aggodalomra okot. A 260,000 kor. adósság, mely az egyházközséget terheli, elemi csapások folytán szükségessé vált és jövedelmező beruházások folytán keletkezett, de nem hűtlen vagy hanyag sáfarkodás következtében. Az adóssággal szemben 935,345 kor. értékű vagyona van; és hogy a vagyoni ügyekben is haladás mutatkozik, igazolja az, hogy az évi 13,337 korona annuitás mellett is 3255 kor. értékű ingatlant vásárolt az egyházközség; évi számadásait pedig 4939 kor. vagyoni gyarapodással zárta le.

A vizsgálóbizottság elismeréséhez örömmel és lelki megnyugvással fűzzük a miénket is, kívánva, hogy a jó Isten a bölcs és buzgó vezetőket, dr. Bernády György, főgondnok aát, Tóthfalussy József ügyvezeető lelkész és Bíró András lelkész-jegyző aait, sokaig éltesse.

KÜLÖNFÉLÉK.

Szives kérelem-mel fordulunk az egyházmegyék Ntű espereseihez, hogy kegyeskedjenek gondoskodni róla, hogy az egyházmegyei és értekezleti közgyűlések közérdekű határozatairól, bár rövid tudósításokat kapjunk.

Az egyházkerületi közgyűlésre az elnökség a következő meghívót bocsátotta ki: Az egyházkerületi *Útastítás* 54. §-ában megadott jogomnál fogva és egyetértve az egyházkerület állandó Igazgatótanácsával, a folyó 1906. évi egyházkerületi rendes közgyűlést november 10-ikének d. e. 10 órájára, Kolozsvárra, a ref. theol. fakultás dísztermébe hívom össze. Igazgatótanácsunk kijelölése szerint a közgyűlés fontosabb tárgyai a következők: 1. Püspöki és igazgatótanács évi jelentések. 2. Az ifju lelkészek fölavatása. 3. Az egyházkerület 1903. 1904. és 1905. évi számadásainak ellátása, valamint az 1907. évi költségvetés megállapítása. 4. Előterjesztés a titkári és tanügyi előadói teendők ideiglenes ellátása felől. 5. A közigazgatási s fegyelmi bíraskodás egyesítése s közigazgatási ügyekben bírósági uton való jogorvoslat keresetése tárgyában előterjesztés. 6. Konventi tagok, Baldácsi-alap bizottsági tagok, egyházkerületi közügyigazgató, gondnokok s tanárok, bizottságok választása, tanügyi bizottság kiküldése. Kolozsvárt, 1906. szeptember 27. *Br. Bánffy Dezső* s. k. egyházkerületi főgondnok.

A kolozsvári ref. egyházközség kebelében folyó zavargásokról írja a K. F. U., hogy a mult vasárnap egyik külvárosi gazda udvarán az esperesi tilalom dacára is megtartották a szeparációs istentiszteletet, melyen Irsay elmozdított lelkész tartotta a beszédet. Este pedig újra gyűléseztek a »Csizmadia-szin« vendéglőben, hol elhatározták, hogy *Somodi* István ügyvéd vezetésével küldöttséget menesztenek *Kun Bertalan* püspökhöz és *br. Bánffy Dezső* főgondnokhoz, ügyük támogatását kérve; továbbá vasárnap, templomozás után bejelentik a Magyar-utczai kör helyettes-lelkészének, hogy a ref. egyházból kilépnek s egyben egyrésztük a róm. kath., más részük az unitárius püspöknek, hogy az ő egyházukba lépnek át. Mi az igazság ezekben s mi fog valóra válni: a jövő mutatja meg. Mi nehezen hisszük, hogy a kártyakeverők stiklje nagy sikert arasson, a nagyobbbrésint mégis csak józan gondolkodású földészek körében, a kik bizonyára nem fogják engedni, hogy az orruknál fogva vezessék olyanok, a kik a kolozsvári földészek közé befurakodtak s most terrorizmussal akarnak rajtuk uralkodni. Reméljük azonban, hogy ezek után az egyházi hatóság is erélyesebb rendszabályokhoz nyul.

Emlékmű-templom helyreállítás. A marosvásárhelyi várbeli ev. ref. emlékmű-templom helyreállítási munkálata már javában folyik és befejezéshez közeledik. Ez alkalommal az orgona is át lesz alakítva és a másik koruson elhelyezve. Az orgona-mű átalakításával Ország Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros czég bizatott meg.

Felhívás. Nemzetünk két nagy bujdosójának: *Thököli Imrénék* és *II. Rákóczi Ferencnek* koporsója közeledik igazi pihenetű helye, a magyar föld felé. A közzétett tervezet szerint október hó 28-án, a reformáció ünnepéhez legközelebb eső vasár-

nap érkezik a két koporsó a haza fővárosába, ahol az egyik ravatalt az evangélikus templomban állítják fel. Ha hivatalos intézkedés nem történt is, igaz kegyelet gyakorlása mellett önmagunkat tiszteljük meg, ha annak a férfinak emlékét, kinek „vallása, evangélikus religiója volt mindennekfelett a legelső” és ama másiké, kinek karja templomaink egy részét újra visszaadta és megnyitotta, *templomainkban éppen reformáció ünnepén felújítjuk*. A nagy férfiak történeti jelentősége s a százados múlt és jelen idő harmoniája iratta meg velem azt a *reformáció templomi szent-beszédet*, melyben a reformáció jelentőségének vázolója mellett *Thököli Imre és Rákóczi Ferenc* emlékét és érdemeit felújítom. Az imádsággal ellátott beszédet 50 fillér beküldése ellenében portómentesen megküldöm az érdeklődőknek. Körmend (Vas megye), 1906. szept. 30. *Kapi Béla*, evang. lelkész.

Halálozás. Dr. Zsindely István a sárospataki főiskola jogakadémiájának kiváló tanára szept. hó 23-án reggel meghalt 37 éves korában. Hasonnevű atyja is a pataki gimn. tanára volt, mely a kiváló jogász-fiút már korán megtisztelte bizalmával. A jogbölcészlet és jogtörténet tanára volt s kivált ez utóbbi téren irodalmilag is szép sikerekkel munkált. Tüdőbaj oltotta ki ifju életét. Ifju neje s 3 leány-gyermeke siratja elhunytát, mely a pataki főiskolát ismét egyik dicsőtől fosztotta meg. Legyen áldott emléke!

Helyesbítés. Az Erd. Prot. Lap ez évi 37-ik számában megjelent *Köszönetnyilvánítás* című cikkkecskében ez áll: „báró Wesselényi Margit ömeltősága 200 korona értékű épületfaanyag s így együtt 320 koronát kegyeskedett adományozni.” Ezt az értelemzavaró hibát helyesbitem így: „báró Wesselényi Margit ömeltősága 200 korona készpénzt, 120 kor. értékű épületfa-anyagot s így együtt 320 koronát kegyeskedett adományozni.” Szamosujlak, 1906. szept. 20. Barabási Lajos adm. ref. lelkész.

GYÁSZROVAT.

Pataki Károly csapói állami elemi iskolai igazgatótanító, ev. ref. kántor, folyó évi október hó 7-én, életének 51-ik, házassága 27-ik évében, hosszas szenvedés után megszűnt élni. Nyugodjék csendesesen, legyen emléke áldott!

Szerkesztői üzenetek.

H. I. — *Bürrös*. A cikk jövő számunkban egyszerre jön. Most, fájdalom, nem szoríthatunk neki helyet.
S. A. — *Balavásár*. Jövő számunkban megkezdjük.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4216—1906.

KÖRLEVEL

valamennyi nagytiszteletű Esperes urhoz.

A folyó évi november 10-re összehívott egyházkerületi közgyűlésen egyebek mellett az országos ref. közalaptól segélyt kérő folyamodások is tárgyalandók.

Mint hogy eddigelé csupán egyetlen egyházmegyéből érkeztek be kérések, felkérjük a nagytiszteletű Esperes urakat, hogy a jelzett kérelmeket f. hó végéig igazgatótanácsunkhoz annyival inkább terjesszék fel, mivel a később érkezendő kérelmek az idő rövidsége miatt tárgyalhatók nem lesznek.

Különös gond fordítandó az alaki hibátlan kiállításra is, nehogy e miatt a különben segélyre érdemes egyházak közül valamelyik visszautasíttassék.

Kolozsvárt, 1906. október hó 10.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 1074—1906.

MEGHÍVÓ.

F. év november hó 9-én d. e. 9 órakor Kolozsvárt, az Igazgató-tanács nagytermében *Püspöki-széki ülés* tartatik, melyre a Ntszt. tag urakat fiztelettel meghívom.

Kolozsvárt, 1906. okt. 8.

Dr. Bartók, püspök,
mint elnök.

1320—906. sz.

MEGHÍVÓ.

Az udvarhelyi egyházmegye f. hó 24-én d. e. 9 órakor Székelyudvarhelyt a ref. kollegium nagytermében rendes közgyűlést tart, melyre a közgyűlési tagokat ez

uton is meghívom. A közgyűlés tárgyai: 1. Ima. 2. Elnöki megnyitó. 3. Új egyházi hivatalnokok bekebelezése, illetve felesketése. 4. Bizottságok kiküldése. 5. A tárgysorozat megállapítása. 6. Tanügyi előadó lemondása s ennek elfogadása esetén. 7. Tanügyi előadóválasztás. 8. Felsőbb leiratok felolvasása. 9. Esperesi jelentés. 10. Főjegyző jelentése az e. m. tanács egy évi működéséről. 11. Számvevő jelentése. 12. Tanügyi jelentés. 13. A múlt évi közalap-számadás megvizsgálása. 14. Az e. m. közpénztár 1907. évi költségvetésének megállapítása. 15. Egyhker. képviselői díjak kiutalása. 16. Előterjesztés a határidőhöz kötött teendők és felsőbb rendeletek elintézése körüli mulasztások tárgyában. 17. Átiratok tárgyalása. 18. Kérelmek ellátása. 19. Segélykérvények elbírálása. 20. Indítványok. Alsósófalva, 1906. okt. 8.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Sz. 505—906.

MEGHÍVÓ.

Kézdi egyházmegyénk közgyűlését van szerencsém f. hó 20-ra (szombat) d. e. 9 órára, Kézdivásárhelyre, a tanácsház termébe összehívni.

Tárgy: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az előző gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. A tagok számbavétele. 4. Az újonnan választott énekezők bekebelezése. 5. A közgyűlésen meg nem jelent tagok igazoló jelentéseinek felolvasása. 6. Indítványok, interpellációk írásban beadása. 7. Esperes jelentése az egyházvizsgálatról. 8. Főjegyző jelentése az egyházmegyei tanács időközi működéséről. 9. Számvevői, pénztárnoki és bizottsági jelentések. 10. Az egyházmegye múlt évi számadásának felülvizsgálása és a jövő 1907. évi költségelőirányzatának megállapítása, kapcsolatban az egyházközségek rendszeresített fizetendősegeinek kirovásával. 11. Leiratok, kérelmek, beadványok tárgyalása. 12. Főgondnok jelölés. 13. Számvevő és aljegyző választás.

Megjegyzés: d. e. 11 órakor istentisztelet, melyre közgyűlésünk tagjai testületileg vonulnak a tanácskozási teremből a templomba. D. u. 3 órakor köztörvényszéki, folytatólag közigazgatási bírósági ülés.

Alsócsernátonban, 1906. október 1.

Bodor Géza
esperes.

Sz. 714—906.

MEGHÍVÓ

a görgényi egyházmegyének Szászrégenben 1906. okt. hó 18-ikán (tizennyolcz) az egyházmegye hivatalos helyiségében, d. e. 10 órától kezdődő *rendes őszi közgyűlésére*.

Tárgysorozat: Imát mond az esperes. 1. Elnöki megnyitó, és előterjesztések. 2. Megalakulás és ezzel kapcsolatban új papok, tanítók bekebelezése, utóbbiak eskütelevél. 3. Felsőbb leiratok felolvasása. 4. Esperesi jelentés a megejtett egyházvizsgálatokról és az egyes egyházak közállapotáról. 5. Főjegyzői jelentés az egyházmegyei tanács működéséről. 6. Tanügyi előadói jelentés. 7. Számvevői jelentés az egyes egyházak 1905. évi számadásairól. 8. Pénztárosi előterjesztések. 9. Az egyházmegye 1907. évi szükségelőirányzata. 10. Papi- és tanítói könyvtár-vizsgálóbizottság jelentése. (Előadó: Szász Márton). 11. A kolozsvári „Közhasznú-Szövetkezettől” kapott 100 korona segélyből, ezuttal 50 koronának, a legjobb egyházi dalárdának a kiadása. (Lásd hivataloslap idei 9. számában megjelent pályázati hirdetés). 12. Segélykérvények. 13. Időközben jöhető halaszthatatlan ügyek. 14. Indítványok.

Megelőzőleg 9—10 óráig egyházmegyei tanácsülés, melynek főbb tárgya a segélykérő-ívek számbavétele és e tárgyban javaslat-készítés a közgyűléshez.

Lelkész atyafiak kéretnek ezen tárgysorozatot írásban közölni egyházuk világi képviselőivel, a községükben lakó egyházmegyei gondnok és tanítóképviseelő urakkal.

Ugyanez nap öste marosvásárhelyi kollegiumunk ifjusága, — ennek Bethlen-Gábor-köre, — a városi nagyvendéglő disztermében táncestélyt rendez, melyre ezuton is felhívom ref. községünk különösebben pedig közgyűlési tagjaink figyelmét.

Gernyeszeg, 1906. okt. 8.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyháztársadalmi életünk belterjesebbé tételéről.

— Tóthfalusi József m.-vásárhelyi lelkész. —

(Folyt. és vége.)

Igaz, hogy még mindig vannak a kik ezt hangsúlyozzák, hogy ez az organizáció a magyar ref. egyházban és első sorban magyar emberek között lehetetlen. Hogy menyire nem áll ez a ráfogás, bizonyítja a magyar róm. katolikus egyház, a mely hivei között egész seregével állította s állítja fel a különböző férfi, női és ifjusági egyesületeket. Pedig a róm. kath. egyház nem ismeri el az individuumot, saját akaratát érvényesíti mindenütt, hiveit laikusoknak nevezi s jótetszése szerint vezeti. A róm. kath. egyház és ezen eljárása, vajjon közelebb áll-e az individualista, autonomista magyar jellemhez?

Mennyivel sikeresebb volna ezen egyesületek munkálkodása a mi egyházunkban, melynek principiuma a szent nép és királyi papság s a mely a hiveket az egész társadalmi munkától nemhogy kizárná, hanem éppen serkenti, abba bevonja.

Egyházi értekezleti közgyűlésünk előtt már volt tárgyalva az ifjuság organizálása. Tárkányi György tanár fia sürgette ezt, a mult év folyamán tartott gyűlésünkön előadott alapos tanulmányában. Egyetértek intenczióival, de én legsürgősebbnek, legéletbevégebb feladatnak, határozottan misszióknak tekintem: református nőink egyházi szervezetének megteremtését; soraikban a tömörülést s egyházi életünk magas céljai szolgálatára egyesítésüket.

Nem is tudom elképzelni céljaink, kitűzött feladataink eltérését a nélkül, hogy ne felezzük meg a mi munkánkat, igyekezetünket azokkal, a kik életünket tartalmasabbá, a lelki életet nemesebbé s az erkölcsi életet virágzóbbá teszik. Ezek a nők!

És ha t. Értekezlet veszik azt a fáradságot, hogy velem együtt elfogulatlanul és komoly gondolkodással egybevevessék a nő és férfi élethivatását, be fogják látni, hogy állításom nem oda vetett üres frázis, hanem megmásíthatlan igazság.

A férfi részén az értelem találékonyasága, a nő részén az elsajátító erő erős. A férfi részén az önállólag kiformált jellem; a nő részén, a bizalom által megerősített kedély viszi a főszerepet. A férfi részén, mint a plasztikusban a szilárd egység; a nő részén, mint a zenében, vagy az ideális énekkarban, a különbségek szelid összhangja a tulnyomó. A férfi részén az átgondolt törvény az uralkodó; a nő részén az átértett erkölcs. Átértett erkölcs! a miben benn van a testi, lelki tisztaság, ha szabad magam így kifejezni — több és nagyobb kötelesség érzet. Átértett erkölcs! Ez a nők fényes kiváltsága, gazdag ajándéka a min-

den tökéletes és jó adomány Adójától. Átértett erkölcs! Ez a világnak örök vigasza, mely a nőkben megtestesülve, a nők által balzsamot hint és férfifüttötte sebeket kötöz.

És ki tagadhatná, hogy nagy kérdéseink azok, a melyek legjobban a nők által oldhatók meg? Nem mondom én, hogy mi magunk is sokat nem tehetünk. Szervezeteket köthetünk, oldhatunk; elménkben forgathatjuk egyházi, társadalmi életünk összes égető kérdéseit, de ezért a legfontosabbak figyelmünkön kívül maradhatnak, mert ezekhez nem szervező talentum, nem pusztá ész kell; hanem érző szív. Ily feladat p. o. ev. ref. leánynevelésünk, kiseddóvódák, árvaházak ügye, a ref. szegények kérdése. . . stb., a mely teendők mind fel vannak véve alakuló közgyűlésünk által elfogadott munkakeretben, a nélkül azonban, hogy ezek megvalósítására komoly lépések tétettek volna. Ime, ezekre kell nőink szervezkedése, tömörülése; ezekre ha mi férfiak nem is vagyunk merőben képtelenek, de eléggé érzéketlenek. Egyedül a nők valók erre. Ők képezik a társadalom szívet. A mindenható szeretet, melynek hű leánya a jótékonyaság, az ő kezükből áld és boldogít. A nő, ki megjárja a könyörület balzsamaival a feldult pusztaságokat s az inség áldozatait a női ajkon irgalommal köszönti, mert csak a nő tudja, mi a szenvedés; a nő, ki szenvedésre született maga is. Oh ne szégyeneljük bevallani, hogy ők tartják ébren bennünk is a hitet a jóban, a reményt az igazak diadalában; ők tanítják meg a föld küzdő gyermekét arra, hogy az önfeláldozó szeretet maga a végtelenség, maga az örökkévaló Isten!

Isten feltámaszthatja a halottakat, életre keltheti a köveket. A nők hasonlót cselekedhetnek az egyháziasság halottaival, mozdulatlan köveivel. Tekinteteik hatalmától megdöbbenve fog visszahanyatlani az erkölcsiség tolvaja s megtisztul a föld. . . Nyomba követik az inséget s életre kelnek az elkinzott áldozatok. . . Egyházunk veteményes kertjeit, iskoláinkat, templomainkat veszik megtartó, őrző gondjaikba s ezzel egy erős, egy dicsőséges jövőre hivatott magyar nemzedék nevelésére, lelki építésére nyújtanak kezét.

Egyháztársadalmi életünk belterjesebbé válhatásának feltétlenül, sürgető követelményként, elodázhatlannak tartom, egyházkerületünk ref. nőinek organizációját s fontosságát azzal pecsételem meg, hogy határozati javaslatot nyújtok be eziránt, kérve:

mondja ki egyházkerületi egyházi értekezletünk, miszerint: erdélyi egyházkerületünkben református a nőegyletek szervezését, illetőleg ezeknek munkáját legelőbb szükségének ismeri el s létesítésük érdekében megbizsa a választmányt, hogy jól megfontolt alapon oly időben tegye meg a szükséges lépéseket, hogy jövő

értekezleti közgyűlésünk elé az eredményekről beszámoló jelentése beérkezessék.

Elismerem, hogy nem csekélység, a mit kérek s a forma is más, a mit eddig szemünk előtt követendő példányképül állítottunk.

Ugyanis a boldog emlékü Molnár Albert-féle tervezetnek e kérdést felölelő része is egy felséges képzet, de hogy életté, cselekedetté válhasson, nem számol a realitás azon nagy követelményével, mely szerint: elébb minden épületnek fundamentumot kell építenünk, s csak azután jön a fedélszerkezet, ha már a falak elég magasak arra, hogy a köztük lakozás édes otthonul szolgálhasson. Ó ugyanis alkotó szemei előtt folyton, egy *központi gyűjtő szervből* kiinduló oly ideghálózatban látja a nők szervezkedésének szükségét, a melyből egy nagyszabású együvé tartozásnak, szolidaritásnak tudata, munkás alkotó ereje fog egyházkerületünk testén végig czirkulálni. Az én lelkem előtt is ez lebeg. De... kérem, ne mellőzzük, hogy individualisták vagyunk s az egyéni jogosultságát el kell ismerjük. Hadd fogamzék, fejlődjék, növekedjék, izmosodjék nőink hangulata előbb önmagukban s buzdító, kérő tanácsunk serkentse őket tömörülésre. Egyelőre ez is elég lesz. Aztán eljön az idő, el fog jönni mihamarább, mikor a külön érdekcsoportok, szféráik köréből kibontakozva, közös szövetségben tesznek tanubizonyságot arról, hogy az igazság és legnagyobb bölcsesség megtalálásának utjai bár elágazók, de a cél közös; Isten lelke pedig mindig elég diadalmas bennünk arra, hogy az Ő országának építésére vezéreljen.

Mélyen tisztelt Értekezlet! Lelkem igaz indulata készített ezek elmondására, sürgetésére. Ne méltóztassanak rossz néven venni, ha az elmondottakban kevés újat találtak. De lássák be azt is, hogy csakugyan van okunk az ismétlésekre... Van mindaddig, a míg mentséget keresünk a kötelességek teljesítésének elmulasztásában s a nemtörődömséget bibliai idézettel védjük meg, mondván egymásnak: *a lélek kész volt ugyan de a test erőtelen!*..

Hogy az egyháztársadalmi életnek kiváló tényezői a családtyai s ifjusági organizatió szintén égető szükség úgy hiszem, senki sincs köztünk, a ki ez iránti meggyőződésemet kétségbe vonja. Az idő rövidsége s egy elég szűk keretű tanulmány rendelkezése elnézheti a fogyatékoságot, ha erről részletesen nem is szólok, annál inkább, mert a hátralevő időt, egyháztársadalmi életünk belterjesebbé tételének egy eddig még nem említett módjáról ohajtom felhívni.

Mélyen tisztelt Értekezlet! Erős meggyőződésem s ezért ismétlem, hogy már eddig végzett munkánk elért eredménye is epokát jelent erdélyi református egyházunk életében. Egy magasabb eszményi világ szolgálatát. Forró, izzó lelkünk most szövögeti össze hangulatának szárait s hol fényből, hol árnyból látja a jövőt. Bizony mondom, hogy lesznek csalódásaink, keserű tapasztalataink, talán éppen könnyeink is. Lesznek. De mindig lesznek magasabb céljaink, melyek minket bevilágítanak, felemelnek. Ily célra akarok rámutatni. Ez is Istenországa.

Nem tagadhadjuk, hogy a szent nép és királyi papság elve még mindig lelkesítő jelszó. Több: elkötelezettség. Es mégis mintha e pillanatban borongani érezném a látóhatárt. Egykor életteljes eszmék kiélve, egykor hasznavehető intézmények lejárva, elnyüve; új életformákat keresünk. Igen helyesen. De nekem úgy tetszik, hogy elveink és cselekedeteink nem mindenekben fedezik egymást. Hadd legyen szabad egyházkerületünknek u. n. egyházpolitikai jelentésére utalnom, hogy lássuk, miszerint egyházi értekezletünk egyik főelve: az egészséges közszellem fejlesztése, ennek módja még nem eléggé foglalkoztatott bennünket. Rámutatok közelebbi egyházkerületi közgyűléseink lefolyására, ott szerzett benyomásaimra.

Kevésbé az elvek, mint az érdekek harcát láthattuk. Egyszer a tájékozatlanság, félrevezettség nem eléggé körültekintő eljárása; máskor a szenvedélyesség izzó gőze égette le a szívünk békés indulatának tetőzeteit, magasabb érdekeink kimondhatatlan hátrányára s a laikus világ előtt botránkoztatásunkra. Boldog lennék, ha elmondhatnám, hogy csak *egy* valaki volt, a ki nem keserűséggel, lelkiismeretfurdalással elteltent tért vissza hivatása helyére, egyházkerületünknek tanácskozó termeiből, a honnan pedig a békesség drágaságai, a megelégedés áldásai kellett volna elkísérjenek biztatókul, utmutatókul.

Távol legyen tőlem minden hypokritaság s még gondolata is annak, hogy egyeseket tegyek felelőssé ezért, de fájó szívvel vallom, hogy szinte könnyekig hat, valahányszor ezeket a jelenségeket látom s egyházunknak szorosán vett világi, tanítói és egyházi elemei között felemelve azokat a menedélyeket és kiszélesítve azokat a mélységeket, a melyeken át még emlékeztetőül is alig hallhatik át ez ige: *békesség nektek!*

Rövid leszek, hogy nehogy sebeket szakgassak fel s szenvedélyeket szítsak. Éppen ezen indokból kérdelem: ha szervezkedünk s egyháztársadalmi életünk érdekében, Istenországa építésére és ha e szervezetnek különböző, az élet követelményei által igényelt formát keresünk és adunk: vajjon nem érkezett el ideje: *egy egészséges egyházi közszellem organizálásának is?* Az egyéni felfogás alárendelésének, független megnyilatkozásának, érvényesülésének útjába, még egy homokszemet sem ohajtok; sőt úgy hiszem, hogy az igazság, szeretet, szabadság elveit juttatók diadalra e szervezet megteremtése által. Keressük és találjuk meg módját ennek.

Felvetem e kérdést e határozati javaslat formájában:

mondja ki értekezleti közgyűlésünk, miszerint: egy egészséges, szabad egyházi közszellem organizációjának kezdeményezését imminens követelménynek ismeri s e célból utasítja a választmányt, hogy az a nevesebb egyházi közéletünk mezején különböző szempontokat, illetőleg elvi ellentéteket képviselő férfaink bevonásával, külső és belső egyházpolitikai, egyháztársadalmi tárgyú oly vitatkozásokat rendez, a melyek komoly anyaga alkalmas lesz, egyfelől a közszellem fellendítésére, a közérdeklődés fenntartására és azoknak a surlódásoknak elenyésztesítésére, a melyek éppen nem megnyugtató tünetei egyházi közéletünknek.

Nyíltan vallom, hogy a fenyegető diszharmonia elenyésztesítését ohajtom elérni, azt kívánom, hogy világiak, tanárok, papok egymást kölcsönösen megértve; elvek és nem a hirtelen felcsapó szenvedélyek által vezetettve; nem legyőzve, hanem egymást meggyőzve, kölcsönösen elnéző és szeretetteljes munkában találjuk fel újra Istenországa építésének gyönyörűségeit. Önként kínálkozó nagy kérdéseink p. o. egyházalkotmányi helyzetünk; a zsinati törvények által követelt és elénk állított új viszonyok feletti számvetés; egyházkerületünk, egyházmegyénk, egyházközségeink, tanintézeteink szervezeteinek, tanáraink jogviszonyainak kérdései stb., a melyeknek megvitatása nemcsak hogy életet teremtené, de lelkesítené, ambicionálna arra, hogy többet és nagyobb odaadással foglalkozzunk egyházi életünk jelenségeivel, tüneteivel és követelményeivel.

Igen tisztelt Értekezlet! Visszatérek oda, a honnan kiindultam, hogy abban a hatalmas, nagy küzdelemben, a mely körülünk folyik, nyilván látható az evolúció, a fejlődés törvénye. Egyházi életünkben is. És egyuttal egy felsőbb erkölcsi törvény, egy isteni törvény: az ember magasabb rendű elhivatása e földön. Kérjük az Istent, hogy ennek hű betöltésére adjon nekünk erőt, szeretetet és egyetértést.

A reform. papi kongresszus.

Nagy nehezen megmozdult a reform. papság is. Kongresszusra készül.

Nehezen lehetett megmozdítani. Talán meg sem mozdult volna, ha a társadalmi kiválások erre nem kényszerítik. A mint látjuk, ezek a társadalmi kiválások, érdekcsoportok szerint, azon vezérelv alapján történnek, hogy az egyén megélhetési feltételeit így, ezen keretben mentől teljesebben biztosíthassa. Szemünk előtt, a mi aktiv vagy passzív közreműködésünkkel bontakoznak ki, erősödnek ezek a keretek. Protestáns egyházunkban sem ismeretlenek. Van papi, esperesi, püspöki, tanítói, tanári, gondnoki stb. stb. testület. Széltében-hosszában használják »papi testületünk«, »esperesi karunk«, »püspöki, tanári, tanítói, gondnoki karunk«, a nélkül, hogy ezen kifejezések tartalmi jelentőségére gondolnánk, vagy figyelembe vennők, hogy azok elfogadott tartalmi jelentősége visszahatással van egyházi életünk külső alakulására is. Így az egyetemes egyház is észrevétlenül bekerül azon világnézet sodrába, hol az ember értékét, jelentőségét nem egyéni tartalma, értelmi, szellemi, vallás-erkölcsi személyisége határozza meg, hanem azon osztály, testület, társulat, egyesület érdeke, melynek keretébe társadalmi helyzeténél fogva tartozik. Így a személyiségek, egyedek, mint a Maros, Tisza, Duna és a többi folyamok a tengerben, úgy semmisülnek meg az egyes társadalmi csoportokban; az államok a társadalomban; a társadalom az emberiségben.

Van ebben a kiválásban valami anakronizmus, ellentmondás, a mit nem értünk; félünk tőle, mert egyediségünket szünteti meg. És mégis szárnyai árnyékában keresünk menedéket, oltalmat, hogy vitalis érdekeinket biztosíthassuk; látjuk, hogy az egyéni érdekek biztosítására tömörült szövetkezet mily alkalmas eszköz, hogy a kapaszkodók szövetségeseik hátán magasra másszanak, saját önző, hatalmi érdekeiket a társulat fedezete alatt érvényre emeljék: és korunk mégis mintegy megrészegedve a kiválási proceszszus kábító italától, karok, rendek, osztályok, testületek, egyesületek alapításában elégti ki lázongó szenvedélyt, ezen a csatornán vezeti le háborgó tulattségét. Minden kivált osztály szemben áll szülő anyjával, közeli vagy távoli rokonával, szomszédjával, mert mindeniknek meg van a maga féltékenyen őrzött érdeke, terve, czélja, terjeszkedési törekvése. Az egyedek létfentartási gondozása az egyesület hatáskörébe ment át. Az ilyen jelenséget a természettudomány a *degeneráció, élősdiség* elnevezés alatt ismeri; a szociológus a *létfentartási szükséglet és fedezeti* (munka, kereseti) *erők mérközése és elhelyezkedési törekvésének* tekinti, a moralista elmélkedik és adja a jó tanácsokat; mi kálvinista papok az egyházkörén kívül és belől eső tényezők kényszerítő hatása alatt készülünk a papi kongresszusra, hogy ott keressük és találjuk meg érdekeink megvédésének hathatós támaszát. Helyzetünk, állásunk, hivatalunk, képzettségünk nem azonos, sőt még hasonló sem a más testületekével. Mi, a kik az örökéletnek vizével öntözgetünk, az evangéliumnak szellemével tápláljuk a lelkeknek sokaságát, egyedenként és összeségünkben is a folytonos fejlődés ily irányu és tartalma alakulásával ellentétben találjuk magunkat. Ha testületileg megmozdulunk, a többi társadalmi osztályok egyesült sulya nehezedik reánk és tör pozdorjává, mert mindenik osztály féltékeny érdekeire és pedig annyira féltékeny, hogy a magasabb szellemi, értelmi, vallás-erkölcsi közösséget, e mindeneket egyesítő életelvet sem tudja vagy nem akarja megismerni, legfőlebb a látható, kézzelfogható anyagi haszon után méltányolja. Ha nem egyesülünk, egyenként, mint oldott kévék hullunk szét.

Igy állunk az egyház körén kívül álló osztályokkal, karokkal, kamarákkal, testületekkel szemben és

olvassuk a bölcs utasításokat, hogy a szocializmus-hoz, liberalizmus-hoz, konzervativizmus-hoz, vagy más irányhoz csatlakozzunk. Nem értem ezeket a beszédeket. Nem értem pedig azért, mert a protestáns keresztyénség mindenik irányzattól vett fel ugyan elemeket, de sem egyikkel, sem másikkal magát nem azonosíthatja, sem egyikben, sem másban fel nem olvadhat, sőt szövetséges fegyvertársul sem csatlakozhatik egyikhez sem. A protestáns keresztyénség önálló, független életelv, mely a különböző irányzatok elemeit a maga speciális lényegének sajátságára szerint asszimilálja, dolgozza fel és értékesíti.

Nem kevésbé érthetetlen helyzetünk saját egyházi szervezetünk s egyháztársadalmi életünk keretében is. Pizskáljuk meg a gondosan takargatott zsarátnokot, legyünk nyitak és határozottak, mint illik a példa-beszéddé vált kálvinista vastag koponyához s kálvinista bikanyakhoz. Ismerjük el őszintén, hogy a mi speciális kálvinista egyházunk körén belül is a papok kényszerítve vannak önállólag szervezkedni. És ez a legsúlyosabb vád a mi egyháztársadalmunk ellen, mert ebben az van kimondva, hogy mi papok és világiak, kiknek mindnyájan szent nép és királyi papságnak kellene lennünk — mint ellenfelek állunk egymással szemben. Így van-e ez vagy nincs így, nem vizsgálom; a látszat azt mutatja, hogy így van. A mennyire figyelemmel kísérhettem az 5 ref. egyházkerület alsó és felső testületeinek nyilvánosságra hozott tárgyalásait, azokból a papi és világi elem, ezen szomorú viszony, hol élesebben, hol burkoitan ki-kipattan.

És ez természetes is, mert a társadalmi osztályok tagjai az egyháznak is tagjai, kik itt sem tudják személyi vagy osztályérdekeiket háttérbe szorítani. Így történik meg az, hogy a papok értékét, munka- és hatáskörét a különböző politikai pártok, szövetkezetek, egyletek, testületek mértéke szerint itélik meg, magát az egyházat is hajlandók, sőt akárhányszor szinte erőszakolják, hogy pártczéljaikat szolgálja. A pap azt sem tudja, hogyan? és miért? ott találja magát a közös szapulókádban, forrázzák, sulykolják, facsarják, mert hát az egyháznak is van szennyese és az nem lehet más, mint a pap. A szent nép és királyi papság a maga egészében tiszta, csak annak egy picinyke része, talán éppen a füle pizskosodott be — azt kell megszapulni. No szapulnak, mosdatnak, leczkértetnek is eleget, hirlapokban, elnöki megnyitó beszédekben, tárgyalások folyama alatt, gyűlésekben, pohárköszöntőkben. Bőven van részünk benne, megundorodtunk tőle.

Sebaj! de azért váltunk néhány szót. Mi a szapuló kádból; a tiszták onnan, a hol vannak. Nagyon érdekel minket a világiakkal szemben gyakorlandó egyházfegyelem végrehajtásának módja, mert mi abba a dilemmába jutottunk, hogy azt a törvény értelmében végre kell hajtunk: de ha esetleg azt a tiszták ellen alkalmazzuk, azonnal végrehajthatannak bizonyul, mert annak végrehajtását ők maguk akadályozzák meg. Van mindenkit kötelező törvény: de a gyakorlatban csak az egyházi személyeken végrehajtható. Legyen szabad megkoczkáztatni azt a véleményyt, hogy ezzel szemben semmit sem használ a kormányzó, fegyelmi, bírósági stb. stb. közegek szaporítása, hatalmi körük tágitása, az ellenőrzés szigorítása, a rublikák, naplók, jelentések pontos követelése, a büro kifogástalan működése, a hivatali fokozatok éles megjelölése nehogy, a pap vagy presbiterium az esperes kikerülésével a püspökkel érintkezhessek. Mindezek semmit sem használnak, ha a szent nép és királyi papság két alkotó eleme — az egyháziak és világiak — így egymással szembe kerülnek; legfőlebb azt bizonyítják, hogy az egyház beteg, nagyon beteg; eredményezik azt, hogy a papot egyenesen reá kényszerítik arra, hogy hazudjon, ámitson, alakoskodjék, mert szórszálhasogató, teljesíthetetlen, akárhányszor absurdum dolgok végre-

hajtását követelik. A hazugság pedig gyors lábakon szalad.

Az nem vigasztalás, nem mentség, nem is argumentum, hogy az állami, társadalmi élet más kivált szerveiben is hasonló tünetenyeket látunk, csak azokhoz alkalmazkodunk. Köszönöm igen szépen, de nem kérek belőle. Az osztályok kiválási vonalán mindenütt a jövedelem szaporítás, a fizetésemelésre irányult törekvések uralják a helyzetet, a nélkül, hogy meggondolnák, hogy az emelkedés és sülyedés, a gazdagság és szegénység egyenes arányban vannak egymással. Mentől nagyobb egyfelől a gazdagság, annál nagyobb másfelől a szegénység; mentől fokozottabb mértékben emelik egy osztály fizetését, annál fokozottabb mértékben nehezítik meg a másoknak a kenyér megszerzését és készítik elő a különböző osztályok élethalál harcát. Ezért tarthatatlannak ítélem azt a felfogást, mely azt vitatja, hogy a kongresszus megtartására az alapot az 1848. évi XX. t.-cz. szolgáltatta. Az írás nem azt mondja, hogy meg kell újulnotok a tí millióitoknak, fizetésemeléseknek, a XX. t.-cz. mértéke szerint, hanem azt, hogy újjá kell születnetek a lélek ereje által.

A kath. egyház helyzete egészen más. Itt a lélek szerint való újjászületés teljesen ki van zárva. Ha keretében szó lehet a megújulásról, ez csak a vagyon, gazdagság, hatalom tekintély mértékére vonatkozhatik. A kath. egyházat a papi rend, a hierarchia alkotja; a világi elem a pásztorok gondozása alá rendelt birkanyjá, melyet legeltetnek, nyirnak, fejnek; vérént azonban nem ontják — ezt a kegyetlenséget a világi hatalomra bizzák, mely mindenkben az ő végrehajtó közegük. Nagyon kellemes helyzet azoknak, kik benne vannak; elnyerése kívánatos azoknak, kik még kívül állanak. Előkelő világiak, bárók, grófok, hercegek, vagyontalan, megbukott főnemesek lépnek a papi rendbe, helyezkednek el a gazdag egyházi javadalmakban, hogy főnemesi privilegiumaikat, élvezeteiket, hatalmukat, befolyásukat biztosítsák — papi titulussal megmaradnak báróknak, grófoknak, hercegeknek. Protestáns főuraink között is vannak, kik igénybe veszik e nagy előnyöket, katholicizálnak s a protestantizmus engesztelhetetlen üldözésével szereznek érdeket.

Ilyen manipuláció a mi prot. egyházunkban lehetetlen ugyan: de a helyett egy nem kevésbé veszélyes jelenség tünetei gátolják fejlődésében: az élesen szétválasztott világi és papi elem küzdelme. Papok, világiak, tanárok, tanítók testületileg szervezkedve állunk egymással szemben, összecsapásra készen. Nem értem a szent nép és királyi papságnak ezt a viselkedését; azokhoz pedig nem csatlakozom, kik kúriárizmus, klerikalizmus, hierarkizmus jelszavakkal handabandáznak.

Szükség van világosságra, hogy lássunk. A ref. papi kongresszus törekvése, szeretjük reményleni, hogy e szükséglet kielégítésére fog irányulni. És mégis — és épen ezért megdöbbenünk, gondolkozunk, aggódunk, mert az egész mozgalom körültekintő óvatosságra figyelmeztet. A hivatalos egyház — maradt volna az ismeretlenség örök sötéttségében az a korcszülött — az ő merev álláspontján, ugylátszik nem helyesli ezt a papi kongresszust, azt szakadásnak tekintti s úgy vélekedik, hogy az egyház minden sebének orvoslása, annak fejlesztése egészen és kizárólag az egyetemes egyház jogkörébe tartozik, annak beállított organumai közvetítésével eszközölhető. A kalvinista egyetemes egyház a maga ideális álláspontján külön vált, önállólag szervezett, önmagába zárt, önczélú papi, tanári, tanítói és semmi néven nevezett testületet nem ismer; mint ilyeneknek az egyetemes egyháztól elkülönített külön érdekeik nincsenek, az egyetemes egyházból, mint egy kiszakadva kongresszust nem tarthatnak. A mit tehetnek és tenni köte-

lességük, azt csak az egyetemes egyházkörében és ezzel együtt működve tehetik. Az ezzel ellenkező eljárás és így a ref. papi kongresszus tartása is egyházzakadásra vezet, nem egyéb, mint a papi uralom, a hierarchiára való törekvés bejelentése; bizalmatlanság az egyházi szervezet ereje, működő képessége ellen. És így tovább.

Elismerjük, hogy ebben sok igazság van. Sőt éppen ebben van a teljes igazság. De ha így van, akkor honnan van? és mitől jó a papságnak ez a mozgalma? kérdezheti és jogosan kérdi a hivatalos egyház vagy ennek valamelyik hatalmas tagja. De hát honnan van? és mitől jó az — kérdezheti és jogosan kérdezi a kongresszista pap, hogy a hivatalos egyház egészen a papokra nehezedik, mindenért őket teszi felelőssé s így készíti a talajt a pápisták egyház szellemében, mely a hívek üdvét, váltságát, vallás-erkölcsi életét nem az egyén személyes és felelőség teljes feladatának tekinti, hanem áthelyezi a papság munkakörébe s ettől teszi függővé. Honnan van? és mitől jó az, hogy az egyetemes egyház nem védekezhetik az ellen, hogy egyik vagy másik társadalmi osztály, avagy párt érdekei oda be ne tolakodjanak? kérdezhetjük tovább és sokat, nagyon sokat kérdezhetünk.

Halljuk azt a vádat is, hogy a papságot a saját hibája, mulasztása miatt porba hullott tekintélyének visszaszerzése, az 1848. évi XX. t.-cz. kioroszakolása, anyagi, hatalmi érdekei, önző vágyai és a világi dolgoknak tulságos szeretete vezeti a kongresszusra.

Ebben is van valami igazság; hasztalan védekezünk ellene. A kongresszus eszméjének feltűnésével kapcsolatos és nem kapcsolatos, azt megelőző és követő tervek, elmefuttatások, javaslatok, melyek között nem a legneveltségesebbek az egyháztalagok családi életének naplószerű feljegyzése, nyilvántartása. A toga kézcsókra indító hatása, az elmondandó predikációnak felülbírálat végett az espereshez való betérjesztése és számtalan sok-sok ezekhez hasonló még neveltségesebb sajtó termékek ellenünk tesznek tanubizonyságot. Ha rostába tesszük mindezeket, bizony kevés egészséges és termőképés mag fog kihullani azok közül.

A ref. papság — úgy a hogy — eljutott a kongresszus küszöbéig. Mielőtt belépik a tanácskozó terembe, éreznie kell a felelőség súlyát, melyet magára vett; el kell készülnie arra, hogy izoláltan, magára hagyatva csak saját erejére, eszére, lelkiismeretére és a mindeneket megvilágosító lélek erejére támaszkodhatik. Ha az újjászülő lélek a kongresszusban nyilatkozik meg, akkor hódítani fog és mindeneket átalakít. Ezt óhajtuk, várjuk és reméljük, hogy mindenek megújulnak. A társadalom, az egyház, az állam az újjászületés fájdalmaiban vergődik. A protestáns keresztényiség, a szent nép és királyi papság egyeteme hivatott arra, hogy az átalakulás e nagy processzusában aktív, sőt vezető szerepet vegyen.

Azért kérjük a kongresszusra Istennek áldását, segedelmét.

Horváth István,
bűrkösi ref. pap.

A református tanítóképző intézeti igazgató kvalifikációja.

Az Erdélyi Protestáns Lap okt. 4-iki száma pályázati hirdetést hoz a nagyenyedi Bethlen-kollégiumi tanítóképző intézet igazgatótanári állására. A pályázat szabályszerűen megfelel az 1900. évi 39. jkv. sz. egyházkerületi határozatnak és e szerint kiköti, hogy a pályázóknak tudományegyetemi képzettséggel kell bírniok.

A kvalifikáció ilyen értelmű felfogásának és az illető egyházkerületi határozatnak helytelen voltáról legyen szabad néhány szót szólnom.

Nem személyi és nem kollegiális szempontok vezetnek, mikor ezt teszem. Szólhatnék talán arról is, hogy ezzel a pályázathirdetéssel kizárták a priori azt a férfit, a ki minden ismerős tiszteletét és elismerését kiérdemlő módon közel két évtizeden át volt valódi jobbkeze tanításban és vezetésben egyaránt a most nyugalomba vonuló igazgatónak.

Szólhatnék arról, hogy ezzel a pályázathirdetéssel erkölcsi sérelem érte mindazokat, a kik állami gyakorlat szerint ilyen állás betöltésére kvalifikálva vannak és a kiket a magas egyetemi kvalifikáció mellett számításba sem veszünk.

De a mi szempontunkból talán még előbbrevaló szólni arról, hogy nem ütköznek-e így alkotott határozataink az állami gyakorlaton kívül még a józan ész és iskolánk érdekének követelményeibe is?

Az állással járó köteleességek a pályázat szerint ezek «a nevelés és oktatásban és a kapcsolatos tárgyak tanítása hetenként 9 órán, a tanításgyakorlatok vezetése hetenként 8 órán, a néptanítóképző s a kapcsolatos elemi és gyakorló iskola igazgatói teendőinek ellátása.»

Hogy mit ért a pályázat «tudományegyetemi képzettség» alatt, azt nem tudom, de nézetem szerint abban az esetben, ha a nevelés és oktatásban előadásához megkivántató ismereteket kerestünk, *csakis a paedagógiából szakvizsgázottak jöhetnek számításba.* Ennek elhallgatása a pályázati hirdetés hibája.

De vegyük a feladat másik felét: a tanításgyakorlatok vesetését heti 8 órán. No már azt szeretnők látni, hogy hogyan fog tanítási gyakorlatot vezetni az az egyetemről kikerült bölcsész, a ki többnyire maga is gyakorlati vezetésre szorulna még a tanítás terén? Mert nagyon téves az a felfogás, hogy maga az egyetem képesítése és az ott összeszedett száraz ismerethalmaz mindenre alkalmassá tehet valakit. Hogy mennyire nem vezető pedagógusnak való a végzett bölcsész, azt tudja és érzi az egész pedagógus világ, a kik az utolsó években lázas sietséggel iparkodnak a *gyakorlati tanárképzés* kérdésének helyes megoldásán. Nálunk is épen szőnyegen van ez a kérdés. Hogy merjük hát mégis fontolatlanul azt állítani, hogy a gyakorlati tanítóképzésre csak az egyetem kvalifikál?

Nem fölösleges talán megemlítenünk, hogy van nekünk Isten segédelmével egy kiváló hírű országos paedagógiumunk Budapesten, a mely elismert szakférfiak vezetése alatt áll. Ez az az intézet, a melynek kiválóbb növendékeiből az állami tanítóképezdek tanárait és igazgatóit válogatják meg. Igaz, hogy a múlt kormány tervbe vette már a tanítóképezdei tanári kvalifikáció revízióját, de távolról sem a mi enyedi pályázati feltételeink szellemében.

Ez idő szerint pedig a Hivatalos Közlönyből is meggyőződhetünk arról, hogy pl. a losonci képezdei igazgatói állásra csakis «tanítóképző intézeti tanárok» pályázhatnak. De ugyancsak a Hiv. Közl. okt. 1-ső napján kelt száma tudatja, hogy még magasabb színvonalon is megfelel ez a képesítés. Mert «az Erzsébet-nőiskola áll. *polgári iskolai tanítónőképző* intézetében megüresedett tanszékre» is egyaránt «pályázhatnak tanítóképző intézeti, vagy középiskolai tanári oklevéllel bíró tanárok.»

De miért akadályozzuk meg a paedagógiumi képzettség érvényesülését ebben az egy igazgatói állásban, a mikor az állam azt az előttünk lenézett kvalifikációt még tanfelügyelői állás elnyerésére is elegendőnek veszi? Talán már törvényhozásunk tekintélye is azt kívánja, hogy az ilyen fonákságokon segítsünk. Még ránk olvassák a rossz nyelvek, hogy «nem lehet ám Abderában kisbíró, a ki Rómában konzulátust érdemel.»

A közelebről összeülő egyházkerületi közgyűlés becses figyelmét tehát felhívom, hogy mielőtt az enyedi pályázat kérdésében dönt, tegye megfontolás

tárgyává újból 1900. évi határozatát és módosítsa azt új pályázathirdetéssel oly módon, hogy elvei sem az állami gyakorlattal, sem a tanítóképző intézet komoly gyakorlati érdekeivel össze ne ütközzenek.*

Dr. Sziládi Zoltán.

Titkári jelentés.

— Felolvastatták a küüllői egyházmegye egyh. értekezletének 1906. szeptember 16-án tartott közgyűlésén. —

Küüllői egyházmegyénkbe kebelezett egyházközségeink egyháztársadalmi munkásságáról, az 1905. évi szept. 17-től a mai napig terjedő időről, a következő jelentést van szerencsém megtenni.

1. *Balavásáron* a vallásos felolvasások az áll. iskolai tanterem használata felett támadt nézeteltérések miatt nem voltak megtarthatók. A községi népkönyvtár a községi képviselőtestület 1905. okt. 22-én kelt határozatával a tulajdonjog fentartása mellett az egyházközség, illetve a lelkész kezelése alá bocsátott. 116 kötetből áll. Azonban a 10 fillérben megállapított használati díj miatt csak 32 olvasója akadt. Elterjesztett 3 biblia, 3 imakönyv, 20 árvaházi naptár és 23 Bocskay-füzet. A Kis Tükör 2 példányban járt. A dalkar szervezése folyamatban van, a mennyiben az egyházközség egyfelől a hívek 139 K 54 fill. adományából, másfelől a márczius 15-iki ünnepély 117 K 37 f. jövedelméből egy 250 koronás harmoniumot beszerzett. Az egyházközségi temetkezési-egylet a lelkész vezetése alatt 109 taggal szerveztetett s három elhalt tagtárs után fejenként 21 K 40 f. segély utaltatott ki. Jelenben 106 tagja van. Az egyházközségi szegények száma 5, árva van 1, kiket a községi szegény-alap segítyez. Az egyházi szegény-alap 66 kor. A marosvásárhelyi m. kir. áll. gyermekmenhelyből 4 árva van elhelyezve ref. családoknál. Az állami iskolába járó szegény tanulók karácsonyfájára 18 ref. egyháztag 11 kor. 92 fillért adományozott.

2. *Bonyhán* a vallásos felolvasások a téli évszakban tartattak Hegyi Sándor lelkész vezetése alatt a hívek buzgó részvétele mellett. Az egyházközségi népkönyvtár hiányát az iskolai és ifjúsági könyvtárak sikeresen pótolták, előbbi Nagy János állami tanító, utóbbi Kurtus Sándor ref. egyháztag felügyelete alatt. Az iskolai könyvtár 105, az ifj. könyvtár 150 műből áll. Az előbbit 80-an, utóbbit 100-an olvasták. Imakönyvvel ellátott 2 egyháztag, énekeskönyvvel 5 iskolás gyermek. A Vasárnap, Téli Újság, Ker. Evangelista és Téli Esték 1—1 példányban állottak a hívek használatára. Az egyházközségi ifj. egyletet az állami iskolai ifj. egylet helyettesíti s ez év folyamán szépen sikerült színelőadást és több felolvasást tartott Nagy János áll. tanító vezetése alatt. A Bod Péter-féle 800 koronás alapítvány kamatjából 2 jó tanuló (1 fiu és 1 leány) fejenként 28 koronával jutalmaztatott.

3. *Buzásbesenyőn* a téli időszakban hetenként kétszer tartattak vallásos felolvasások lelkész és tanító vezetése alatt. A hívek kellő számmal látogatták. Az egyházközségi dalkar Téglás Ferencz kántor-tanító vezetése alatt 24 tagból áll s háromszor szerepelt meglehetősen sikerrel.

4. *Dicsőszentmártonban* a vallásos felolvasások a tél folyamán hetenként egyszer tartattak Hegyi Ká-

* Kiadtuk e cikket, mert tényleg van benne egy megszívlelendő vonás az elemi iskolai gyakorlati tanítás vezetésére vonatkozólag. Azonban nem tartjuk sem szerencsésnek, sem megengedhetőnek, hogy fontos elvi kérdések ad hoc s talán épen személyi vonatkozásokra tekintettel tárgyalassanak. Ezek mindig befolyásolják a tárgyi igazságot. Azt pedig, hogy a mi elveink az állami gyakorlathoz simuljanak: argumentunként el nem fogadhatjuk, sőt a felekezeti érdek védelmében meg sem engedhetjük. Aztán az sincs kizárva, hogy valaki *daczára* egyetemi kvalifikációjának, igen jó elemi iskolai paedagógus legyen akár gyakorlatban is. Példa rá Gönczi Pál, Gáspár János stb. Szerk.

roly lelkész vezetése alatt. Elterjesztetett 12 biblia, 20 imakönyv, 15 énekeskönyv, 20 drb. egyébféle vallásos irat. A jó tanuló gyermekek közt Koszoru füzetek osztattak ki. Az egyházközségnek nincsen dalköre, de ünnepélyes alkalmakra «ad hoc» dalkar szereztek 14—18 éves ifjából. Ez évben szép sikerrel négy ízben működött. Egyházközségi szegény és árva nincsen. Szegény-alapja 14 korona. Nyolcz ref. családnál 14 veszélytelen örült van kihelyezve.

5. *Erzsébetváros*on a vallásos felolvasások ez év téli hónapjaiban megkezdettek közepes érdeklődés mellett. Főleg az intelligencia érdeklődését nem sikerült megnyerni. Olvastak fel tanárok, szavaltak diákok, tartott előadást Szabó Miklós lelkész is, ki vezetője ezen intézménynek. Az egyházközségi népkönyvtár, mely 40 kötet valláserkölcsi tartalmu műből áll, a lelkész vezetése és a presbiterium felügyelete alatt működik. A raboknak és diákoknak vitték és osztották ki olvasás végett. Jó közepes kereslettel használták a szegénysorsu hívek is. A lelkész saját költségen 5 árvaházi naptárt, 5 Téli Ujságot és 1 Vasárnapot terjesztett el. Három érettségít tett ifju 1—1 bibliával láttatott el.

6. *Harangláb*on az egyházközségi népkönyvtár hiányát a községi népkönyvtár pótolta, mely 173 kötetével állandóan a hívek használatára állott. Husz tagból álló dalkara, Benedekfi Béla ktanító vezetése alatt, 4 temetésen sikerrel működött. Temetkezési egylete 15 tagból áll. Segély még nem adatott. Egyházközségi szegény van 2. Szegény-alapja 30 kor.

7. *Héderfáján* az egyházi dalkar Teleki Sándor vezetése alatt jó sikerrel működött két alkalommal. Szegény van 2. Szegény-alapja 66 kor. Segélyezés még nem történt.

8. *Királyfalván* a kántortanító vezetése alatt álló Emke-könyvtárt olvassák a hívek. Az Emke-dalkör szintén a ktanító vezetése alatt 34 taggal működött.

9. *Kutyfalván* a vallásos felolvasások a téli hónapokban tartattak, hetenként egyszer, Nagy Domokos esperes-lelkész vezetése alatt. A jelen voltak száma legkevesebb 20, legtöbb 60 volt. A 90 kötetből álló nép-, illetve ifjusági könyvtárt a felnőttek közül 50-en, a növendékek közül 60-an olvasták. Elterjesztetett 10 Koszoru füzet, 10 árvaházi naptár; a Vasárnap 1 és a Téli Ujság 11 példányban járt. A Bocskay-füzetet 25 egyháztagnak szerezte meg. Az ifjusági egylet Kiss Lajos ktanító vezetése alatt, 38 taggal, szép sikerrel működik. Ötven kötetből álló könyvtára és az egyházközség orgona-alap javára két hangversenynyel egybekötött népmulatságot rendezett, melyeken az ifjusági dalkar is sikeresen közreműködött. Az egyházközségben van 12 árva és 1 szegény, kiket a polgári község gyámolít. Szegény-alapja 31 K 25 fill. Segélyezés, a tőke kicsinysége miatt nem történt.

(Vége. köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Az örök evangelium.“ Reformációi beszéd Rákóczy és Thököly hamveinak hazaszállításakor. Irta Kapi Béla körmendi evang. lelkész. 1906. Kapható szerzőnél. Ára ?

A Jelenések könyve XIV. 6. v. alapján készült — luth. homiletikai szabályt követő — beszéd alapjondolata az, hogy „a reformáció áldása az örök evangelium“, mely 1. a mi hitünknek alapja, 2. küzdelmünkben erősségünk, 3. a jövőben diadalt ígérő reményünk. Lelkesen, mélyrehatóan és gazdag történeti vonatkozásokkal átszóve van megírva e 10 oldalra terjedő predikáció és egyoldalos imádság. Evangéliumi mélység és hazafias szárnyalás együtt járnak benne. Hogy főleg a Luther alakja s a luth.-ok történelmi vonatkozásai vannak felhasználva, csak

természetes. De a ki nagy ünnepi predikációhoz eszméket keres, támogatást igényel: nyugodtan fordulhat e kis füzethez, mely szerzőjének csak elismerést hozhat.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az Igazgatótanács október havi rendes ülését br. Bánffy Dezső főgondnok ur elnöklete alatt ma tartja, melyen igen sok, közgyűlés elé terjesztendő ügy is kerül előkészítés alá. A főgondnok ó kegyelmessége, mint mindig, ez alkalommal is személyesen vezeti a tárgyalásokat.

A Rákóczi-ünnepre vonatkozó igazgatótanácsai intézkedésekre, e helyen is felhívjuk olvasóink s főleg lelkészársaink figyelmét.

Az Irsay-ügy további menetéről a következőket jelenthetjük: A perújítási kérvénynek az egyházmegyei bíróság által való elutasítása ellen felelőbeadás adatott be az egyh. ker. törvényszékhez. Egy férfiakból és nőkből összealkotott vegyes bizottság tiszteltet ez ügyben Kun Bertalan püspöknél, mint a konventi bíróság egyh. és br. Bánffy Dezső főgondnoknál, mint vil. elnöknel. Az előbbi Ungvárott, az utóbbi Budapesten fogadta a küldöttséget s — mint a lapok írják — kifejezték sajnálkozásukat, hogy az ügyet a törvényes forumoktól a lapokba vitték és zavargásokat idéztek fel s biztosították, hogy ha az ügy a konventi bíróság elébe kerül, törvény szerint fognak benne eljárni. A mi persze — természetesen. A küldöttséget báró Bánffy elé Lengyel Zoltán és Nagy György orsz. képviselők vezették.

Lelkeszi jubileum. Jancsó Lajos marosújvári ref. lelkész, enyedi egyh. m. esperesnek pepsága 25 éves évfordulóját e hó 14-én ünnepelte egyházközsége. Az ünnepélyről jövő számunkban bővebben tudósítunk, addig is gratulálunk a derék papnak és egyháznak.

Konviktusi kalamitás. Theol. fakultásunk ifjusága egészségi állapotáról a kolozsvári reklám-hajhász napilapok felette felfújt és szenzációásra kiszínezett tudósítást hoztak, aggodalomba ejtve ezzel a vidéken lakó szülőket. A „tömeges mérgezési eset“-ből annyi igaz, hogy az ifjak közül némelyek már hétfőn, tömegesebben kedden virradólag gyomorgörcsökben megbetegedtek. Az intézet kiváló kéességű és lelkiismeretes orvosa, dr. Filep Gyula kezelés alá vette a betegeket, kiknek nagy része már szerdára jobban lett. A betegség okának tudakozásában az orvos arra a nézetre jött, hogy a vasárnap este vacsorára feladott disznófósajtnak kellett hogy valami baja legyen s a vizsgálat azonnal be is vezetett ez irányban a húst szállító mézáros ellen. Az ifjak közül még csak öten vannak orvosi kezelés alatt, kik úgy látszik nagyobb adagot vettek be a romlott husból. A konviktus vezetősége ez esetből kifolyólag be is szüntette a vasárnap esti hideg vacsorát. Így áll a dolog, melyet az igazsághoz híven közlünk az esetleg aggódo szülők megnyugtására. Remélhető, hogy a még orvosi kezelés alatt állók is nem sokára elhagyhatják az ágyat. Hanem az eset csakugyan nem jó színben tünteti fel Kolozsvár városa közegészségügyének kezelését.

40 évig tanító. Lelkes ünneplésben volt része farnosi egyházunk derék levita-tanítója, Bartha Jánosnak e hó 2-án. E napra gyűltek össze gyermekei, barátai, tisztelői, hogy a szinte félszázados tanítói munkássága után a még mindig friss erővel tanító lelkes aát üdvözöljék. Az a keresetlenség, szívből jövő őszinteség, mely ünneplétté tette a derék tanítót: bizonyossága annak, hogy Bartha János tanítói működésében egybeforrott teljesen azzal a ref. társadalommal, melynek szentelte egész életét. Ünneplésében részt vettek gyermekei: Pál kispesti tanító, János máv. hivatalnok, Ilona Muradin Kristóf nagykereskedő neje is, a vidék intelligens közönsége. Ad multos annos!

Halálozás. Ismét elköltözött egy ama jeleseink közül, kikben a krisztusi mélységes szeretet az izzó fajszeretettel párosulva csodákat művelt. Ismét kidőlt székely fajunk egyik erőssége, anyaszentegyházunk egyik oszlopa. Meghalt egy igazi nagyasszony: özv. Antal Zsigmondné. 1823-ban született s 83 évi hű sáfárkodás után f. hó 13-án adta vissza nemes lelkét Teremtőjének Maksán, hova férjének 1881-ben bekövetkezett halála után visszavonult. Néhai Antal Zsigmond, Háromszékvármegye árvaszéki el-

nökének s a Székely Mikó-kollegium pénztárosának özvegye volt s nevét ama nagy emberszeretetről tanuskodó végrendelettel tette halhatatlanná, melyben férjével egyetértőleg úgy intézkedett, hogy 30 ezer korona értékű ingó és ingatlan vagyona egy a Székely Mikó-kollegiummal kapcsolatos tápintézet létesítésére fordíttassék, mely humanus protestáns intézetnek ekként ő lett az alapítója. A kollegium előljárósága nagy halottjának emlékezetét jegyzőkönyvileg megörökítve, a gyászoló családhoz részvétíratot intézett, a halálesetről gyászjelentést adott ki s temetésén, okt. 15-én d. u. dr. Bodor Tivadar főgondnok vezetése mellett testületileg megjelent. Itt a halottas háznál Molnár Lőrincz vallástanár gyönyörű imát mondott. A templomban Volloncs Miklós maksai ref. lelkész igazi evangéliumi szellemtől áthatott szép emlékszedbén méltatta a nagy asszony érdemeit. Végül a sírnál Péter Mózes igazgató-tanár a kollegium előljárósága, tanári kara s tanuló ifjusága nevében bucsuzott el megható szavakban a nagy jötevőtől, míg a tanuló ifjuság 47 tagjából alkotott dalárda úgy a háznál, mint a temetőben szebbnél-szebb énekeket adott elő. Szolgáljon nemes példája buzditásul a késő nemzedékeknek! Legyen emléke áldott!

Megkondult a harang. Maros-Tordavármegyében, a nagy mezőség szélén, van egy kicsiny oláh község: *Mojos*. Lakói a történelem tanubizonyossága szerint 100 év előtt tulnyomólag magyarok voltak. Es ma alig van 5—6 magyar család: és ezek is már csak török a magyar nyelvet. 100 év alatt e csendesen fogyatkozó magyar kálvinisták lelki életével senki sem törődött. *Farkas Jenő* Póka egyházközség ujonnan választott, lelkes ifju papja, gondolt először e maroknyi magyarság megmentésére; ügybuzgó szolgatársával: *Bud Tibor* k. tanítóval, vasárnap délutánonként istentiszteletet tartanak, egy kis „béres-ház” e czélra berendezett egyik szobájában; mely alkalmakkor az oláh atyafiak is megjelennek, a „magyar templomban”. Eredmény idáig 3 áttérés. Nagy baj volt eddig az, hogy nem volt a kicsiny gyülekezetnek harangja. Most Dósa László m. kir. főmérnök és Ilyés Sándor födbirtokos urak áldozatkészsége, kik e szélra 100 koronát adtak, a harang beszerzését lehetővé tették. A 100 év előtt elnémult harang, folyó hó 14-én újra megkondult. *Farkas Jenő* ifju lelkész afia avatta azt fel, meghatóan szép beszéddel; aztán átadta rendeltetésének. Istentisztelet után örömtől könyezve oszlott szét a maroknyi magyarság, egyre mondogatva „Csakhogy megkondult a harang”!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4281—906.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi nagytiszteletű esperes urhoz.

Felkérjük azon nagytiszteletű Esperes aait, a kiknek egyházmegyéje területén *káplántartási államsegély élvezetére jogositott* lelkészi állások vannak, hogy szíveskedjenek a megfelelő kimutatásokat a f. év IV. negyedéről *sürgősen* kiállítani és azokat, a mennyiben az még nem történt volna meg, a *jogositottak által* II. fokozatu bélyegjeggyel *kiállítandó nyugtákkal legkésőbb f. hó végéig ide felterjeszteni.*

Kolozsvárt, 1906. okt. hó 14-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 4188—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperesi hivatalnak.

A folyó évben tartott püspöki szék, a vallásváltoztatások nyilvántartása czéljára, külön anyakönyvek beállításának és vezetésének szükségességét elhatározván, a felhasználandó nyomtatvány beosztására nézve is megtette javaslatát.

Ez alapon Igazgatótanácsunk a szükséglenő mennyiségű nyomtatvány beszerzése iránt intézkedett és pedig oly számban, hogy úgy a tőlünk kitérők, valamint a hozánk áttérők részére nyitandó külön anyakönyvekre anyae egyházközségeként legalább 10—10 ívből álló kötet beállítható legyen.

Midőn ezen körülményre felhívjuk a nagytiszteletű

esperes urak figyelmét, egyuttal felkérjük, hogy szíveskedjenek az egyházmegyei nyomtatványkezelő útján egyházmegyéjük egyházközségei számára mért mennyiségnek oly időben leendő megrendelését eszközölni, hogy az anyakönyvezés életbe léptetése 1907. január 1-vel minden egyházközségben tényleg foganatosíttassék.

A nyomtatványok ivenként 10 filérjével már november 1-től kezdve kaphatók.

Kolozsvárt, 1906. október hó 9.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 4309—1906.

KÖRRENDELET

valamennyi egyházközség lelkészi hivatalának és a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságainak.

Igazgatótanácsunk mai napon tartott ülésében a hála és kegyelet legmélyebb érzésével emlékezvén meg II. Rákóczi Ferencz választott fejedelem és bujdosó társainak, valamint gróf Thököly Imrének és általában a 17-ik és 18-ik században élt azon jeleseinknek önfeláldozó harcaikról, melyekben hazánk és nemzetünk szabadságáért s egyuttal hitünk és vallásunk védelmezéséért vívott küzdelmeikben életüket, vagyonukat és szabadságukat hozták áldozatul

Ezen érzések által indíttatva, elrendeli Igazgatótanácsunk, hogy a nagy fejedelem és bujdosó társai hamvainak hazai földben leendő pihenőre tétele alkalmából f. hó 27-én déli 12 órakor (mikor a menet Orsováról kiindul), valamint 29-én d. e. 10 órakor (midőn a fejedelmi hamvak Kassán pihenőre tétetnek) és 30-án d. e. 10 órakor (Thököly Imre hamvainak elhelyezése időpontjában), egyházkerületünk minden egyházközségében egy-egy negyedóráig az összes harangok megszólaltassanak.

Elrendeli továbbá Igazgatótanácsunk, hogy folyó hó 28-án, a mely nap különben is a reformáció emlékének lesz szentelendő, lelkész aai különösen a 17-ik és 18-ik századnak küzdelmeit s a Kolonics érsek által egész meztelenségében feltárt osztrák törekvéseket méltatva, emeljék ki II. Rákóczi Ferencz fejedelemnek és társainak hazánk, nemzetünk és protestáns anyaszentegyházunk védelmében kifejtett küzdelmeiket és hozott áldozataikat, melyekben a hősök elbuktak ugyan, de a mai nemzedék annál mélyebb hálával kell, hogy viseltessék emlékeik iránt.

Hasonlóan elrendeli Igazgatótanácsunk, hogy iskoláinkban és kollégiumainkban f. hó 29-én iskolai ünnepélyek tartatván, a megfelelő hazafias énekek és szavaltatok közben tanító, illetve tanár aai a növendékek feifogásához mérten ismertessék az előjelzett korszak főbb eseményeit és személyeit s emléküik megőrzésére s hazánk nagyjai iránti hálára buzdítsák őket.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. okt. hó 18-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 495A—1906.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének közvetlen fenhatósága alatt álló s az Északamerikai Egyesült Államok területén működő amerikai magyar református egyházmegyében több egyházközség lelkészi állása vár betöltésre. Felhivatnak mindazon lelkészek és lelkészjelöltek, kik az amerikai magyar református egyházmegyében lelkészi állást elfoglalni hajlandók, hogy ezen szándékukat személyes körülményeik, nyelvismertük (az üresedésben levő mount-carmeli egyházban, a tót nyelv ismerete is kívántatik) stb. ismertetése mellett a konvent alulírott világi elnökéhez (Budapest, II. Bimbó-u. 7. sz.) 1906. november 15-ig küldjék be.

Tájékoztatásul megjegyeztetik, hogy a lelkészi állások, szabadlakáson és stólan kívül, általában 900 dollár évi javadalommal vannak egybekötve s hogy a lelkészek amerikai szolgálatuk ideje alatt is tagjai maradnak a lelkészi nyugdíj- és özvegy-árvai gyámintézetnek.

Budapest—Miskolcz, 1906. október 10-én.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének elnöksége:

Br. Bánffy Dezső,
főgondnok, vil. elnök.

Kun Bertalan,
püspök, egyh. elnök.

Sz. 1125—1906.

KÖRLEVÉL

az összes nt. esperesi hivataloknak.

Fölkérem a nt. esperesi hivatalokat, sziveskedjenek az e. megyéjük területén lakó mind amaz lelkészi özevgyek és árvák jegyzékét, kik az egyházkerületi gyámin-tézet segélyére jogosultak, e. megyei tanácsi ülésben hi-vatalosan megállapítani és a püspöki hivatalhoz évről-évre a kerületi gyűlés előtt beküldeni, valamint azok kérvé-nyeit is, kik per gratiam nyerhetnek segélyt, e. tanácsi véleménnyel kísérve juttatni a püspöki hivatalhoz, oly idő-ben, hogy a segélyezendők névsora kerületi közgyűlésre elkészíthető legyen.

Kolozsvárt, 1906. okt. 12.

Dr. Bartók, püspök.

1048—1906. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyház-megyébe kebelezett *sóváradi* egyházközség III-ik tanítói állomására pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: két szobából, kamarából álló lakáson kívül, két öl tűzifa és az egy évi ideiglenes-ség ideje alatt 660 kor. készpénz, mely összeghez járul a rendes tanítói minőségben szolgáló tanító részére már ki-utalt 800 koronáig való állami kiegészítés, ha a miniszter azt a próbaév alatt folyósítja.

Pályázati határidő 1906. okt. 28.

Folyamodványok oklevéllel és a pályázat tartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1906. okt. 2.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1097—906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a hunyadi egy-házmegyébe kebelezett *dévai* ref. egyházközség énekve-zér-organista állásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: két szobából álló tisztességes lakás, konyha kamara, fásszin és veteményes kerttel. Fizetés: a) 625 K 92 f. készpénz az egyházközség pénztárából havi utólagos részletekben pontosan; b) kamarai járandóság az e. ke-rületi pénztárból félelvi utólagos részletekben 174 kor. 08 fill. Összesen 800 kor. Stóla értéke 40 kor. Vallástanítá-sért ez idő szerént 430 kor. Összes jövedelem 1270 kor.

Kötelességek: az énekvezér-organista teendőik vég-zése a templomban és templomon kívül. Az állami fiu-, leány-elemi- és tanoncz-iskolákban a vallást heti 9 órán át tanítani, 3 órán át pedig különböző iskolákban egyházi énekeket.

Pályázati határidő december 1. Folyamodványok nt. Jánó Albert esp. aához küldendők Hátszegre (Hunyadm.). Kolozsvárt, 1906. okt. 15.

Dr. Bartók, püspök,

Sz. 1130—1906. ref. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben az udvarhelyi egy-házmegyébe kebelezett *ragonfalvi* egyházközség *ének-vezér-tanítói* állására pályázat hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül földhaszonélvezet 11 kor. 30 f., ter-ményjavadalom pénzértéke 382 korona 18 f., munkabeli szolgáltatások pénzértéke 12 kor. 80 f., tandij 50 korona, államségély 340 kor., az összes jövedelem 800 kor.

Kötelességek: a mindennapi és ismétlő iskola veze-tése, a faiskola kezelése, a kántori teendők s a lelkész akadályoztatása esetén az istentiszteletek végzése.

Pályázati határidő 1906. november 5.

Kellőleg felszerelt kérvények nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófalvára (u. p. Parajd) küldendők.

Kolozsvár, 1906. okt. 17.

Dr. Bartók, püspök.

1120—906. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kükölli egy-

házmegyébe kebelezett királyfalvi egyházközségben a kántor-tanítói állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Díjlevél szerinti javadalom: lakás, gazdasági épületek és 800 □ öl kert haszonélvezetén kívül 3 h. szántó 23 K 20 f., 1 h. 800 □ öl kaszáló 23 kor. 20 f., terményjövede-lem (kepe) 264 kor. 80 f., mustpénz 264 kor. 80 f., stóla 4 kor., tandij 100 kor. fapénz 20 kor. összes jövedelem 700 kor.

Kötelességek: a tanítói és kántori teendők ellátása.

Az 1907. év őszén állami iskola létesítése van kilá-tásba helyezve.

Pályázati határidő f. évi november hó 5.

Kellőleg felszerelt folyamodások nt. Nagy Domokos esperes aához Kutyfalvára küldendők.

Kolozsvárt, 1906. okt. hó.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1122—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi református egyházkerületben, a kézdi egy-házmegyébe kebelezett *csikmegyei körlelkészi állásra* pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, 3 szoba, konyha, ka-mara, pincze és 272 □-öl kerttel. Készpénz, az egyház-kerület pénztárából negyedévi utólagos részletekben, a „belmissziói“ alpból 1000 (egyezer) kor., stóla 44 kor., összesen: 1044 kor. Ebből levonandó kiadásokra engedé-lyezett összeg 455 (négy százötvenöt) kor. 54 fill. Tiszta jövedelem 588 (ötszáznyolcvannyolc) kor. 46 fill., mely-nek 1600 koronára kiegészítéséhez 1011 (egyeztizenegy) kor. 54 fill. Ehez járulnak részben a különleges viszo-nyok, részben a körlelkészség rendkívül nagy kiterjedé-sére tekintettel: lakbér kárpótlás a papi illetményből át-alakított s az egyhk. által bérbé adott melléképületekért 200 kor., vallástanításért a diasporákban, a „Gecse“ alap-ból, az Igazgatótanács 5081—1902 sz. végzésével kiutalva 400 (négy száz) kor., vallástanításért a csikszeredai áll. el. iskola pénztárából 60 kor., a Tusnád-fürdőn végzendő istentiszteletek uti átalányára, az egyházkerület pénztárá-ból 50 kor. 20 fill. Összes jövedelem: 2765 kor. 74 fill.

Kötelesség: A csikszeredai anya és gyergyószentmik-lósi leány egyházakban, valamint az egész csikvármegye területén levő szorványokban (ez időszerint 41) a részle-tes utatás szerint a lelkipásztori teendők végzése.

Pályázati határidő: 1906. november hó 15-ik napja. Folyamodványok püspöki hivatalhoz küldendők.

Kolozsvárt, 1906. október 14.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1418—906.

MEGHÍVÓ.

A nagyszebeni református egyházmegye f. 1906. okt. 25-én délelőtt 9 órakor, a segesvári egyházközségben, az állami iskola helyiségében, egyházmegyei közgyűlést tart, amelyre a közgyűlés tagjait kiváló tisztelettel meghívom.

A közgyűlés tárgyai: 1. A közgyűlés megalakulása. 2. Istentisztelet. 3. Esperesi jelentés. 4. Jegyzői jelentés. 5. Tanügyi előadói jelentés. 6. Az egyházmegye 1907. évi költségelőirányzatának megkésztése. 7. Közalap- és állam-ségélykérvények tárgyalása. 8. Leiratok és átiratok elő-terjesztése, 9. Indítványok.

A közgyűlés befejezése után, a fegyelmi bíróság ülészik.

Nagyszeben, 1906. október 5-én.

Nagy József, esperes.

Kérés és felhívás

az egyházmegyei Értekezletek nt. elnökeihez.

Az Erd. Prot. Lap f. évi 40. számában közzétett fel-hívásunkra néhány egyházmegyei Értekezlettől nem kap-tuk meg a kért jelentést. Tisztelettel kérjük ismételtlen is az Értekezletek nt. elnökeit, sziveskedjenek intézkedni, hogy e jelentéseket legkésőbb nov. 1-ig az Ért. titkára kézhez kapja.

Kolozsvár, 1906. okt. 15.

Tárkányi György, titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Br. Bánffy Dezső válasza az Irsay-ügyben hozzá intézett kérvényre.

T. Fehér János úrnak és társainak, kolozsvári lakosoknak

Kolozsvárt.

A kolozsvári református egyház magyarutczai lelkési körének tagjai által tartott gyűlés képviselőiben önök kértrendbeli kérést adtak be hozzám, mint az erdélyi református egyházkerület legidősebb főgondnokához s az egyetemes református konvent világi elnökéhez, kérve az egyházi bíróságok által jogerősen elmozdított lelkészük, Irsay József aának papi hivatalába leendő visszahelyezését.

Ha csupán a hivatalos eljárás szabályai szerint akarnék eljárni, kérvényükre — a törvényre való hivatkozással — röviden csak annyit felelhetnék, amit a küldöttség előtt szóval is kifejeztem, hogy Irsay József lelkész úr ügye az egyházi fegyelmi bíróság hatáskörébe tartozik, s a bíróságnak a törvény által biztosított jogkörébe sem egyeseknek, sem pedig semmiféle testületnek beleszólása nincs; és legfennebb azt a tanácsot adhatnám, hogy igazukat a törvényes egyházi bíróságok útján keressék, ahol bizonyosan megfogják találni törvényes igazságukat. De miután egyes hírlapok közleményeiből ismerem azt a teljesen szokatlan és érthetetlen mozgalmat, a mely egy hatalmas református gyülekezet híveinek egy része körében már hónapok óta nyilvánul, s miután önök azok nevében is, akiktől erre megbízást kaptak, megtisztelő bizalommal fordultak hozzám, aki immár 30 évnél több időt töltöttem el anyaszentegyházunk közügyeinek szolgálatában, úgy érzem, hogy atyafiságos indulattal el kell mondanom nézeteimet ez ügyben s ezzel hozzá kell járulnom Isten segédelmével az ügynek törvényes mederbe való tereléséhez és az önök megnyugtatásához.

Bizonyára tudják önök, hogy a mi református egyházunk büszkeségét képező autonomiánk, melyre kérelmükben is ismételten hivatkoznak, nem azt jelenti, hogy egyháztagok, többen vagy kevesebben, saját tetszésök szerint járhatnak el egyházunk ügyében, hanem hogy magunk alkotjuk meg alkotmányos uton azokat a törvényeket, a melyek szerint egyházunkat kormányoztatni akarjuk és magunk választjuk meg hasonlólag alkotmányos uton azokat a fokozatos hatóságokat, a melyekre a saját magunk alkotta törvényeink alkalmazását, végrehajtását és felügyeletét bizzuk. De e drága jogunkból aztán az a szent kötelességünk is származik, hogy törvényeink iránt engedelmis tiszteléssel viselessünk s megbecsüljük azokat a hatóságainkat, amelyek törvényeink szerint járnak el.

Ezek a törvények igen természetesen gondoskod-

nak arról is, hogy ahol netalán hibák követtetnének el — mert hiszen tévedés nincs kizárva embereknél — ott jogorvoslattal lehessen élni; ahol pedig szándékos rosszakarat vagy visszaélés fordulna elő, ott a megtorló büntetés alkalmaztassék. A törvények és egyházi hatóságok e tekintetben mindenkinek rendelkezésére állanak. Rendelkezésre állanak Irsay József lelkész urnak is, kinek, mint képzett lelkésznek, van annyi jártassága az egyházi törvényekben, hogy a maga igazát megvédelmezni tudja, vagy ha jogtalanság történik vele, törvény elébe állítsa azokat, akik vele szemben jogtalanságot követtek el. Erre neki mások támogatására nincs szüksége, mint az eskü alatt ítélező egyházi bírák előtt kimutatott igazságára.

Az Irsay József lelkész úr fegyelmi ügyét én sem, önök sem ismerhetjük olyan részletességgel, mint az a két bíróság, amely ez ügyben ítélezett, mert az iratok nincsenek előttünk, de önök hozzám intézett kérelmeikben az egyházi törvényeknek kellő ismerete nélkül s a periratokban való tájékozatlansággal olyan súlyos vádakkal illetik a bíróság tagjait s törvényeink végrehajtásának hivatott őreit, hogy kifejezéseiket csak lelkészük iránti ragaszkodásból származó elkedvetlenedésnek tulajdoníthatom, de a felhozott vádak nem méltányolhatom, mert vélt sérelmeikért meg sem kísértették jogorvoslatot keresni az egyházi törvényekben biztosított módon.

Nem hagyhatom észrevétel nélkül kérelmeiknek azt a kijelentését, hogy a lelkész magánélete nem tartoznék az egyházi bíráskodás ítélezése körébe. Figyelmükbe ajánlom egyházi törvényeink 135—143. §§ aít, ezek közül különösen a 139. §-t, a mellyel határozottan ellenkező tételt állítanak fel kérelmeikben.

Önök azt kérik az egyetemes Konventtől, illetőleg tőlem, hogy Irsay József lelkész urat hivatalába visszahelyezzük, mert különben készek tömegesen, családostól örökre kiválni egyházunk kötelekeiből. Kérésük teljesítése sem jogunkban, sem hatáskörünkben nincs: ebben csakis az illetékes egyházi bíróságok határozhatnak, esetleg legfelsőbb fokon a konventi bíróság.

Bármilyen tiszteletreméltó legyen is valamely gyülekezetnek ragaszkodása az ő lelkipásztorához, ez a ragaszkodás akkora sohasem lehet, hogy a lelkipásztorért megtagadjuk az egyházat és elszakadjunk a Krisztustól. A mi lelkünknek üdvössége nem a lelkipásztorban, hanem a Krisztusban vagyon és Krisztus az örökkévaló és egyedüli alap, a melyen a mi magyar Sionunk, anyaszentegyházunk nyugszik, melyet az atyák véren szereztek meg nekünk és nehéz harcok árán tartottak meg, hogy lenne a mi szabadságunknak erős oszlopa. Önök, a kik panasszal fordultak hozzám, készeknek vallják magukat, hogy elhagyják az evangélium szerint reformált egyházat, azt az

egyházat, a melynek építésén eddig velünk együtt fáradoztak, a melyet az önök atyái is alkottak és a melyet, mint szent örökséget erőben, fényben, dicsőségben az atyák az unokákra hagytak. És készek elhagyni azért, mert az egyházi bíróságok ítéletével nincsenek megelégedve. De hát önöket és családjaikat nem az őstől átvett hit, nem a benső lelki meggyőződés csatolja az egyházhoz? hanem egy lelkészhez való szeretet és ragaszkodás? Nem ilyenek ismerem a kolozsvári református egyház Magyar-utcai körének polgárságát, nem ilyenek tanultam ismerni 50 év óta.

Én úgy tudom s állandóan tapasztaltam, hogy Magyar-utcai hiveinket, mint elődeiket évszázadokon át, nem külsőségekhez, nem egy-egy emberhez való ragaszkodás, nem rokonszenv, vagy ellenszenv, hanem a Krisztus, a mi megváltónk iránti, soha el nem muló szeretet, az anyaszentegyházhoz való benső ragaszkodás, az élő hit fűzi az egyházhoz. A vallás az ember benső világának legszentebb része és fel nem tehetem, hogy önöknek saját lelkiismeretük ilyen lépés ellen ne tiltakoznék. De ha családám s e családás életem egyik ideáljától foszt meg, ha nem az önök óhajta szerint nyerne megoldást az ügy s e miatt önök elhagynák őseik vallását, fájdalommal bár és keserűséggel s bánattal szívünkben, meg kellene nyugodnunk az önök elhatározásában, a melyet bizonyára többszörösen megfontolnának még a végrehajtás előtt. De ha önöknek ez az előre bejelentett elhatározása akármilyen irányban befolyásolható az egyházi bíróságok ítéletét, akkor maga a bíróság adná bizonyítékát annak, hogy a bírói meggyőződésre külső okokkal is lehet befolyást gyakorolni. Az egyházi bíróságok tagjait eskü kötelezi, hogy semmi más körülményre tekintettel ne legyenek, csak az előttük levő bizonyítékokból merített bírói meggyőződésre. Az önök bejelentett szándéka tehát befolyással nem lehet a per kimenetelére.

Mint egyháztagok kereshetik lelkük megnyugtatót más egyházakban, de azt kétkem, hogy valamely törvényesen bevett egyház, a mely multjánál fogva a magyar állam keretébe intézményeivel beilleszkedett s feladatához képest a külső jogrendnek erkölcsi tartalmát is tekinti és biztosítékait óvja, az önök által felhozott indokból fakadó és tüntető, tömeges áttérőket a nagyon is kétes értékű, külső számbeli gyarapodásért kebelébe szívesen fogadná.

Nem hiszem, nem tudom feltenni, hogy önök ily komoly és lelkiismeretbe vágó lépésre határozzák el magukat, nem hiszem, hogy az igazságot, a törvény rendelkezéseit csak akkor kívánják tiszteletben tartani, ha önöknek adnak igazat, hanem bizonyára az egyház iránt tanusított buzgósággal, a törvények tiszteletével nyugodtan bevárják a bíróságnak már rövid idő múlva bekövetkező ítéletét. Önmagunk és egyházunk iránti kötelességünk, hogy megnyugodjunk az esküt tett bírák ítéletében s a rendelkezésünkre álló jogorvoslatokban. Egyházkerületünk főtörvényszékének a közelebbi napokban alkalmá lesz ebben az ügyben megnyilatkozni. Tudom, hogy egyházi bíróságunk független mindennemű külső befolyástól s az ítéletben a tiszta bírói meggyőződés nyilvánul meg. Bármilyen legyen is az ítélet, hiszem, hogy mindnyájan meghajlunk anyaszentegyházunk törvényei előtt s ezután is, mint eddig, együtt s egyetértőleg dolgozhatunk, fáradozhatunk önökkel egyházunk és hazánk boldogságáért. Ugy legyen!

Írántam megnyilvánult bizalmukért köszönetemet ismételtelen kifejezve, mindnyájukra a kegyelem atyjának áldását kérem. Budapest, 1906. október 23.

Atyafiságos üdvözlettel:

Br. Bánffy Dezső s. k.
az egyetemes ref. konvent világi elnöke,
erdélyi ref. egyházkerületi főgondnok.

Egyházmegyei lelkészi társaságok.

Az egyházkerületi egyházi értekezlet tehát, a mint a felhívásból látszik, f. évi gyűlésével visszatért oda, a honnan elindult. Kolozsvárra. Mit tapasztalt ama hosszú uton, mely Kolozsvár és Kézdivásárhely között van?!.. Azt tapasztalta, hogy «elevenebb»-nek kellene lennie. Ez lesz a gyűlés szociális tárgya. Nem valami soknak látszik és mégis benne van mindaz, a mi szükséges arra, hogy az értekezlet olyan orgánium legyen, a melyről el lehessen mondani: respekt. Vajha ilyen lenne!...

Nem nagyon bizom benne. Horváth István sem. Mert a mint veszem észre, a nagyszebeni egyházmegye értekezleti gyűlésén már jó előre pengeti a hurt, melyet Szentgyörgyön pengetett. A theologia, filozófia és természettudományok általános érvényű eredményeinek, vivmányainak összeszedése, feldolgozása, vitatételekben leendő megvitatása által óhajtja mélyíteni tartalmilag az értekezleti munkásságot. A tudományt, a tudást, mint elixirt akarja bevinni az értekezlet dermedt tagjaiba. Mindnyájan elismerjük, hogy olyan magasabb, széleskörű világnézettel kevesen bírnak közöttünk, mint Horváth István, de ugyis van valóban. Ő adott ismételtelen figyelmeztető hangot, hogy hol a baj. Keveset tudunk. Mondjuk: szinte semmit. Itt a baj. Valóban.

Több tudást! Mert sok a baj. S az értekezlet körutján nem bírt vele. Ellankadt. Elevenednie kell. Első körutjára elindult sok mindennel felszerelten. Most hozzá veszi a tudást. Mert a «Vasárnap» is azt mondja a «kalocsai érsek orrá»-ról krónikázva, hogy a beözönlő ultramontán és klerikális mizériákkal szemben felveendő harcban eszünknek is helyén kell lenni.

...Nincs, a ki dolgozzék. Minek újabb szakosztályok és bizottságok? A mik vannak, azok is csak papíron vannak. Ez volt a szomorú temetési énekféle az elismerés és őszinte köszönet mellett a nagy horderejű indítvány fölött. Ez volt a nagy szegénységi bizonyítvány. Egyháztársadalmi munkálkodásunk tartalmasabbá tétele — ez a kifejezett cél — ezuton utópisztikus gondolat?!.. Magam is annak tekintetem. Egyfelől azért, mert közönségünk kevés kivétellel nincs oda művelődve, hogy a tudományok s pláne a theológiai, filozófiai és természeti tudományok eredményei, vivmányai iránt érdeklődjék és azt megérteni tudja. Utópisztikus gondolat másfelől azért, mert az a papi testület, mely kötelezett tagja az értekezletnek, melynek legelső sorban volna kötelessége tartalmilag mélyíteni az egyháztársadalmi munkálkodást: nagy részben ügyet sem vet az értekezletre; nem ismeri annak tendenciáját; gyűlésein távollétével tüntet s mintegy kárörvendő mosolylyal kíséri ama kevesek emberfölötti munkálkodását, kik ez értekezlet élén állnak, nemes ambícióval, idealis gondolatokkal és mindenki által respektálandó tudással. Kikre igen-igen találó Réty papjának szellemes hasonlata, a mikor közülök egyiket s másikat olyan tégelynek képzeli, melyből a patikus ad repülőzsirt, sarkányzsirt, ineresztő pópiumot... szóval, a melyből minden kitelik. Így van ez sok egyházmegyei értekezleti gyűlésen is. Melyeken a szereplők évről-évre csaknem ugyanazok. Nincs, a ki dolgozzék...

Nincs. És ez nem is lehet másként. Ezen nem lehet csodálkozni. Sőt ellenkezőleg. A míg az egyik pap gazda, a másik vadász, a harmadik sportember, más kártyakompánista, ismét más politikus; a míg van, ki a hivatalos lapot is csak a kongrua közeledtére vágja fel, a ki nagyobb előszeretettel buvárolja egyik-másik bank zárszámadását, mint azokat, a miket kellene; a míg van, ki a parókhia megkapásakor végig hever babérain s összes ambíciója abban olvad fel, hogy a szószekekben hibátlanul felolvassa vala-

kinek a prédikációját: addig ilyen testülettel nem tudná tartalmasabbá tenni Horváth István az egyháztársadalmi munkát, ha mindjárt az angol, francia és német theologiai, filozófiai és természettudományi irodalom egyének minden ragyogó csillaga mellette állna is.

És mégis meg kell lennie. Többé nem rágódhatunk a szellemi tudományok amaz avarréteg maradványain, melyeket még a múlt század első felében kergettek hozzánk: az eszmék, nézetek és irányzatok áramlatai. A vesszővel operált puskákkal még 1866-ban sem lehetett szétverni az ellenséget; a ki ma hasonlót kísértene meg, egyenesen a Lipót-mezőre vinnék, a mikor még a hátultöltővel is megszalad a tenger muszka.

És miként volna lehetséges? Értekezleti uton. De nem a mai értekezleti tendenciával. Mert annak célja igaz, hogy az «egyházi ismeretek terjesztése» első sorban; hanem mégis ex thesi gyakorlati, mert a népet akarja regenerálni a vallásos erkölcsi élet, egyházi öntudat stb. tekintetében.

Szükség van egy olyan testületi formára, a minő pl. a svájci «lelkészek társasága.» Ez főleg az egyház tudományos céljainak előmozdítása végett alakult. Magas nivón álló értekezéseket olvasnak fel és vitatnak meg e társaság gyűlésein a theologiai stb. szellemi és természeti tudományok keretéből. A társaság vezetősége választja meg a témákat, azok kidolgozóit és hivatalos bírálóit. Dolgozni a lehetőleg mindenkinek kell. A gyűlések zártkörűek

Éfféle kell nekünk is. Maradjon meg az egyházi értekezlet a mai formájában fent és alant egyaránt. Mert feladatát tekintve mégis inkább missziói egyesület. A fentebb említett lelkészi társaság mellett is van efféle Svájcban elég. Tisztán gyakorlati célzattal. Melyekben a papok és tanárok, miként a mi értekezletünkben a néppel, a népért dolgoznak. És szépen megférnek egymás mellett.

Egyházmegyénként alakítsunk ilyen társaságot (Pl.: erdővidéki ref. lelkészek társasága). Zárt körrel. Válassza meg az értekezések témáit a vezetőség. Dolgozni legyen köteles minden lelkész. Ha ifju, ha öreg. Évenként tartassék bár három gyűlés.

Nem föltétlen szükség oda sem angol, se francia, se német nyelvismeret. Ezek nélkül is meglehet ismertetni az építő irodalom termékeit, (mert előbb alant kezdendő a munka.) Aztán jöve a biblia. Ebből előbb szűkebb körű, majd terjedelmesebb kérdések. Ide sem okvetlen kell nyelvtudás. Állítsuk rá egymást az abban levő üdvtörténeti tényekre. Ismertessük meg egymással abból, hogy mi a keresztyénység, mi a keresztyén elv. Okoskodjunk, alkossunk valamit abból. Ezt mindenki, illetve minden pap megteheti. S egy kis alkotás többet ér a romboló kritikus egész cserebogár életénél. Legyen egy kifejezett bibliai világnézetünk előbb. Ha ez megvan, azután jöhetnek egyes dogmatikai tantételek, theologiai, filozófiai, természettudományi kérdések. Mindezekhez nem kell német tudósok támogatása. Ugyis meg tudhatjuk. A mint Eötvös K. humorosan írja a magyar zenéről értekezve: német tudós nem írta meg, honnan tudná hát a tudományegyetem?

Igy a Horváth-féle indítványok nem lesznek utópiák. Igy olvasottságra, szélesebbkörű ismeretek megszerzésére törekszünk. Lázás tevékenységgel ragadunk meg minden alkalmat, mely e tekintetben bár egy lépéssel előbb haladni segít. Nem kicsinyeljük a törekvést, az igyekezetet egyik a másban. Nem hagyjuk ügyetlenül kívül a derekas theologiai s más irodalmi termékeket. Még egy-egy prédikáció megírására is rávetemedünk. És képesek leszünk egyeseket a keresztyénység tornáczába elvezetni. Igy, csak így hidaljuk át a jelenkor világtánc öntudata és az egyházi élet között fennálló űrt, hogy az egyház tagjai ismét

örömmel szenteltessék magukat Isten örök birodalmának s Jézus egyházának. (Láng H.) Így lesz tartalmasabb egyháztársadalmi munkánk.

Molnár Imre
bardoczi lelkész.

Az erdélyi református egyházkerület kolozsvári szeretetházának szabályzata.

I.

1. §. *Az intézet címe:* Az erdélyi református egyházkerület kolozsvári szeretetháza.

2. §. *Az intézet célja:* a) Református lelkészek és gimnáziumi tanárok 10 éves kort betöltött református vallású árva leányainak gondozása, ellátása, vallás-erkölcsi nevelése és hajlamaiknak, tehetségüknek megfelelő életpályára való kiképzetése.

b) A kolozsvári tanintézetekben tanuló leánygyermek számára internátus fentartása első sorban lelkészek és az erdélyi református egyházkerület kebelébe tartozó tanintézetek tanárai és esetleg más szülők leányai részére is, ha a felvett árvákon jogosítottakon kívül még ilyenek számára marad hely.

3. §. *Az intézet fentartója* az erdélyi református egyházkerület lelkész és tanár tagjainak az egyeteme, leviták, kántorok és kántortanítók közül azok, kik az 1904. évi egyházkerületi közgyűlés 21. sz. határozata értelmében a szeretetházi járulék fizetésére magukat kötelezték és végül az egyh. ker. mint hivatalos hatóság.

a) Alapító tag az, ki az intézet céljaira egyszersmindenkorra legalább 500 korona alapítványt tesz vagy biztosít. Alapítvány tehető az intézet internátusába felvett szegénysorsu, jómagaviseletű és jó tanuló ref. vallású növendékek segélyezésére is. Agyalapítvány legalább 6000 korona.

b) Pártfogó tag az, ki élete fogytáig évi 10 kor. tagsági díj fizetésére kötelezi magát. Az évenként fizetendő 10 korona pártfogói tagdíj 200 korona tőke lefizetésével egyszersmindenkorra megváltható.

c) Pártoló tag az, ki 5 éven át évenként 5 kor. díjat fizet, mely összeg egyszerre 20 kor. lefizetésével megváltható.

4. §. *Az intézet fentartási költségei.* Az intézet fentartására szolgálnak:

Az intézet céljaira tett és teendő alapítványok kamatai.

b) A felvett árváknak az orsz. gyám-, illetve nyugdíjintezettől nyert segélye. (Teljes árvaktól jelenben 150 kor., apátlan árvaktól évi 100 kor.)

c) Az erd. ref. egyh. ker. lelkészei, tanárai, az 1904. évi egyházkerületi közgyűlés 21. jkv. sz. a. kelt határozata alapján jogot nyert leviták, kántorok, kántortanítók, egyházközségek, fő- és középiskolák által fizetett és az egyházkerületi közgyűlés által megállapított (1899. nov. ker. közgyűlés 16. jk. sz. 7. pont és az 1904. májusi ker. közgyűlés 21. jk. sz.) évi járulékok.

d) Pártfogók díjai.

e) Pártoló tagok díjai.

f) Az egyh. ker. közgyűlés által rendelt állandó segélyek. (1899. nov. ker. közgyűlés 16. jk. sz. 8. p.)

g) Bárhonnan jöhető és az intézet céljaival és jellegével megegyező állandó segélyek, egyszersmindenkori adományok.

5. §. *Az intézet igazgatása.* Az intézet fölött a legfőbb felügyeletet és ellenőrzést az erd. ref. egyh. ker. közgyűlése és állandó igazgatótanácsa gyakorolja. A közvetlen rendelkezés illetve vezetés pedig:

a) a képviselőtestületi közgyűlést, b) a kebli tanácsot, c) az igazgatóságot illeti.

II.

6. §. *Képviselő-testület.* A képviselő-testület áll 34 választott tagból, kik közül egy, az egyházkerületi közgyűlés által életfogytiglan választott elnök, egy az intézet igazgatója, ki egyszersmind a képviselőtestület jegyzője is. A többi 32 tagból: 16 lelkész, 8 tanár, 8 világi egyén az alapítók és az intézet iránt kiváló érdeklődést tanúsító közgyűlési tagok közül.

A képviselőtestületnek élethossziglan tagjai azok is, kik a szeretetház céljaira legalább 6000 korona ágyalapítványt tettek a 3. §. a) pontban meghatározott czéllal.

7. §. A képviselőtestület 32 tagját az egyházkerület közgyűlési tagsággal bíró lelkészek, tanárok, alapítók és pártfogó jogi személyek képviselői választják 6 évre. A választott tagok fele 3 évenként kilép, de a kilépettek újra megválaszthatók.

8. §. A képviselőtestület tagjai az intézet fentartói közül választandók.

9. §. A képviselőtestület határozatképes, ha az elnökön kívül legalább 6 tag jelen van.

10. §. *A képviselőtestület jog- és hatásköre.*

a) A képviselőtestület az intézet vagyonának őre, kezelője és mindennemű szellemi és anyagi ügyeinek igazgatója.

b) Az intézet évi költségvetését megállapítja és jóváhagyás végett az igazgatótanácshoz beterjeszti.

c) Az intézet szervezetében szükségesnek mutató változások iránt javaslatot terjeszt az igazgatótanács útján az egyházkerületi közgyűlés elé.

d) Nagyobb építkezések, birtokvásárlás, birtokeladás, kölcsönfelvétel ügyében határoz, de idevonatkozó határozatai csak az igazgatótanács jóváhagyása mellett hajthatók végre.

e) Az intézet szellemi és anyagi állapotáról évenként jelentést terjeszt az igazgatótanács útján az egyh. ker. közgyűlés elé.

f) Évenként legalább egyszer, az egyházkerületi közgyűlés alkalmával gyűlést tart, gyűléseiről jegyzőkönyvet vezet.

g) Az intézet állandó igazgatása és felügyelete végett egy 8 tagú bizottságot választ (kebli tanács) a maga kebeléből, mely 8 tag közül 3 lelkész, 3 tanár, 2 világi egyén.

A keblitanács tagjai a képviselőtestületnek lehetőleg Kolozsvárt lakó tagjai közül választandók.

III.

11. §. *A kebli tanács.* A kebli tanács elnöke a képviselőtestület elnöke is, jegyzője és előadója az intézet igazgatója. A kebli tanács alelnököt választ, az elnök akadályoztatása esetén őt helyettesítő hatáskörrel. A kebli tanácsnak az intézet orvosa is tagja tanácskozási joggal.

12. §. *A kebli tanács jog- és hatásköre.*

a) Mind a jogi és vagyoni, mind a szervezeti és rendtartási ügyekben képviseli és képviselteti az intézetet az egyházi és világi hatóságokkal, valamint a szülők, illetőleg gyámokkal szemben.

b) A képviselőtestület jog- és hatáskörébe tartozó ügyekben az összes előmunkálatokat, javaslatokat és véleményeket előkészíti és határozathozatalra előterjeszti.

c) Az intézet folyó bevételeit számon tartja, kezeli, a szükségletek fedezéséről a költségvetés keretén belül gondoskodik. Az igazgató számadásait időnként, de legalább félevenként átvizsgálja. A vagyon kezelésre vonatkozó évi számadást összeállítja és megvizsgálás végett az igazgatótanácshoz terjeszti.

d) A szállítási és nagyobb bevásárlásokkal összefüggő szerződéseket megköti.

e) Úgy az árvák, mint az internátusba bejutni óhajtó növendékeknek felvétele felett határoz. A fel-

vétel módozatait és feltételeit hirlapi úton idejében közzéteszi.

f) A felügyelet és ellenőrzés teljesebbé tétele végett a kebli tanács tagjai havonként felváltva az intézetet többször meglátogatják és szerzett tapasztalataikról a tanács gyűlésén jelentést tesznek.

g) A kebli tanács havonként egyszer gyűlést tart. A gyűlés határozatképes, ha az elnökön kívül legalább 3 tag jelen van.

h) A nevelő-személyzet fegyelmi ügyeiben, mint elsőfoku bíróság ítél.

i) Az intézet tanítói nyugdíjra jogosult nevelő- és kezelő-személyzetét 2 évi próbaidő mellett, nyugdíjra nem jogosultakat szerződésszerűleg ideiglenes minőségben alkalmazza, javadalmukat megállapítja, működésüket ellenőrzi és a jogosultak állandósítása iránt az igazgatótanácshoz javaslatot tesz.

j) Megállapítja, hogy az intézet tőkési minő módon gyümölcsöztessenek.

k) Megállapítja a kebli tanács útján az igazgatótanács az intézet belső rendtartási szabályait, házirendjét és napirendjét.

IV.

13. §. *Női választmány.* A kebli tanács az intézet iránti érdeklődés fokozására és a fentartásra és fejlesztésre vonatkozó gyakorlati tanácsadás céljából női választmányt szervez.

V.

Vagyonkezelés.

14. §. A szeretetház jövedelmi forrásai:

Tőkék, alapítványok kamatai; a lelkészek és tanárok, egyházak, levíták, kántorok, kántortanítók évi járulécai; pártfogók és pártolók tags. díjai; évi járulékok, adományok, ellátási, magánóra és felszerelési díjak; az árvák nyugdíj járulécai és vegyes bevételek.

15. §. A szeretetház törzsvagyonát, nevezetesen: tőkét, alapítványait, pártfogók és pártolók tags. díjait; lelkészek, tanárok, egyházak gymnasiumok, levíták, kántorok, kántortanítók évi járulékait; bárhonnán eredő másjellegű állandó járulékokat az egyh. ker. pénztára kezeli külön a szeretetház czimén vezetett számlákon. A szeretetháznak az egyh. ker. pénztárában kezelt vagyona felett az ellenőrzést az igazgató tanács gyakorolja, illetve teljesíti.

16. §. A növendékek ellátási, magánórák és felszerelési díjai, továbbá az árvák nyugdíjjárulécai az intézet pénztárába fizettetnek és ezekből első sorban a költségvetésben megállapított fentartási folyó kiadások nyernek fedezetet. A mennyiben ezen bevételekből az évi költségvetésben megállapított kiadások nem fedezhetők, az intézet évi kamat jövedelmei, évi járulékok és határozottan e célra rendelt alapítványok kamatai, segélyek is felhasználhatók.

17. §. a) Pénzintézetek és magánosoktól befolyt, nem rendszeres, kisebb adományokat a szeretetház pénztára, mint tőkét kezeli a 16. §.-ban felsorolt bevételektől elkülönítve, külön pénztári könyvben könyveli. Az érkezett adományokat a pénztáros esetről-esetre azonnal a kebli tanács által megnevezett takarékpénztárba helyezi. Minden év december hó 31-ig az így összegyűlt tőkét a következő év január havában az egyh. ker. pénztárába befizeti, hol — mint a szeretetház tőkéje kezelendő. E tőkének a szeretetház kezelésében egy év alatt hozott kamatja az árvák tőkealapjához csatolandó.

b) Ugyancsak az intézet házi pénztára kezeli az árvák «Tőke alapját» a 16. és 17. § a) pontja alatt felsorolt számadásoktól teljesen elkülönítve.

18. §. Az intézet házi pénztárát és a 17. §-ban felsorolt adományokból gyűlt tőke alapot rendszerint

az igazgató kezeli, azonban a kezeléssel a kebli tanács bármely tagját megbízhatja.

19. §. A kebli tanács ellenőrzése alatt házi kezelésben levő pénztári számadás felett a kebli tanács egy tagja által gyakorolja az ellenőrzést, ki legalább félévénként, sőt többször is a pénztárt megvizsgálja és az eredményről a tanács ülésein jelentést tesz. Az igazgató, illetve a kezelő pénztáros által készített évi zárszámadást megvizsgálja és a kebli tanács gyűlése elé terjeszti. Az így felülvizsgált és a tanács által is helyesnek talált zárszámadásokat jóváhagyás végett az igazgatótanácshoz terjeszti fel.

20. §. Az egyh. ker. pénztára a szeretetház kebli tanácsának felkérésére minden év január hó 31-ig az intézet vagyoni állapotáról részletes és hiteles kimutatást köteles készíteni és ezt a szokott hivatalos uton a tanács rendelkezésére bocsátja.

21. §. A folyó szükségletek fedezésére szolgáló összegeket az egyh. ker. pénztárából a kebli tanács idevonnatkozó jkvi határozatából az elnök által látta-mozott nyugtára az igazgató, illetve pénztár kezeléssel megbízott pénztáros veszi fel.

E célra szolgáló jövedelmi források a 16. §-ban vannak felsorolva.

22. §. Az intézet jövedelmeiből nevezetesen: tőkék, alapítványok, adományok kamatai; évjáradékok, értékpapírok jövedelmei; pártfogók, pártolók tags. díjai és egyéb jövedelmi forrásokból származó bevételek a mennyiben az intézet fentartási szükségéire fel nem használatnának, mint pénztári felesleget köteles az egyh. ker. pénztára azon év december 31-én a tőkéhez csatolni és a következő év január 1-től az egyh. ker. által megállapított kamatláb mellett, mint tőkét kezelni és kamatoztatni.

A kamatláb nagyságát, illetve elszámolását tekintve kivételt képeznek azon alapítványok, melyek az alapítók alapítólevelében kifejezett rendelkezése szerint valamely megjelölt pénzügyintézetben kezeltetnek. Ez esetekben az illető pénzügyintézet által adott, illetve számított fel nem használt kamat az alapítványi tőkéhez csatolandó.

Az értékpapírok után nyert jövedelem is teljes egészében a szeretetház javára irandó.

23. §. Az igazgató, illetve pénztáros által készített számadásnak nem csupán a házi szükségletek fedezésére szolgáló bevételek és kiadások tételeit kell tartalmaznia, hanem azt is, hogy a költségvetési szükséglet egyes czimeire és tételeire mekkora összeget fordított és havonként ki legyen mutatva, hogy az előirányzat nincs-e túllépve s hogy év végéig beosztható-e vagy nem. Az év végén czimek szerint összesített kimutatás csatolandó a számadáshoz.

(Folyt. köv.)

Titkári jelentés.

— Felolvasatott a kükküllői egyházmegye egyh. értekezletének 1906. szeptember 16-án tartott közgyűlésén. —

(Folytatás és vége.)

10. *Kükküllőváron* formyszerű vallásos felolvasások nem voltak. A kik az ilyen összejövetelre megnyerhetők volnának, mind távol vannak a hazától. Az itthon levő idősebb férfiak a téli időszakban hetenként 1—2 este összejönnek a lelkésznél, Józsa Ferencznél beszélgetni, a világ folyásáról tudomást szerezni. Az ilyen beszélgetéseket használja fel a lelkész az egyházas érzés ápolgatására, a hitűség erősítésére. Az egyházközségi népkönyvtárt pótolta az iskolai Emke és a községi népkönyvtár, melyeket főleg az ifjabb hivek, elég szorgalmasan vettek igénybe. Elterjesztetett 20 drb. új szövetség és 12 drb. Bocskay-füzet.

11. *Magyarpéterfalván* a vallásos felolvasások nov.—márcziusig tartattak Farkas Károly lelkész vezetésével, változó érdeklődés mellett. Az egyházközség népkönyvtár hiányát alkalmasan pótolta az iskolai könyvtár. A lelkész birtokában levő Koszoru és Luther-Társaság füzetei iránt elég nagy az érdeklődés. A hivek számára 17 drb. Bocskay-füzet rendeltetett Egyházközségi ifj. egyesület szervezése, a lelkész és presbiterium felügyelete alatt, folyamatban van. A szegényeket tél idején az egyház a maga erdejéből 40—60 kor. értékű fával készen beszállítva segítézi. A szegény-alap a f. évben létesített Gáspár István 20 kor. adományával, melyet 33 évi gondnoksága emlékére ajánlott fel a nemes czélra.

12. *Marosugrán* a vallásos felolvasások a téli időszakban Nemes Árpád lelkész vezetése alatt szoktak tartatni s az egyháztagnak buzgón és nagy számmal látogatják. Az egyházi népkönyvtárt, dalkart és ifj. egyesületet czélszerűen pótolták a községi nép- és iskolai könyvtárak, az ifj. dalkar és az ált. ifj. egyesület. Az ifj. egyesület elnöke a lelkész s az igazgatóság 12 tagja közül 11 hitsorsosunk. Elterjesztetett 30 énekeskönyv és 15 árvaházi naptár. Árva csak 1 van; a feles számu szegénye: a község gyámolítja. Az egyházi szegény-alap 6 véka szemes törökbuza.

13. *Maroscsapón* rendes lelkész nem léte s a kántor tartós betegsége miatt a vallásos élet fellendítése tekintetében említésre méltó mozgalom nem történt.

14. *Mikefalván* kétszer tartott vallásos felolvasás Bartha József lelkész vezetése alatt. Az egyházközségi népkönyvtárt az Emke-könyvtár helyettesíti. Elterjesztetett 2 biblia, 1 ima és 6 énekeskönyv. Egyházközségi dalkarát Bagothai Andor áll. tanító-kántor vezeti s ez évben főleg az egyházi énekek betanításán buzgólkodott. Az általános ifj. egyesületnek tagja az összes ifjuság. Temetkezési egyesülete a nem fizetés miatt feloszlott. Szegény-alapja 3 kor. Egy szegény fenntartásáról a hivek gondoskodnak.

15. *Mikeszászán* Rákosi József lelkész két vallásos néplap terjesztésére szorítkozott.

16. *Nagykenden* az egyházi dalkar Daii József tanító vezetése alatt 30 taggal működik, főként ünnepélyek alkalmával. Az egyházközségben van 2 temetkezési egyesület s fejenként 20—30 kor. segínyt nyújt. Két árvát és egy szegényt a község gyámolít.

17. *Nagyteremiben* Kakasi Márton lelkész a múlt télen három nagyobb felolvasást tartott. Az olvasni szerető hivek használatára állott az áll. iskolai Emke-könyvtár. Elterjesztetett 4 vallásos néplap. Az egyházközségi dalkar az állami iskolával van összeköttetésben s Czirmai Zoltán áll. tanító vezetése alatt áll 40 taggal. Legutóbb a templomszentelésnél szerepelt szép sikerrel. Jó tanuló gyermekek jutalmazását egyesek kegyes adománya fedezi pénzben, ruhában és könyvekben. Az egyházközségi szegények gyámolítására özv. gróf Bethlen Gáborné 40 koronát áldozott.

18. *Radnóthon* az egyháztagnak közönyösek, részvétlenek az egyháztársadalmi mozgalmak iránt. Szegény-alapja 27 K 20 f., melyből 13 árva gyermek gyámolítására semmit sem fordíthatott.

19. *Sövényfalván* a vallásos felolvasások hetenként egyszer tartattak, Szakács Albert lelkész vezetése alatt, mérsékelt látogatottság mellett. Az egyházközségi Emke-könyvtár a lelkész vezetése alatt állott s megnyugtató keresletnek örvendett. A hiveknek 4 vallásos néplap járt. A 24 tagu egyházi Emke-dalkart szintén a lelkész vezeti s négyszer jó sikerrel működött nyilvánosan. A temetkezési egyesület, a lelkész kezdeményezésére, alakulóban van. Református családnál 6 veszélytelen örült van gondozásra kiadva.

20. *Szászcsáváson* elterjesztetett 10 árvaházi naptár, 10 Koszoru-füzet, 6 Luther-Társaság-féle kiadvány és 1 vallásos néplap.

21. Szászkeisalmáson 2 vallásos néplap állott a hívek használatára.

22. Bethlenszentmiklóson lelkész nem léte miatt semmiféle mozgalom nem történt.

23. Szőkefalván vallásos felolvasások háromszor tartattak, díszes közönség jelenlétében. Elterjesztetett 10 árvaházi naptár, 50 drb Koszorú-füzet. Az egyházi dalkar Gyárfás Gyula kántor-tanító vezetése alatt felolvasások és temetések alkalmával jó eredménnyel működött. Jó tanuló gyermekek jutalmazására br. Rotenthalt Henrikné adott 20 kor. készpénzt és 10 drb könyvet, dr. Szentmiklósi László 18 drb könyvet. A szegény tanulók karácsonyfájára Kádár Andor lelkész 100 koronát gyűjtött. Az egyházközségi Emke könyvtár megnyugtató használatnak örvend.

24. Gógánban és Gógánvárallyán említésreméltó társadalmi mozgalom nem történt.

Ezekben ismertetem meg az egyházközségeinkben folyó egyháztársadalmi munkásságot. Örömmel állapítom meg, hogy a felsorolt egyházközségekben, egy pár kivételével, megnyugtató s a helyi körülmények szerint kivihető egyháztársadalmi munkásság folyik. Azonban sajnálattal kell feljegyezniem, hogy 6 egyházközség, névszerint: Egrestő, Kiskend, Koród-szentmárton, Küküllőszéplak, Szászdányán és Vámosgálfalván jelentést nem küldöttek be.

Ezzel jelentésemet bezárva, kérem tudomásul venni.

Sámuel Aladár,
ért. titkár.

Nyilatkozat.

A »Debreczeni Prot. Lap« f. évi okt. 6-iki számában S. Sz. J. (kétségkívül Szabó József, az Orsz. református tanáregyesület főjegyzője) tollából egy kis közlemény látott napvilágot, mely a pápai ev. ref. főgimn. tanári kart megtámadja azért, mert e tanári kar a közoktatásügyi minisztérium által a felekezeti stb. tanárok fizetési kiegészítéséről szóló ideiglenes szabályzatot megbírálván, kifogásolta, hogy a szabályzatban nem érvényesül az antiennitás elve és az 1906. IX., valamint az 1883. t.-cikkek ellenére a szabályzat a szerzetes tanárok fizetési pótlékáról is gondoskodni kíván. Szemére veti még tanári karunknak azt is, hogy épen ők helytelenítik e szabályzatot, kik Appouyi minisztert annak idején »egyenesen és különösen« üdvözölni kívánták. Minthogy e közlemény alkalmas arra, hogy a tanári kar eljárását hamis színben tüntesse fel, de arra is, hogy a prot. tanárság közvéleménye e létünket érdeklő fontos ügyben *megtévevessze*, tanári karunk tartozó köteletségének ismeri a támadásokra a következőkben válaszolni.

Appouyi grófot, midőn a közoktatási minisztériumot elfoglalta, tanári karunk igenis üdvözölni kívánta, megtisztelni akarván ezzel a nemzeti eszme harcosát. Helytelenítette azonban az üdvözlésnek azt a módját, melyet a ref. tanáregyesület vezetősége eszelt ki s mely tényleg meg is történt, hogy t. i. üdvözölték az új minisztert és *ugyanesen* alkalommal fizetésjavítást is kértek! Ha volt tanári karunkban bátorság az üdvözlésnek e meglehetősen izléstelen módjával szembe szállani akkor, van bátorság tanári karunkban ma is, amikor a minisztériumi szabályzatról prot. őszinteséggel megmondja véleményét.

Ne a mi részünkön keresse tehát a tanáregyesület főjegyzője a következtetlenséget, hanem keresse azok részén, a kik, — mint a ref. tanárság bizalmának letéteményesei — ellentétbe helyezkednek mindazzal, a mit eddig a reform. tanáregyesület közgyűlése s ennek kérelmére a fentartó testületnek és az egyetemes konvent a tanári fizetések dolgában egyedül helyesnek és üdvösnek találtak. Mind e forumok

az *anciennitást* fogadták el a fizetésrendezés alapelvül, régi sérelmeket, ezzel akartak gyógyítani, új vizsaszáságoknak ezzel akarták utját vágni. S ime megértük azt, hogy az egyesület főjegyzője gunyolódni mer azokon, akik nemcsak a küzdelemben voltak állhatatosak, de a kivívott siker gyakorlati értékesítésében is megvalósíttatni akarják az anciennitásnak a tanáregyesület vezetőségétől annyiszor magasztalt elvét. Ha mi és annyira szeretnők, mint a hogy Debreczenben szeretik, a germán idiomát, bizony mi mondhatnánk el, hogy »Welche Wendung!« Mi igenis küzdöttünk a fizetés rendezésért, nem magunkért, hanem *közérdekből*, a mai és a jövő tanári nemzedék jóvoltáért. Ám ha küzdelmünk ma némi eredménnyel kecsegtet, azért nem vagyunk hajlandók *elveink cserében hagyásával* biztosítani magunknak anyagi előnyöket.

Nem mi vagyunk következtelenek, hanem a ref. tanáregyesület és az ő *félhivatalos sajtóinformációtól*, megtévesztettek a következtelenek, kik ugyanakkor, amikor a katolicizmus előrenyomulása, a szerzetesrendek térfoglalása (l. Debr. Prot. Lap 1906. X. 6. 642 old. és más lapokat is) miatt keseregnek, ugyanakkor szemet hunynak a felett, hogy a szabályzat a szerzetesrendekről minden törvényes alap nélkül gondoskodni kíván. Nem irigykedünk mi a szerzetesekre, mint a hogy ellenségeink mondják az »Alkotmány«-ban, de az végre is nem lehet közömbös reánk nézve, hogy a mi részünkre megszavazott segélyből részesüljenek ők is. Ám tárgyalja az ő pótlékügyüket is az országgyűlés, mint azt köriratunkban is mondtuk; mérlegelje a tőlük végzett munkát, életkörülményeiket, hivatásukat és anyagi helyzetüket (l. a rimaszombati prot. főgimn. erre vonatkozó köriratát is!). Ugyanezt kellett volna tenni az apáczákkal is, kik a tegnapi (okt. 11.) hivatalos lap szerint szintén részesülnek, bár számukra még nem szavaztatott meg fizetési pótlékban.

Nem mi vagyunk következtelenek, hanem a ref. tanáregyesület és főjegyző és elvtársai azok, kik az autonómiát csak az ajkakon hordják és liberálisnak mondanak egy olyan szabályzatot, mely igaz ugyan, hogy szerződés nélkül, *de megadja a minisztérium számára a fegyelmi beavatkozás jogát minden prot. tanárva nézve*. Holott eddig a szerződéses intézetekkel szemben is, csak az volt kikötve, hogy a kinevezett tanárok fegyelmi ítéletei *felterjesztettek* a minisztériumhoz.

Ennyit tartottunk szükségesnek elmondani. Döljön el bármiként a dolog, *minket* nem vádolhat soha senki azzal, hogy köteletségünket úgy autonómiánk, mint a prot. tanársággal szemben becsületesen nem teljesítettük volna.

Pápa, 1906. október 12.

A pápai ev. ref. főgimn.
tanári kara.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1906. okt. 18.

Jelen volt: Br. Bánffy Dezső elnök, gr. Bánffy György, Simó Lajos ehker. főgondnokok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla ehker. főjegyző, Lécsay Ferencz, Becsek Lajos, Incze Gerő, Váró Ferencz, Sándor János, dr. Sárkány Lajos, Herczeg Lajos, Deésy Gyula igazgatótanácsosok, Maksay János számvevő, Elek Lajos előadó, dr. Deák Albert ügyvéd és Módy Elek levéltáros, mint jegyző.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván bemutatja az igazgatótanács tagjainak Elek Lajos aát.

I.

Váró Ferencz igazgatótanácsos aa. által szerkesz-

tett s két tanévről szóló tanügyi jelentés a közgyűlés elé terjesztetik.

Szászvárosi kollegium kérésére dr. Nagy Sándor és Nagy Ödön miniszterileg kinevezett tanárok közgyűlési tagokul való elismerésének kérdése az ehker. közgyűlés elé terjesztetik.

Az ehkerületi tanügyi bizottság mandátuma lejárván, előterjesztés tételik annak választása iránt és pedig 6 taggal több választása kéretik.

A székelyudvarhelyi kir. törvénytörvény mint büntető bíróság a székely egyleti takarékoskodás útjával a székelyudvarhelyi kollegium négy tanárát illető fizetésletiltás feloldozására vonatkozó végzést megküldvén, tudomásul vétetik s az egyházi alkalmazottak üzleti mellékfoglalkozásainak egyrészt egyházzolgálati, másrészt szociális érdekek szerint való mérlegelése tárgyában előterjesztés tételik a közgyűléshez.

A f. évi konvent határozata alapján a gimnáziumi oktatásra való felügyelet tárgyában a kollegiumainktól bekért vélemények kiadatnak a f. évi ehkerületi közgyűlés által megválasztandó tanügyi bizottságnak.

A gimnáziumi tanárok állami fizetés kiegészítése tárgyában a miniszter által küldött szabálytervezetre kollegiumaink észrevétele bekéretvén s azok alapján az ig. tanács is megtévén kifogásait a miniszter előtt, ezekről most jelentés tételik az egyhker. közgyűléshez. elvi határozat kéretvén az anyenyedi tanárok fizetése tárgyában, mert a nagyenyedi tanárok fizetése is csak a szolgálat első- s utolsó-tíz esztendejében versenyeznek már az állami tanárokéval, a középső tíz esztendőben méltányos kipótlásuk igényelendő.

A nagyenyedi Bethlen-kollegiumnak az 1897-ben választott gimnáziumi tanárok korpótlék ügyében kelt ig. tanácsi határozat ellen a közgyűléshez intézett felfolyamodásának elutasítása javasoltatik.

Simon Ferencz és dr. Nagy Sándor szászvárosi tanárok sérelmi panasza mellékfoglalkozásuk eltöltése miatt, elutasító javaslattal terjesztetik a közgyűlés elé.

Kovács Sándor vajdahunyadi lelkész előterjesztése, melyben elvi határozatot kér az iránt, hogy joga van-e az igazgatótanácsnak a papválasztásra kitűzött terminust — az illető érdekelt egyházközség kérésére — elhalasztani; elutasító javaslattal terjesztetik a közgyűlés elé. — miután a dévai papválasztás ellen — mint a hol indokolt kérésre halasztatott el a választás — senki által sem adatott be panasz s az elhalasztásból senki sem szenvedett sérelmet.

A kolozsvári theol. tanároknak fizetésök rendezése iránti kérésök, kiadatik a theol. vagyonügyek konsolidálására kiküldött bizottságnak.

II.

Nagykendi lelkész aa. mellé a kápláni állás beállítására engedélyeztetik.

Székelyudvarhelyi egyházközségünk hosszas vita után fölhatalmaztatott leányiskolája államosítása iránt a tárgyalások folyamatba tételére.

Székelyudvarhelyi kollegiumunk előterjesztése folytán Sebesi Ákos tiszteletbeli kollegiumi gondnokká választása ajánlatik a közgyűlésnek.

Mezőmésesi ehk. iskolájának államosítása iránti tárgyalások folyamatba tételére felhatalmaztatott.

Főt. püspök aa. előterjesztése folytán a mátsfalvi papválasztásra vonatkozó összes iratok betekintésre bekérettek, miután a megválasztott lelkész aa. kellő minősültsége tekintetében aggályok forognak fenn.

Az igazgatótanács a tanárjelölő bizottságban való képviseltetésére Kenessey Béla és Váró Ferencz aait bizta meg s útasította a kollegiumokat is, hogy megbizottaik részére a megbízó leveleket állítsák ki.

III.

A folyó évről szóló ügyforgalmi kimutatás tudomásul vétetett.

II. Rákóczy Ferencz választott fejedelem és bujdosó társai, valamint gróf Thököly Imre hamvainak hazaszállítása alkalmából tartandó országos ünnepségeken egyházkerületünk képviselőjében való megjelenésre br. Bánffy Dezső ehker. főgondnok aa. elnöklete alatt dr. Bartók György püspök, Mezey Albert és Papp István kuriai bírók aából álló küldöttség kéretett föl; úgyszintén elrendeltetett, hogy f. hó 27-én déli 12 óraker, mikor a menet Orsováról kiindul, 29-én d. e. 10 óraker, midőn a fejedelmi hamvak Kassán pihenőre tételnek és 30-án d. e. 10 óraker, gróf Thököly Imre hamvainak elhelyezésekor összes harangiaink szóljanak; 28-án a reformációi emlékünep kapcsán hazánk s anyaszentegyházunk nagy hőseiről megemlékezés tételik, valamint hogy 29-én iskolai ünnepségek tartassanak.

Az 1905. májusi közgyűléstől máig terjedő fontosabb mozzanatokról szóló közigazgatási jelentés a kerületi közgyűlés elé terjesztetik.

A Honvéd-u. 6. sz. ház eladásáról szóló szerződés megerősítettet.

A magyarnagyszombori egyháznak papilakás renoválására 100 K, Diószegi Mór és Tóth Sándor lelkész aainak 150—150 K államsegély megszavaztatott.

A magyarherepei papi s lévitái kepeváltás szabályzata jóváhagyatott.

Medgyesi ehköség kérése 4000 K központi tartozásának elengedése iránt, elutasítottatik.

Kutyfalvi ehköségünk utasítottatik, hogy temetőjének használatára vonatkozólag készítsen szabályzatot.

A szászvárosi papválasztásnál fölmerült költségek viselésére a szabálytalanságot elkövető köteleztetett.

Kolozsvári kollegium ügyvédi állására ifj. dr. Török István választatván, tudomásul vétetett.

A magyarnemeyei lelkész aa. többszöri felhívásra is elmulasztván, sőt utóbb egyenesen megtagadván a papi jövedelmében beállott emelkedést szabályszerűen bejelenteni, áttételnek az összes iratok főt. püspök aához, mint az ehker. fegyelmi törvénytörvény elnökéhez.

Kisülpösi egyház 7000 K 50 éves törlesztő kölcsönéről szóló kötelezvénye jóváhagyatott.

Magyarósi István mellé a segédlelkézi állás fenntartása továbbra engedélyeztetett.

A tordai Korona-szálló bérlője némely javítások iránti kérésével a szerződés alapján részben elutasítottatik, a jégverem építés költségének fele azonban részére kiadatott.

Az ujonnan választott kerületi képviselők igazoltattak.

Simon Gábor mohai lelkész felavatásának elhalasztása iránti kérésével elutasítottatik.

Nagyenyedi kollegium betérjesztvén a Décsey Károly-féle alapítványról szóló alapítólevelet; némi módosítás végett visszaadatott.

Az egyházkerületi értekezlet a tüzbiztosításoknak szövetkezeti alapon való rendezése kérdésében bemutatván dr. Sárkány Lajos aa. munkálatát, kiadatik Simó Lajos főgondnok aa. elnöklete alatt egy bizottságnak.

Végül ehker. számvevő aa. ismerteti az 1904. és 1905. évi számadásokra, valamint az 1907. évi költségvetésre vonatkozólag az ehkerületi bizottság előzetes jelentését.

Ezzel az ülés véget ért. A következő ülés nov. 9-én reggel 9 óraker fog megtartatni.

M. .y.

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

I.

A szilágyszolnoki egyházmegye e hó 10. és 11. napjain tartotta rendes évi közgyűlését. A gyűlést Bartha

Dezső esperes áhitatra keltő imával, utána a figyelmet lebilincselő beszéddel nyitotta meg, mely beszédben a jelent jól ismerő s a jövőre helyesen következtető eszmékben a klerikalizmussal foglalkozott, kimutatva annak a tiszta liberalizmussal s így a protestantizmussal is ellenkező célját, feltüntetve jelen közéletünk egyes eseményeiből, tüneteiből kidomborodó s mind nagyobb és nagyobb tért és uralmat foglaló munkáját, melyet közönyösen tovább nem nézhetünk, hanem ellene teljes erővel harczba kell szállanunk, ha örüllői és zászlótartói akarunk maradni liberalizmusnak és protestantizmusnak egyaránt.

Bár Bartha Dezső mint esperes most még csak másodsor elnökölt egyházmegyénk közgyűlésében, mégis azt kell mondanunk, hogy megszoktuk s nem is várunk tőle, csak szép és bölcs beszédet. Megnyitójához hasonló volt az egyházmegye szellemi és anyagi életéről szóló esperesi jelentése is. Nem chablon volt ez, az összegyűjtött számok és adatok halmaza, hanem élet és világosság, melyről igazán találóan mondta a jelentés vizsgálására Botka Károly elnök, Veress Sándor előadó és Kádár Géza tagokból kiküldött bizottság, hogy nemcsak azon vágyunk nyert megvalósulást benne és általa, mely szerint magasabban szárnyaló eszmékkel helyes irányítást lássunk és halljunk s eképen kívánczozunk is egyházmegyei gyűléseinken megjelenni, hanem e jelentésből megismertük magunkat is, de esperesünket is, amint egy évi munkának feltüntetett eredményéből arról győződöttünk meg, hogy egyházmegyénk szellemi és anyagi élete a fejlődésnek kívánt útján halad, a hiány, fogyatkozás mind kevesebb, a munkások munkája mind kielégítőbb, hátralékok — kevés anyaginak a kivételével — nincsenek, a hitből származó jócselekedetek mértéke után a hitélet teljesebb. Ha ez dicséret reánk, az ur szöllőjének munkásaira, ebből az oroszlanrész esperesünket illeti, ki bámulatos munkaerejével, bölcseségével, szeretetével és tapintatosságával ez eredmény elérésére bennünket segített s így esperesi jelentéséből az ő kiváló egyénisége is kidomborodik.

Irányító eszmékről szólván, ki kell emelnem az esperesi jelentés két kimagasló pontját. Egyik, mely a szocializmusról szól. Egész kis tanulmány, mely a szocializmust a maga igazságaiban és tévedéseiben, üdvös és romboló munkájában úgy tünteti fel, mint újabb életünk olyan mozgató erejét, eszméjét, mely rohamosan s mint minden világot a mozgató eszme, zavarosan terjedvén, vele az egyházi élet terén is szembe kell nézni, hogy munkája ne a rombolás, hanem az építés munkája legyen. Másik, mely a vallás eredményesebb tanításáról szól ama leszűrt igazsággal mely szerint ne betűt, ne dogmát tanítsunk, hanem a zsenge gyermek szívébe az isten ismeretét, tiszteletét és szeretetét igyekezzünk beoltani, a vallás és erkölcs törvényeivel kapcsolatosan. Mindkettőre nézve határozottat, hogy szélesebb ismertetés és tanulmányozás céljából esperes külön körlevélbe foglalva, küldje meg azt ugy az egyházaknak, mint az egyházmegyei közgyűlés összes tagjainak.

Az esperesi jelentés tárgyalása után jöttek a többi jelentések az egyházlátogatásról, az e. m. tanács működéséről, tanúgyról, a köz- és vele kapcsolatos többi pénzrész állásáról, a számvevői jelentés, melyek egybevégezően tanuskodnak az esperesi jelentésben foglaltak igazságáról. Mindezek az esperesi jelentéssel együtt örvendetesen és elismeréssel vétettek tudomásul.

Ezeket követte az új papok, tanítók, illetve tanítónők bemutatása és bekebelezése. Ennek megtörténte után a választások ejtettek meg. Aljegyzővé Kovács Zsigmond, levéltárossá Kádár Géza és nyomtatványkezelővé Farkas Sándor választattak meg. Elintéztettek egyesek és egyházak különböző kérelmei a különböző alapokhoz, az egyházmegyei levéltár ügye s az indítványok. Ezek között nevezetesebb azon indítvány elfogadása, mely az egyházmegye 1907. évi költségelirányzatával együtt tárgyalott s mely szerint az egyházmegye az egyházkerülethez ír fel, hogy a kormány által kilátásba helyezett s a költségvetésbe és az egyházi közigazgatás céljaira felvett államszegélyből egyházmegyénk is részesíttessék e czímen, mert az egyházak, illetve ezek adózó hivei már tovább nem bírják a mindig növekedő terheket. Ugyancsak elfogadtatott az egyházmegyei értekezlet nevében annak tükára által benyújtott amaz indítvány, hogy közgyűlésünk intezzen feliratot a ker. közgyűléshez az 1848. évi XX. t.-cikknek minél előbbi s olyan módon és mértékben való végrehajtása tárgyában, hogy a lelkészi fizetés, korpótlék

és nyugdíjintézet ügyei a kívánt módon megoldhatók legyenek. Nagyon is időszerű lépés ez. A naponkint dráguló megélhetés e nehéz idejében, mikor a legalsóbb rendű állami alkalmazottak is fizetésjavítást, drágasági pótléket kapnak, csak nekünk kell nyomorogni s az eladósodás tengerébe mind mélyebben elmerülni. Helyesen határozott tehát, hogy a társegyházmegyék is kerestessenek meg ilyen szellemű feliratok megtétele tárgyában. Ellenben nem fogadtatott el az az indítvány, hogy közgyűléseink állandóan Zilahon, legnagyobb egyházunkban s egyúttal a megye székhelyén tartassanak, hanem fentartatott a régi szokás, mely szerint a gyűlések felváltva Zilahon, Szilágy-Somlyón, Tasnádon, esetleg Sz.-Csehbén tartassanak.

De bezárom már hosszabbra nyult értesítésemet azzal, a mit előbb kellett volna emlitenem, hogy az esperesi jelentésben foglalt indítványok elfogadtatván, az adományozások és ajándékozásokért közgyűlésünk jegyzőkönyvi köszönetet mond a kegyes adakozóknak, Kilyén Sándor ig. tan. irodaigazgató urnak pedig, ki — mint az esperesi jelentés oly szépen mondja — elvesztett gyermekei helyébe egy egész gyülekezetet fogadott szívébe s a krasznahorváti egyháznak 500 koronás alapítványt tett, olyképen fejezi ki mély háláját és köszönetét, hogy a közelebbi ker. közgyűlés alkalmából egyházmegyénknek Kolozsvárt megjelenő képviselői esperes elnöklete alatt, mint küldöttség fogja őt felkeresni, hogy ünnepélyesen és élőszóval tolmácsolja az egyházmegye köszönetét a nagylelkű alapítványért.

Adjon Isten sok ilyen nemesszívű és buzgólelkű fiat édes anyaszentegyházunknak!

Spectator.

II.

Negyedszázados lelkipásztori jubileum Marosujvárt.

Az elanyagiasodott világerdek hálózatai által uralt kornak is vannak egy-egy ihletett perczei, mikor a magasztos eszmény glóriával övedzett fénykoszorúval köríti körül az ő hiv munkásait s a környezetre, de legfőképen magára a fénykoszorúra, akkor igazi ez az elismerés, ha az nem kierőszakolva, nem nagy hangos reclammal, hanem spuritán, az érző szívek őszinte megnyilatkozásában nyilvánul meg.

Egy igazi magvető, az Isten országát eszményi célokkal szolgáló lelkipásztori működésnek 25 éves multját ünnepelte meg a marosujvári ref. egyházközség október 14-én, távol minden hivatalos színezettől, őszintén benső melegséggel adott hálákat az Egek urának, hogy Jancsó Lajos 25 évvel ezelőtt Jozsuéjukká tette.

Az ünnepély megható színtere az a diszes templom kényelmes, édes otthont adó parochia volt, mely ércznél, gránitnál fényesebben hirdeti az Isten dicsőségét s Jancsó Lajos lankadatlan munkásságának megnyugtató, példás érdemét.

A hívogató harangok elkongásával diszes gyülekezettől lett népes a templom, az invocációt a gyülekezettel együtt az egyházmegye területéről összesereglett 22 pap énekelte, majd felhangzott a m.-ujvári dalkar „Erős várunk“-ja mialatt Veress Károly gerendi lelkész szállott fel a szószerkekre, hogy imádkozzék és imádkozott is keresetlenül, a sziv igaz érzésével, kötött alakú, összecsengő rimeiből magasztos gondolatra, áhitatra keltő eszmék vittek foglyul a szíveket az Ég és Föld urához, ki előtt 25 év egy szempillantás. Majd Szécsi Ferencz felvinczi lelk. tartott a 118 zsoltár 24 verse alapján egy könnyekig megható tartalmas, tanulságos beszédet, felhíva a gyülekezetet, hogy az alap ige alapján jövőre még méltóbbá tegye magát az örvendezésre. Végül a jubiláns Jancsó Lajos lépett a szószerkekre, hogy az Ur hatalma előtt buzgó imájában öntse ki kicsinysége érzetét s köszönje meg, hogy kicsinységében is negyedszázadon keresztül megegyeztetette őt. Azon ivadékanak buzgó imája vala ez, mely sokak szeméből könnyeket facsart.

A Hymnus éléneklése után véget ért az ünneplésnek egyik része, hogy következzen a diszes paplakban a másik, mikor gr. Bethlen Sándor egyházmegyei főgondnok a barátság közvetlen szavaival mutatta be az egyházmegyei papság ragaszkodó szeretetét Jancsó Lajos ugy is mint pályatárs, ugy is mint esperes iránt. Majd Szabó Albert h. bányanagy, egyházmegyei műszaki tanácsos egyházközségi főgondnok élén a presbiterium és egyházközség képviselőinek, hol látható vala a fő patronus

gr. Teleki Ádám is, tartalmas, igaz ragaszkodást és tiszteletet sugárzó beszédben emlékezett meg a szeretett lelkipásztor 25 éves multjáról, s hogy ennek az ünnepélynek maradandó emléke is legyen, ragaszkodásuk és nagyrabecsülésük jeléül egy értékes arany órát nyújt át lánczczal és függővel. A jubiláns alig talált szavakat meghatottságában a szeretet ily meglepő megnyilatkozásának megköszönésére; hálás szavakkal emlékezik meg a presbiterium hü segítségéről, melylyel őt 25 év fárasztó munkájában segítette, a templom, parochia megépítésében otthonát kényelmessé s ez által boldogságát növelte, ígérte, hogy mint a kapott óra mutatója pontos kimértiséggel mutatja a tova pergő időt: életének még hátra levő idejét azzal a portossággal fogja továbbra is egyháza és hazája javára szentelni.

Végül az államiskola népes és diszes testülete jött Jóvián Antal igazgató vezetésével, hogy 25 évnek áldásos együttműködéséért az elismerés pálmáját nyujtsa át a nemes és nagy nemzeti munkában mindig oly hiven segítő, többször vezető, irányító lelkipásztornak. Felemelő volt látni azt a benső vonzalmat, melyet egyház és iskola, pap és tanító nyilatkozataikkal kisugároztak, ily viszony építi igazán nagygyá Istennek országát.

Közébdre a nagy vendéglő tágas étterme várt, hol a már felterített száz teríték nem volt elég a résztvevők befogadására. Alig jöttek működésbe a párolgó levessel telt kanalak, egyszerre csak feltűnik Ujtorda papjának kimagasló alakja s egy tőle megszokott szép beszéd kíséretében egy művészies kivitelű, ezüst serleget nyújt át „az ujtordai ev. ref. egyház szeretett esperesének” felirással, a mit az ünnepelt hálás szívvvel vesz át s megtöltvén borral, abból először is az édes magyar haza nagyságáért iszik.

Megeredt aztán a felköszöntők árja, Szabó Albert, Szilágyi Farkas, Szécsi Ferencz, gr. Bethlen Sándor, Szilágyi Bálint, Ferencz Sámuel, Péter Antal, Lőrinczi Dénes ótordai unitárius lelkész, Láng János gr. keleti felekezeti, Kozma Imre, dr. Nagy Samu, Veress Károly, Tunyogi János, Nagy Mózes, Juvian Antal stb. a ragaszkodás és szeretet igaz hangján tolmácsolták az ünnepelt iránti tiszteletüket. Majd az üdvözlő levelek, sürgönyök olvastattak fel Zicsy Máli, Besteyén Sándor, Sándor János, Gáspár János, Derzsi Lőrincz, Stiger Zsiga, m.-vásárhelyi ref. kollegium igazgatósága, Szász József alispán, Nemes Elek, Koos Ferencz, Elekesné, Bertalan József, Antal, Asztalos, Kovács József, Jancsó Sándor, Szabó István Székesfehérvárról, Fűzi Sándor, Fogarasi József, Balog Sándor megemlékezőktől, valamennyi a szeretetnek egy-egy csokra az elismerés koszorujával, melyek közül kimagaslók a Szabó István versben írt és Jancsó Sándor kritikai levele, hol a testvér szól a testvérhez egy negyedszázados eredmény felől.

Végül az ünnepelt nyugalmas otthona lett népes a kollegák, az intímabb barátok sokaságától, újból, hogy élvezze és gyönyörködje az ünnepelt kedves családjának szives vendégszeretetében tovább. Itt a boldog családi a szűkebb baráti körben újból megeredtek a nyelvek, még egy házi nóta is került elé, Egerházi Lajos szellemes virtuozitással kezelt hegedűje mellett megszólalt a Rákóczi tárogatója, meg a Tityi-mutyi nóta, míg egyszer csak jelentik, hogy a kocsik elé álltak.

Elváztunk, szétoszlottunk, magunkkal hoztuk egy tanulságos szép nap emlékéit és azon óhaját, hogy az egek ura tartsa meg a Jancsó Lajos munkaerejét egyházának, hazájának, családjának javára még soká-soká.

Egy jelen volt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kuruczokori bujdosók vezéreinek hamvait végre haza kozza és hazai földben helyezi pihenőre a honfiai kegyelet. Az országos bizottság *Thaly* Kálmán vezetésével most jár Törökországban s veszi át a drága hamvakat, hogy II. Rákóczi Ferencz, anyja a hőslélekű Zrinyi Ilona és Bercsényi maradványait a kassai róm. kath. székesegyházban, a *Thököly* Imrét pedig a késmárki luth. templom kriptájában helyezték örök nyugalomra. Az országos ünnepek napokon keresztül tartanak és e hó 29-én, a kassai temetés napján lesznek legáltalánosabbak. Az orsz. ünnepből minden egyház kiveszi a maga részét ter-

mészetének és jellegének megfelelően. Vajha testi poraikkal szellemük is haza térne: az egységes nemzeti élet ereje, az őszinte és önfeláldozó hazaszeretet! Legyenek áldottak a drága hamvak a hazai földben!

Irodalmi ujdonság. Addig is, míg részletesben szólhatnánk róla, sietünk tudatni az érdeklődőkkel, hogy *néh. Molnár Albert* egyh. dolgozataiból „*Egyházi beszédek, orációk és imák*” cím alatt egy kötet jelent meg Kókay Lajos kiadásában. A kötet ára 3 korona és kapható minden könyvkereskedés útján, de főként a kiadónál: *Budapest, IV ker. Károly-utca 4. szám.* — Tudjuk, hogy nagy örömet szerez e hir mindenfelé, azért sietünk vele.

10 éves találkozó. Szeptember 1-én 10 éve mult, hogy megkezdődött a nagyenyedi theologia silentiuma. Hallgatói széjjelmentek, új hazát kerestek Kolozs-várt, Patakon és Debreczenben. Egyetlen rendes tanára, elfoglalta a felajánlott nagyenyedi egyik papi állást. A nagy Bethlennek nincsenek többé alumunusai, igazi édes gyermekei, theologus diákjai. A kik az akadémianak hallgatói voltak az utolsó esztendőben, f. hó 10-én találkozót rendeztek Baczó Lajos betfalvi pap kezdeményezésére. Megjelentek *Fülöp* Kálmán kissolyosi, *Nagy* Mihály középlaki, *Papucs* Dávid kapudi, *Tunyogi* Cs. János magyarlapádi, *Heggyi* Péter peteki lelkész és egyházmegyei főjegyző, *Biró* Sándor székelyudvarhelyi vallástaná, *Fejér* Pál felenyedi lelkész és *Molnár* László, kilenczen elmaradtak, kettő sirba költözött. Jelen voltak a találkozón az akadémia akkori tanárai közal *Jancsó* Sándor volt dékán, *Nagy* Lajos, *Szilágyi* Farkas és a Bethlen-kollegium jelenlegi tanárai közül *Elekes* Károly, *Fogarasi* Albert rector professzor, *Székely* Ödön, *Molnár* Károly, *Hegedüs* Zsigmond, *Málnási* Károly és több tanuló. E találkozó nemcsak baráti összejövétel volt, nem csupán a kegyelet megnyilatkozása az alma mater iránt; ezeken felül *manifesztációja* volt annak a szellemnek, a mely uralkodott Bethlen örökében. Az egybegyűlt egykori növendékek egy akarattal, egy lélekkel ünnepélyesen tettek bizonyosságot, hogy a szellem, melyet innen vittek, az igazi kálvinista szellem, az igazi magyar szellem: egyedül ez felel meg a mi népünk jellemének, gondolkodásának és érzületének. Es ha célzt akarunk érni, e szellemet ápolni szent kötelességünk. E gondolatok hangoztatása után a megjelentek elbeszélték a 10 év történetét, a mi nem szükölködött egészséges humorban. A főtisztelelű Püspök urat, mint volt tanárunkat táviratilag üdvözlöttük. Egy kedves nap emlékével távoztunk s nagyon sajnáltuk, hogy többen nem siettek velünk együtt hirdetni, hogy az enyedi theológiának hálaival tartozunk, Bethlen szellemét nem elfeledni, de annak hódolni szent kötelességünk. *Jelen volt.*

Egyházmegyei közgyűlés. A sepsi egyházmegye október 5-iki rendes közgyűlését a XC. zsolttár elnéklése és Csulak Zsigmond erősi lelkész imája után Józsa Sándor esperes hosszabb beszéddel nyitotta meg. Megnyitójában — a többek között — rámutatott a politikai életben a közel multban beállott öröndetes változásra, melynek természetesen egyházi életünkre való hatása sem maradhat el; megemlékezett továbbá az újabb a'apítványokról, valamint az egyházmegyében beállott változásokról stb. A tagok számbavétele következett ezután, mikor is fájdalommal láttuk azt, hogy az egyházmegye világi vezetői nem tanusítanak akkora érdeklődést az egyház ügyei iránt, mint a mekkorát tőlük méltán elvárhatnánk. Lehet ugyan, hogy elfogadható okok tartották távol a hiányzókat a közgyűléstől és ezt kétségbe nem vonom és nagyon akarom hinni, mindazonáltal meg kell említenem, hogy a négy gondnok közül ritkán van szerencsénk legalább hármat együtt láthatni. Az esperesi vizsgálatról szóló jelentésben semmi különösebben kiemelkedő megjegyezni való nincs. Valamivel kedvezőbb képét mutatja az egyházmegyének, mint a mult évi, valamelyes haladás látszik, de bizony nagyon messze vagyunk még attól, hogy teljesen panaszmentes esperesi jelentésben gyönyörködhessünk. Következő pontja a tárgysorozatnak az esperes-választás volt. Örömmel láttam a bizalomnak és ragaszkodásnak amaz egyhangú és őszinte nyilvánulását, mely a mandátuma megszűntével lemondott esperest körülvette. A közgyűlés egyhangú lelkesedéssel választotta meg ismételtén esperesének Józsa Sándor ilyefalvi papot és eddigi esperest, hogy gazdag tudásával, páratlan buzgóságával és ügyszeretetével s eddig is tapasztalt oda-

adásával vezérelje ügyeit annak az egyházmegyének, melynek bizalmát, ragaszkodását és őszinte szeretetét eddigi munkálkodásával oly nagy mértékben megnyerte. Józsa esperes a közgyűlés élénk éljenzésétől kísérvé foglalta el ismét az elnöki széket ama sokat kifejező ígérettel, hogy az lesz a jövőben is, a kinek a multban ismer-tük. A mindenható Istennek áldó kegyelme és megsegítő ereje kísérvé és tegye áldásossá munkálkodását! A kü-lömböző jelentések letárgyalása, a mult évi számadás felülvizsgálása és a jövő évi költségvetés megállapítása után elfogadta a közgyűlés a nagyenyedi eh. tanácsnak a lelkészek szeretetházi adójának megállapítása tárgyában a mélt. ig. tanácshoz benyújtott indítványát. Végül a se-gélykérvények és egy beérkezett indítvány letárgyalása után a közgyűlés véget ért.

Egy főgondnok bucsuja gyülekezetétől. A midőn ő felsége saját kérdelmére, érdemeinek méltatása mellett dr. Székely György Brassóvármegye főispánját állásától felmentette és a vármegye köztisztelétől kísérvé visszavonul kilyéni birtokára a közpálya teréről, brassói egyházunk tanácsától az alábbi mély vallásos érzéstől át-hatott szavakkal bucsuzik Péchy Árpád ev. ref. lelkész-hez intézett levelében: Egyházkerületünk kitüntető bizal-mából, mint egyházmegyei főgondnok, ugyan jövőre is szerves összeköttetésben állhatok brassói egyházunkkal, miután azonban körükből távozom és jövőben nem vehe-tek gyakran részt egyházi ügyeink intézésében: elismeré-sem jeléül azon tapintatos és czéltudatos vezetésért, melyet itten tapasztaltam, csatlakozásul hibeink buzgalma-hoz, mely meggyőződésem szerint, nemcsak a jelenben, de a jövőre is biztosítja egyházközségünk fennmaradását, fejlődését, 25 koronát oly kéréssel juttatok Nagytiszteletű ur kezéhez, hogy ezt a vallásos élet fejlesztése és főleg az igazi emberszeretet iránti nemes érzék kifejlődése érde-kében, legjobb belátása szerint felhasználni sziveskedjék. Vajha a becsületos kálvinista-szellem puritán egyszerűsége, mindég képessé tudna tenni minket arra, hogy vallásunk nagy alapítóihoz méltóan, önmegtadással, mellékczelokra tekintés nélkül, mindég az igazság egyenes, leggyakrab-ban göröngyös utjain, habozás nélkül haladhassunk. Fo-gadj a Nagytiszteletűd kiváló tiszteletem őszinte kifejezését. Brassó, 1906. okt. 11-én. Székely György e. m. főgondnok.

A kiváló egyházi férfitávozása felett gyülekezetünk minden öntudatos, hithű tagja a legmélyebb fájdalomnak ad kifejezést és az általános hangulat presbyteriumunkban oda irányul, hogy tiszteletünk minden módunkba, eső je-leivel csatoljuk őt jövőre is gyülekezetünkhöz. Én pedig, mint a gyülekezet lelkipásztor, ki három év óta oly sok alkalommal éreztem a távozonak szive melegét; tapasztaltam egyházunk, anyaszentegyházunk iránt megnyilat-kozó szeretetét, hallgattam emberbaráti érzésektől átha-tott bölcs életfelfogását, nem tehetem, hogy e szép és tanulságos levelét ne közöljem lapunkban, mert az ilyen sorok a mai közönyös, haszonleső világban, új erőt ön-tenek még a csüggedő lelkekbe is. Sok seb sajog bizony, szegény anyaszentegyházunk testén, de ha hű papok mellett ilyen kiváló főgondnokokat ad nekünk az isteni gondviselés, mint dr. Székely György, akkor ha tusako-dunk is, mégis el nem esünk, mert a nagy jellemek mun-kássága által legyőzzük az akadályokat és duzzadt vitor-lákkal halad a végén is egyházunk hajója a czél felé, hogy Krisztussal meggyőzze a világ hiábavalóságait. És a midőn a jövőbe vetett biztos reménnyel nézem egyhá-zunknak hajója haladását most, a változandóság tengerén, kérem a jó Istent, hogy több jeles egyházi vezéreink kö-zött, éltesse soká: hazánk, anyaszentegyházunk javára és családjá boldogítására, a mi szeretett távozó főgondno-kunkat. Brassó, 1906. okt. 14. Péchy Árpád ref. lelkész.

Számadás az 1906. évi augusztus hó 11-én Pákében tartott másodos estélyre vonatkozólag. Az estély összes be-vétele 200 korona; kiadása 112 korona volt. A jótékonyczélra megmaradt 88 korona. Az estélyen fölülfizetni kegyeskedtek: Nsgos Zakariás János dr. orsz. képviselő Brassó, ngos Mau-rer Emilné urasszony Debreczen, ntü Menyhárt András esp. Kecsed 10—10 kor. Tiszt. Inceze József lelk. Páké, tiszt. öz. Jancsó Elekné urasszony Feketehalom, öz. Csutak Ferencné urasszony Kovászna 4—4 kor. Bakk Mózes ny. ellenőr Páké 3 kor. Jáni Albert közs. bír. Páké, Kovács Gyula tanító Páké, Márk Imre tanár Páké, Szonda László Barátos, ngos Zerisz Mária urasszony Brassó 2—2 kor. Ngos Csörög Rózália ur-asszony Páké, Váradi Salamon kereskedő Barátos 1—1 kor.

összesen 57 koronát. Fogadják az igen tisztelt felülfizetők ez uton is a rendezőség köszönetét. Köszönettel adózunk azok-nak is, kik az estélyen szerepelni szivesek voltak. Végül fo-gadják köszönetünket egyrészt, a kik az estély érdekében bármiféle tekintetben fáradtak, másrészt pedig mindazok, a kik az estélyen megjelenni szivesek voltak. Benedek Antal, orvostanhallgató.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 3650—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi lelkész aához.

Lelkész aait felhívjuk és kötelezzük, hogy valahány-szor más felekezetű egyházak hibeinek kívánatára ezek családjában esketési, keresztelési s temetési szolgálatokat végeznek: a cselekvény anyakönyvi bejegyzéséről a más felekezetű egyház illetékes lelkészét az anyakönyvi kivo-natnak hivatalból való közlésével minden esetben érte-sítsék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. szept. hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó-tanácsos.

Sz. 4349—906.

KÖRLEVEL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A f. é. november 10. és következő napjain tartandó egyházkerületi közgyűlésen négy tanszék fog betöltetni választás útján, u. m. a nagyenyedi Bethlen-kollegiumban a tanítóképző intézetnél: 1. a paedagogiai, 2. a földrajz-történelmi tanszék.

A szászvárosi Kun-kollegiumban a gimnáziumnál: 3. a történelem-földrajz, 4. a történelem-latin tanszéke.

Felhívjuk a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságait, hogy a tanárjelölő bizottságban az illető szabályzat értel-mében leendő képviseltetésükről gondoskodni szivesked-jenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1906. okt. hó 18-ár. tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Elek,
titkár helyettes előadó.

Sz. 1074—1906.

ÉRTESÍTÉS.

Értesitem a Püspöki-szék Nagytiszteletű tagjait, hogy a november hó 9-én tartandó Püspöki-széki ülés nem 9, hanem 11 órakor fog megtartatni.

Kolozsvárt, 1906. okt. 22.

Dr. Bartók, püspök.

1144—1906. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egy-házmegyébe kebelezett *alsójárai* papi állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Jó lakás gazdasági épületekkel, 34 hold 1190 □ öl tagosított can. portió, bérértéke 176 kor. Az egyh. község pénztárából félelvi utólagos részletekben 182 kor. Regalé kamat félelvi utólagos részletekben 120 kor. Termény jövedelem 16 kor. Legeltetési jog 12 kor. Stóla jövedelem 4 kor. Kongrua 1108 kor. 85 fill. Össze-sen 1600 kor. Ehez járul az állam iskolai vallástanítási tiszteletdíj 100 kor.

Kötelességek: Az alsójárai anya- és a kisbányai, ércz-pataki fiók-egyházakban a rendes lelkészi teendők ellátása.

Pályázati határidő okt. 30. Folyamodványok nt. Deési Gyula esp. aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvár, 1906. okt. 20.

Dr. Bartók, püspök.